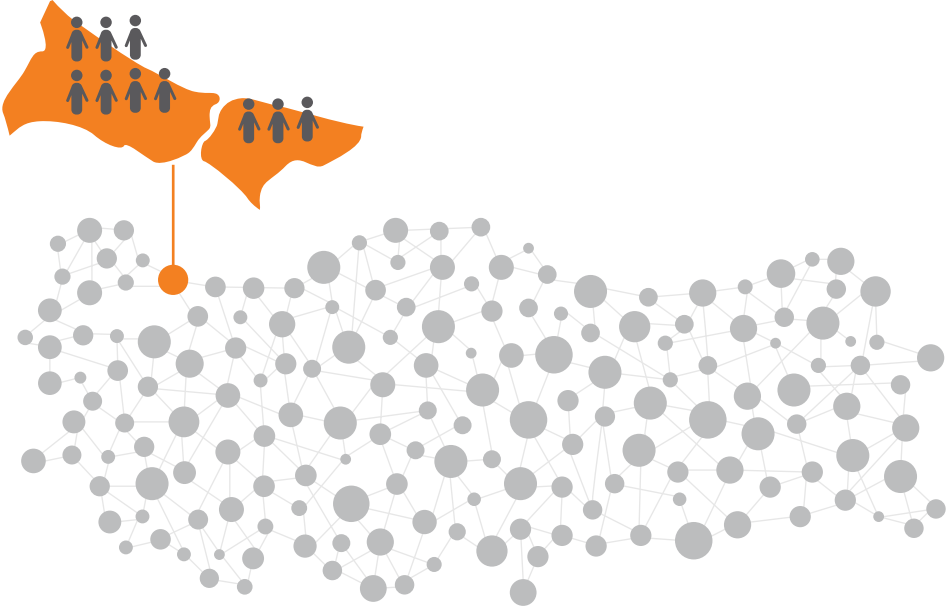




İSTANBUL'DAKİ
SURIYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN
ZARAR GÖREBİLİRLİK
DEĞERLENDİRME RAPORU
NİSAN 2016



hayatadestek



İSTANBUL'DAKİ SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN ZARAR GÖREBİLİRLİK DEĞERLENDİRME RAPORU

NİSAN 2016



hayatadestek



hayata destek

Rapor: Prof. Dr. Ayhan Kaya and Aysu Kırac

Saha Koordinatörü: Aysu Kırac

Araştırma Asistanları: Ayşe Afet Dinçer, Clémence Dumas ve Pınar Yüksel

Saha Ekibi: Karam Alhindi, Abeer Alkak, Naouras Al-Matar, Barizan Alyusuf, Ramah Awad, Hend David, Renas Mele ve Zozan K. Mousa

Fotoğraflar: Hayata Destek

Teşekkür: Hayata Destek Derneği'nden Burcu Kuğu, Gonca Girit McDaniel, Sema Genel Karaosmanoğlu ve Hanzade Germiyanoğlu ile Hayata Destek ekibine danışmanlık yaparak veri analizi konusunda desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Ayhan Kaya'ya; değerlendirme sırasında mülakat yaptığımız çok sayıda mülteci aileye ve resmi görevliye, deneyimlerini bizlerle paylaşarak bu rapora katkıda bulunan STK'lara ve diğer örgütlere teşekkürlerimizi sunarız.

Bu rapor Diakonie Katastrophenhilfe ve İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Diakonie 
Katastrophenhilfe

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

© 2016, Hayata Destek Derneği.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, Hayata Destek'in yazılı izni olmadan yeniden basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz ve satılamaz.

İÇİNDEKİLER

1	Yönetici Özeti	
2	Giriş	6
2.1	Suriye'deki İnsani Kriz	6
2.2	Türkiye'nin Müdahalesi	6
2.2.1	Tarihsel ve Yasal Çerçeve	8
3	Amaç, Kapsam ve Yöntem	11
3.1	Seçilen İlçelerin Profili	13
4	Değerlendirme Bulguları	17
4.1	Profil	17
4.1.1	Mülakat Yapılan Kişilerin Cinsiyeti ve Aile İçindeki Roller	17
4.1.2	Yaş Dağılımı	17
4.1.3	Aile Fertlerinin Sayısı	18
4.1.4	Hanedeki Aile Sayısı	18
4.1.5	Zarar Görebilir Gruplar	18
4.1.6	Üyeleri Arasında Kayıplar Olan Ailelerin Yüzdesi	18
4.1.7	Evde Konuşulan Ana Dil	18
4.2	Varış Şekilleri	19
4.2.1	Geliş Noktası	19
4.2.2	Giriş Noktası	19
4.2.3	İstanbul'a Yerleşme Nedenleri	19
4.2.4	İstanbul'a Geliş Zamanı	19
4.2.5	Türkiye'ye Kayıt Yaptırma Durumu	21
4.2.6	Geçici Koruma Kapsamındaki Haklara Erişim	21
4.3	Barınma ve Hijyen	22
4.3.1	Konut Tipleri	22
4.3.2	Oturma Tipi ve Evdeki Hizmetler	22
4.3.3	Hijyen Malzemeleri	22
4.4	Koruma	23
4.4.1	Suriyeli Mültecilerin Türkiye'de Karşılaştıkları Birincil Büyük Sorunlar	23
4.4.2	Suriyelilerin Türkiye'de Karşılaştıkları İkincil Büyük Sorunlar	24
4.4.3	Ev Sahibi Toplumla İlişkiler	24
4.4.4	Türkiye'de Kendinizi Ne Kadar Güvende Hissediyorsunuz?	25
4.4.5	Türkiye'de En Çok Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?	26

4.4.5	Türkiye'de En Çok Hangi Kuruma Güveniyorsunuz? _____	26
4.4.6	En Az Hangi Kuruma Güveniyorsunuz? _____	26
4.5	Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim _____	27
4.5.1	Hane Reisinin Eğitim Düzeyi _____	27
4.5.2	Okula Kaydolmama Nedeni _____	27
4.5.3	Çocukların Çalışma Alanları _____	28
4.5.4	Sağlık Hizmetlerine Erişim _____	28
4.6	Gelir ve Geçim Kaynakları _____	28
4.6.1	Aile Gelir Seviyeleri _____	28
4.6.2	İstanbul'daki Gelir Kaynakları _____	29
4.6.3	Suriye'de Eskiden Sahip Olunan Gelir Kaynakları _____	30
4.6.4	Kendi Kendine Yeterlik, İstihdam ve Beceri Geliştirmeye İlgili Güçlükler _____	30
4.7	Ortalama Aylık Giderler _____	31
4.8	Gıda Tüketimi _____	31
4.8.1	Tüketilen gıda türleri _____	31
4.8.2	Gıda Tüketim Skoru _____	31
4.9	Baş Etme Stratejileri Endeksi _____	32
4.9.1	Geçim Kaynaklarının Tükenmesiyle Baş Etme Stratejileri Endeksi (LDCS) _____	32
4.10	İnsani Yardım _____	33
4.10.1	Son Üç Ay İçinde Alınan Yardım Türleri _____	33
4.10.2	Düzenli Olarak Alınan Yardımlar _____	33
4.10.3	STK'lar Tarafından Sağlanan Yardım ve Koruma _____	33
5	Sonuçlar ve Öneriler _____	35
5.1	Veri Toplama, Bilgi Paylaşımı ve Koordinasyon _____	35
5.2	İnsani Yardım _____	36
5.3	Kurumsal Kapasite _____	36
5.4	Sosyal Sorumluluk _____	36
5.5	Savunuculuk _____	37
6	Terminoloji _____	38
7	Ekler _____	41
7.1	EK I: Hane Anketi _____	41
7.2	Ek II: Odak Grup Görüşmesi Soruları - Suriyeli Mülteciler _____	49
8	Referanslar _____	52

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1 : Suriyeli mültecilerin tahmini sayısı - Mart 2016
- Şekil 2 : Odak Grup Görüşmeleri, Anketler
- Şekil 3 : İstanbul'da Resmi Olarak Kayıtlı Bulunan Suriyeli Mülteciler - Mart 2015 ve Temmuz 2015 Karşılaştırması
- Şekil 4 : İstanbul'daki Kayıtlı Suriyeli Mülteci Kümeleri - Mart 2015 Verileri
- Şekil 5 : İlçelerin konumları ihtiyaç analizi/değerlendirmesi veri toplama amaçlı hedef gözeterek belirlenmiştir.
- Şekil 6 : Mülakat Yapılan Kişilerin Cinsiyeti
- Şekil 7 : Hane Reisinin Cinsiyeti
- Şekil 8 : Yaş Grupları
- Şekil 9 : Aile Fertlerinin Sayısı
- Şekil 10 : Hanedeki Aile Sayısı
- Şekil 11 : Üyeleri Arasında Kayıplar Olan Ailelerin Yüzdesi
- Şekil 12 : Evde Konuşulan Ana Dil
- Şekil 13 : Geliş Noktası
- Şekil 14 : Giriş Noktası
- Şekil 15 : İstanbul'a Yerleşme Nedenleri
- Şekil 16 : İstanbul'a Geliş Zamanı
- Şekil 17 : Türkiye'ye Kayıt Yaptırma Durumu
- Şekil 18 : Kayıt Olmama Nedeni
- Şekil 19 : Konut Tipleri
- Şekil 20 : Oturma Tipi ve Evdeki Hizmetler
- Şekil 21 : Hijyen Malzemeleri
- Şekil 22 : Evde Sahip Olunan Olanaklar; Elektrik, Su, Gaz, İletişim, Isınma
- Şekil 23 : Suriyeli Mültecilerin Türkiye'de Karşılaştıkları Birincil Büyük Sorunlar
- Şekil 24 : Suriyeli Mültecilerin Türkiyede Cinsiyete Göre Karşılaştıkları Sorunlar
- Şekil 25 : Türkiye'de Kendinizi Ne Kadar Güvende Hissediyorsunuz?
- Şekil 26 : Cinsiyete Göre Güven Algısı
- Şekil 27 : Suriyelilerin Türkiye'de Karşılaştıkları İkincil Büyük Sorunlar
- Şekil 28 : Türkiye'de En Çok Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?
- Şekil 29 : En Az Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?
- Şekil 30 : Hane Reisinin Eğitim Düzeyi
- Şekil 31 : Okula Kaydolmama Nedeni
- Şekil 32 : Çocukların Çalışma Alanları
- Şekil 33 : Sağlık Hizmetlerine Erişim
- Şekil 34 : Sağlık Hizmetlerine Erişememe Nedeni
- Şekil 35 : Aile Gelir Seviyeleri
- Şekil 36 : İstanbul'daki Gelir Kaynakları
- Şekil 37 : Suriye'de Eskiden Sahip Olunan Gelir Kaynakları
- Şekil 38 : Ortalama Aylık Giderler
- Şekil 39 : Tüketilen Gıda Türleri
- Şekil 40 : Gıda Tüketim Skoru
- Şekil 41 : Baş Etme Stratejileri Endeksi
- Şekil 42 : Geçim Kaynaklarının Tükenmesiyle Baş Etme Stratejileri Endeksi (LDCS)
- Şekil 43 : Son Üç Ay İçinde Alınan Yardım Türleri
- Şekil 44 : Düzenli Olarak Alınan Yardımlar
- Şekil 45 : STK'lar Tarafından Sağlanan Yardım ve Koruma

1. Yönetici Özeti

Bu rapor, İstanbul'daki Suriyeli mültecilerin mevcut durumuna ilişkin genel bir değerlendirme içeren saha çalışmasının ürünüdür. Saha çalışması, İstanbul'un Küçükçekmece, Bağcılar, Başakşehir, Fatih, Sultanbeyli ve Ümraniye ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; Suriyeli ailelerle yapılan yapılandırılmış hanehalkı anketleri, yerel paydaşlara yönelik açık uçlu mülakatlar ve hem Suriyeli mülteciler hem de yerel halkla yapılan odak grup görüşmeleri dahil olmak üzere çeşitli nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Eyleme geçirilebilir öneriler ortaya koyabilmek amacıyla araştırmanın yöntemi, İstanbul'da bulunan Suriyeli mültecilerin zarar görebilirliklerinin değerlendirilmesine yönelik olarak yapılandırılmıştır.

İstanbul'daki Suriyeli mülteci ailelerin ortalama hanehalkı büyüklüğü 5 kişinin biraz üzerinde olup, her hanede ortalama 2 aile bulunmaktadır. Suriyeli mültecilerin İstanbul'daki barınma ve yaşam giderleri, ülkenin diğer bölgelerine göre genellikle daha yüksek seviyelerde seyretmekte ve ev sahiplerinin suistimalleri nedeniyle daha da artan bu giderler, birden fazla ailenin aynı çatı altında yaşamasını kaçınılmaz kılmaktadır. İstanbul'daki Suriyeliler genellikle kente yeni gelen, 7 ay ila 1 yıldır kentte bulunan ve Türkiye'nin güneydoğusundaki sınır bölgelerinden kente göç eden kişilerdir.

İstanbul'daki Suriyeli mülteciler, başta kayıt işlemlerindeki güçlükler olmak üzere sağlık, eğitim ve diğer hizmetlere erişimde önemli sıkıntılar yaşamaktadır. Görüşme yapılan kurum temsilcileri, Arapça konuşan personel ve doktorların olduğu sağlık kuruluşlarının bulunmadığını bildirmiştir. Kurum temsilcileri, bu durumu önemli bir sorun ve Suriyelilerin temel hizmetlere erişimi önünde önemli bir engel olarak nitelendirmişlerdir. İstanbul'un büyüklüğü nedeniyle diğer önemli bir engel de ulaşımıdır.

Suriyeli mültecileri tanımlamak için kullanılan terimlerdeki kavramsal karışıklık ve belirli bir süre sonra sonlanacağına işaret eden “geçici

tanımlaması, ülkelerindeki savaşın yakın bir zamanda biteceğinden ümidi kesmiş olan ve Türkiye'de uzun süreli veya daimi ikamet ve yasal statü kazanmaları konusunda belirsizlikler içinde olan Suriyeli mülteciler arasında tedirginlik ve endişe yaratmaktadır. Hayata Destek Derneği, Türkiye'nin diğer bölgelerindeki mültecilere kıyasla İstanbul'daki mültecilerde bu konuda daha yüksek düzeyde bir farkındalık olduğunu tespit etmiştir.

Çocukların büyük çoğunluğu okula gitmek yerine ailelerine destek olmak amacıyla dilencilik yapmakta ya da fabrikalarda/atölyelerde çalışmaktadır. Suriyelilerin çoğu aynı işte çalışan Türkiyeli vatandaşların aldığı ücretten çok daha düşük ücretler karşılığında çalışmakta ve istismar edilmektedirler.

Barınma konusunda ise araştırma sonuçları, Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde yeterli havalandırma ve aydınlatma, düzgün yemek pişirme olanakları, musluk/şebeke suyu ve düzgün çalışan hijyen sistemleri gibi fiziksel koşulların yeterli düzeyde olduğunu göstermekle birlikte, mahremiyetin olmaması ve aşırı kalabalık ortamlarda yaşam nedeniyle sağlık ve koruma risklerinin söz konusu olduğunu da ortaya koymaktadır.

Planlı ve düzenli insani yardım olanakları sınırlıdır. Değerlendirmeye katılan Suriyeli mültecilerin çoğu, yardım kuruluşları ve yerel makamlarca sağlanan düzenli bir yardım olmadığını bildirmişlerdir. Düzenli olmamakla birlikte, çoğunlukla komşular tarafından çeşitli yardımların sağlandığı öğrenilmiştir. Komşular ve yardım kuruluşları tarafından genellikle eşya, giysi ve gıda yardımları yapılmaktadır. Hayata Destek Derneği araştırma ekipleri, kiralarnı ödeme ve ailelerini geçindirme gücünün olmadığını ya da bunu zar zor başara bildiğini ifade eden çok sayıda mülteci hane tespit etmiştir.

Mülakat yapılan belediyeler, yerel kurumlar ve mahalle sakinleri, mahalleli tarafından Suriyeli

mültecilere yönelik bazı düşmanca tutumlar sergilendiğini, bunun temel nedeninin Suriyeli-lerin kendi yaşadıkları bölgelerdeki fabrikalarda (özellikle tekstil ve ayakkabı üretimi alanında) ücretlerin düşmesine ve kiralaların artmasına yol açması olduğunu, ancak genel anlamda Suriyelilerle, özellikle de etnik ve akrabalık bağlarının olduğu mahallelerde olumlu ilişkiler kurulduğunu belirtmişlerdir.

İstanbul'da çok sayıda Suriyeli ile birlikte yaşayan yerel nüfusun yukarıdaki nedenlerle Suriyeli nüfusa karşı kızgınlık duymakta olduğu gerçeğine rağmen, İstanbul'un altı farklı ilçesinde yürütülen bu çalışma, Suriyeli mültecilerin çoğunun Türkiye'ye ve İstanbul'a gelme nedeninin genelde kültürel ve dini yakınlık, özelde ise toplumsal ağlar olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, ankete katılanların büyük çoğunluğu, İstanbul'da kendilerini daha güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Mültecilerin İstanbul'da günlük yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları güçlüklerden bazıları; işgücü piyasasında istismar edilmeleri, Türkçe dil kurslarının yeterli sayıda olmayışı, günlük hayatta ayrımcılık, yerel nüfusun yaşadıkları güçlüklerle ilgili empati kuramaması, yerel nüfus tarafından üretilen klişeler ve önyargılar, çocuklara yönelik eğitim olanaklarının yetersizliği, sağlık hizmetlerine erişimdeki sıkıntılar, limitli ve düzensiz destek, yaşam giderlerinin yüksekliği, sosyal ve siyasi tanınma problemleri, bu ülkede gelecek beklentilerinin olmaması ve en önemlisi de kapsamlı ve net bir yasal statülerinin olmayışıdır. Bazı mültecileri, hayatlarını riske atma pahasına Türkiye'den ayrılmaya ve Avrupa'ya gitmeye iten sorunlar da tam olarak bunlardır.

2. Giriş

Hayata Destek Derneği, afetlerden etkilenen topluluklarla işbirliği halinde çalışarak, onların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ve haklarının korunmasına katkı sağlamak amacıyla faaliyet gösteren bir insani yardım kuruluşudur. Hayata Destek; insani yardım ve yerinden edilmiş kişiler için sosyal koruma alanlarında çalışmanın yanı sıra, afetten etkilenen toplulukların karşı karşıya kaldığı sorunlarla başa çıkma kapasitelerinin artırılmasına ve özellikle çocuklar, gençler ve kadınlar gibi en fazla zarar görebilir grupların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmaktadır. Hayata Destek, temel olarak insani yardım, nakdi yardım, gıda güvenliği, psiko-sosyal destek, eğitim, kapasite artırma, geçim kaynağı desteği alanlarında programlar yürütmektedir. Suriyeli mültecilere yönelik olarak 2012 yılından bu yana çalışmalar yürüten Hayata Destek, halihazırda Hatay, Şanlıurfa ve İstanbul'da bulunan toplum merkezlerindeki faaliyetlerin sürdürülmesinin yanı sıra, Diyarbakır'da Iraklı Ezidi mültecilere ilişkin psiko-sosyal destek çalışmalarını içeren bir saha operasyonu yürütmektedir. Ayrıca çocuk koruma programı kapsamında çocuk işçiliği ile mücadeleye yönelik projeler sürdürmektedir. Hayata Destek, insani yardım çalışmalarında insanlık, tarafsızlık, eşitlik, bağımsızlık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda hareket etmektedir.

2.1 Suriye'deki İnsani Kriz

Suriye genelindeki şiddetli çatışmalar durumu giderek daha da kötüleştirilmiş, 12,4 milyondan fazla Suriyeli¹, diğer bir ifadeyle ülke nüfusunun yarısından fazlası yerinden edilmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) göre, yakın gelecekte siyasi bir çözüm görülmemektedir. Alt yapının giderek daha fazla zarar görmesine, yoğun şiddetin yaşandığı güvensiz ortamların oluşmasına neden olan ve bu sebeple insani yardıma erişimi son derece kısıtlı bir hale getiren askeri operasyonların devam etmesi beklenmektedir.² Çeşitli kaynaklar 220.000 ila 250.000 Suriyelinin şiddet nedeniyle yaşamını yitirdiğini rapor etmektedir. BM tarafından Mart 2015'te yayınlanan bir

rapora göre, çatışmanın başlangıcından bu yana yaşanan ekonomik kayıplar toplamda 202 milyar \$ seviyesindedir. Ayrıca her beş Suriyeli'den dördü yoksulluk içinde, %30'u ise açlık sınırında yaşamaktadır. Suriye'nin eğitim, sağlık ve sosyal refah sistemleri de çökmüştür.³

2.2 Türkiye'nin Müdahalesi

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana görülen en derin mülteci krizine yol açan Suriye'deki çatışma ortamı, milyonlarca insanı insani yardıma muhtaç hale getirmiştir. 7,6 milyon ülkesi içinde yerinden edilmiş kişiye (IDP) ek olarak 4,8 milyon kişi Suriye'ye komşu ülkeler olan Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak'a sığınmıştır. İzlediği açık kapı politikası nedeniyle bu ülkeler arasında en fazla sayıda Suriyeli mülteci alan ülke Türkiye olmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Mart 2016 itibarıyla Türkiye'de yaklaşık 2,8 milyon Suriyeli mülteci bulunmaktadır.⁴



Burağa iki yıl önce Türkiye-Suriye sınırından giriş yaptım. Kaçakçılara çok para ödedim. Bölgedeki diğer komşu ülkelere göre burada daha iyi muamele gördüğümüz için Türkiye ilk tercihimdi."

Mohammad (27), Odak Grup Görüşmesi, Ümraniye

Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin kayıt işlemleri devam etmektedir. Türkiye hükümeti, Irak Şam İslam Devleti (İŞİD), diğer yerel örgütler, rejim yanlıları ile Rusya ve İran gibi uluslararası güçler tarafından başlatılan ve devam etmekte olan çatışmalar ve bombalamalar nedeniyle, kayıtlı Suriyeli mültecilerin sayısının 2016 yılında da artmaya devam edeceğini öngörmektedir.

Türkiye'ye sığınan ilk Suriyeli grup, Nisan 2011'de Hatay sınırından geçiş yapmıştır.

1. <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/syria> and <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

2. UNHCR <http://www.unhcr.org/pages/49e486a76.html>

3. BBC News <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>

4. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İstatistikleri http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

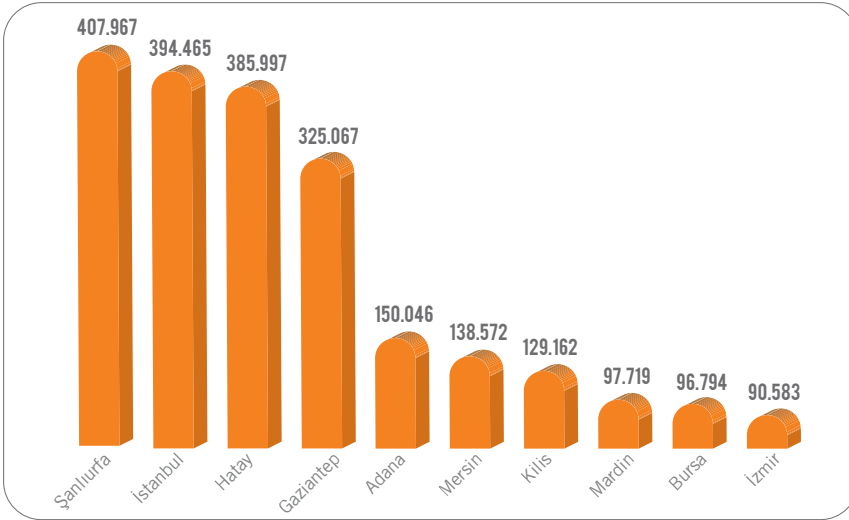
Türkiye hükümeti başlangıçta Esad rejiminin yakın bir gelecekte çökeceği beklentisinden hareketle, en fazla 100.000 Suriyelinin kısa bir süreyle Türkiye'de kalacağını öngörmüştür.⁵ Suriye'deki çatışma ortamının kötüleşmesiyle birlikte Türkiye hükümeti, Ekim 2011'de Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası izleyeceğini beyan etmiştir. Türkiye bu kapsamda Suriyelilerin ülkeye serbestçe girişine izin vererek sınır dışı etmeme garantisi vermiş, geçici koruma sunmuş ve mültecilere yönelik insani yardım sağlamayı taahhüt etmiştir.⁶

2016 yılı itibarıyla Türkiye, bölgede ve tüm dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Başlarda, Türkiye'ye giriş yapan Suriyeliler sınır kentlerine yerleşmeyi tercih etmiş; Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa en çok mültecinin bulunduğu kentler olmuştur. Bununla beraber son birkaç yıl içinde İstanbul ve diğer büyük kentlerdeki Suriyeli mülteci sayısında artış gözlenmektedir.

Türkiye hükümeti krizin ilk yıllarında Suriyeli mültecilerin çoğunu kamplara yerleştirmeyi başarmış olsa da, Mart 2016 itibarıyla sadece 272.812 Suriyeli (yani, toplam mülteci nüfusu-

nun %10'u) Türkiyeli makamlar tarafından sağlanan mülteci kamplarında kalmaktadır.⁸ Kamplarda yaşayan Suriyeli mültecilerin temel ihtiyaçları yeterli düzeyde karşılanmakta, kamp yönetimi tarafından barınma, gıda, su, gıda dışı kalemler, tıbbi hizmetler, su tedarigi ve sanitasyon, eğitim ve psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmaktadır.

Ancak mültecilerin kampların dışında ikamet eden çoğunluğu, yani kamusal hizmet ve desteklere sınırlı erişimi olan ve dil sorununun yanında Türkiye içinde bir yerden bir yere ulaşmaya çabalarken çeşitli güçlüklerle karşılaşan %90'ı için daha fazlasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kentsel bölgelerde Suriyelilere yönelik olarak çok sayıda yardım kuruluşu tarafından yardım ve koruma sağlanmakla birlikte, Uluslararası Af Örgütü'nün yayınladığı raporda, devletin yönettiği mülteci kamplarının dışında yaşayan mültecilerin eğitim, barınma ve sağlık hizmetleri gibi asgari sosyal ve ekonomik haklarına erişimde sıkıntılar yaşadıkları ifade edilmektedir. Çok sayıda aile yoksulluk sınırının altında, çoğu zaman sağlıksız ve hatta tehlikeli barınma koşullarında yaşamaktadır.⁹



Şekil 1: Suriyeli mültecilerin tahmini sayısı - Mart 2016
Kamp ve Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Mülteciler (Mart 2016 - İçişleri Bakanlığı)⁹

5. Erdoğan, Murat and Ayhan Kaya, eds. (2015). 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler (Migration to Turkey since the 14th Century). İstanbul: İstanbul Bilgi University Press.
6. İçduygu, Ahmet (2015a). "Turkey's Evolving Migration Policies: A Mediterranean Transit Stop at the Doors of the EU," IAI Çalışma Belgesi 15/31, Roma (Eylül) ve Kirişçi, Kemal (2014). Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality. Washington DC: Brookings Institute.
7. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İstatistikleri http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
8. Amnesty International <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/017/2014/en/>
9. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İstatistikleri http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

2.2.1 Tarihsel ve Yasal Çerçeve

Türkiye, tarih boyunca çeşitli küresel ve bölgesel siyasi, sosyal ve demografik değişiklikler nedeniyle bir göç ülkesi konumuna gelmiştir. Türkiye, gerek yakın komşularından, gerekse uzak coğrafyalardan gelen çeşitli biçimlerdeki insan göçüne sahne olmuştur.

Göçün Tarihi

Türkiye'de yakın çağdaki ilk mülteci akını, 1979'da İran Devrimi'nin ardından yaşanmıştır. Diğer başlıca mülteci akınları, 1988'de yaklaşık 60.000 ve 1991'de yarım milyon olmak üzere Irak'tan kaçarak Türkiye'ye sığınan Kürt sığınmacılarının oluşturduğu akınlardır. 1989 yılında Bulgaristan'da "Yeniden Doğuş Süreci" kapsamında azınlıklara yönelik olarak izlenen asimilasyon politikaları nedeniyle yaklaşık 310.000 etnik Türk Türkiye'ye sığınmıştır. İzleyen yıllarda Yugoslavya Savaşı sırasında Türkiye, 25.000 Boşnak ve 18.000 Kosovalıya sığınma hakkı tanımıştır.¹⁰

Türkiye'nin coğrafi konumu, ülkeyi düzensiz göç yolları üzerinde ve özellikle de AB ülkelerine geçmek isteyen mülteciler için kritik önem taşıyan bir yer haline getirmiştir. Türkiye 1990'lı yıllardan bu yana süregelen Afganistan, Bangladeş, Irak, İran ve Pakistan merkezli düzensiz göç hareketlerinin güzergâhı üzerindedir.¹¹ Ayrıca Karadeniz bölgesindeki insan kaçakçılığı faaliyetlerinde varış noktalarından biridir. Mağdurlar genellikle Moldova, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Kırgızistan ve Özbekistan'dan gelmektedir. Öte yandan,

bir süredir Doğu Avrupa'dan ve eski Sovyetler Birliği'nden gelen göçmenler için de bir varış ülkesi olmuştur. Zira, bu göçmenler Türkiye'yi yeni bir iş, yeni bir hayata açılan bir pencere, Batı'da iş bulmak için bir basamak olarak görmektedirler.¹²

Türk göç ve iltica kanunları ve politikaları ile küresel ve bölgesel geçişlerden kaynaklanan demografik değişimler düzenlenmek istenmiştir. Bu amaçla ilgili kanunlar ve politikalar, kapsamlı gözden geçirme süreçlerine tabi tutulmuşlardır. Sığınmacı ve düzensiz göçmenler sorunu, Aralık 1999'da düzenlenen Helsinki Zirvesi'nden bu yana Türkiye ile AB arasında yürütülen müzakerelerin en önemli maddesi olarak listenin başında yer almıştır. Türkiye, insan hakları, düzensiz göç ve göçle ilintili sorunların ekonomik ve siyasi yansımalarından dolayı her iki tarafın da karşı karşıya kaldığı gerilimi azaltmak amacıyla düzensiz göç ve insan trafiğini düzenlemek ve bunlarla mücadele etmek için uygun bir idari ve yasal çerçeve oluşturma görevini üstlenmiştir.¹³ Türkiyeli makamlar bu amaca ulaşmaya yönelik kanun ve düzenlemeler oluşturarak uygulama çabalarını arttırmayı taahhüt etmişlerdir. Nisan 2013'te 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun¹⁴ yürürlüğe girmesinden önce göç ve göçle ilgili sorunlara ilişkin üç temel yasal mevzuat bulunmaktaydı:

- 1934 yılında yürürlüğe giren İskân Kanunu,
- 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Cenevre Sözleşmesi ve
- Kasım 1994 tarihli İltica/Sığınma Yönetmeliği

10. Mülteci alanı araştırmalarının halen gelişmekte olan bir alan olduğu unutulmamalıdır. Dawn Chatty ve Philip Marfleet (2013) mülteci araştırmaları bilim dalının 1980'li yıllarda ulus devletlerin menfaatlerini savunan diğer pek çok bilim dalına benzer şekilde devlet merkezli bir bilim dalı olarak nasıl ortaya çıktığını ve zaman içinde nasıl daha kritik bir önem kazandığını kolay anlaşılabilir bir şekilde açıklamaktadır. Türkiye'de yapılan mülteci araştırmalarında hayati önem arz eden iki konunun eksik olduğu görülmektedir. Birincisi, Suriyeli mültecilerin durumuyla ilgili olarak Türkiye'de yapılan araştırmalar genellikle mültecilerin sosyal, ekonomik ve siyasi beklentilerinin ev sahibi topluma görünür kılınmasından ziyade mültecilerin istatistikleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ev sahibi toplumun mültecilere ilişkin algısına odaklanan bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu bilimsel çalışmalarda eksik olan şey, mültecilerin kendi adlarına konuşmalarına olanak sağlayan antropolojik araştırmadır. Gadi Benezer ve Roger Zetter'in (2014: 304) son derece açık biçimde ifade ettikleri gibi böyle bir antropolojik araştırmanın ev sahibi toplumda ve ayrıca kamu nezdinde bir yer işgal etmeyi kolaylaştırması olasıdır. Yaşadıkları travma ve sıkıntıların yanı sıra eski durumlarından ziyade şu andaki durumlarını ve ana vatanlarını ve evlerini geride bırakmak için ihtiyaç duydukları güçlüklerini, motivasyon ve kararlılıklarını da içeren bir bakış açısı getirilebilir." İkincisi ise ilkedeki mültecilerin deneyimlerine ilişkin, Cumhuriyet'in ilk yıllarına ve hatta Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanan geriye dönük bir analiz eksikliğidir. Bu, dünyanın diğer yerlerinde yapılan mülteci araştırmalarında da eksik kalan bir noktadır. Philip Marfleet (2013: 17) bu sorunu ulus devlet kısıtlamalarıyla ilintilendirmektedir.

11. İçduygu, Ahmet (2009). "International Migration and Human Development in Turkey", UNDP, Human Development Research Paper, 2009/52, <http://mpr.ub.unienchen.de/19235/> ve Kirişçi, Kemal (2003). Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration, Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Profiles/print.cfm?ID=176>

12. Danis, Didem, C. Taraghi ve Jean-François Perouse (2009). "Integration in Limbo: Iraqi, Afghan, Maghrebi and Iranian Migrants in Istanbul", in A. İçduygu ve K. Kirişçi (eds.). Land of Diverse Migrations, Challenges of Emigration and Immigration in Turkey. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 443-636

13. İçduygu, Ahmet (2003). Irregular migration in Turkey. International Organization for Migration. Geneva: IOM.

14. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu için bkz. 11 Nisan 2013 tarih, 28615 Sayılı Resmi Gazete. Kanun Nisan 2014'te yürürlüğe girmiştir.

İskân Kanunu, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'ye gelen etnik Türklerle ilgili olarak kabul edilmiş ve uygulamaya koyulmuştur.¹⁵ Bu kanun, göç konusunda temel yasal mevzuat olma özelliğini koruyarak Türkiye'ye kimlerin giriş yapabileceğini, yerleşebileceğini ve/veya mülteci statüsü almak için başvurabileceğini belirlemiştir. Öte yandan, kanun Türk kökenli ve Türk kültürüne bağlı bireylerin Türkiye'de göçmen ve mülteci olarak kabul edilmeleri için bir fırsat da yaratmaktadır.¹⁶

Kasım 1994 tarihli İltica/Sığınma Yönetmeliği'nin¹⁷ kabulüyle birlikte Türkiye, sığınma davalarını doğrudan görmeyi taahhüt etmiştir. Türkiye 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Cenevre Sözleşmesi kapsamında Avrupalı olmayan mültecilerle ilgili pozisyonunu korumakla birlikte, 1994 tarihli yönetmelikte Türkiye'den sığınma talep eden iki tip sığınmacı tanımlanmıştır: Birinci grup, 1951 tarihli sözleşme kapsamında koruma sağlanan Avrupalı mültecileri, ikinci grup ise üçüncü bir ülkeye yerleşmeyi amaçlayan Avrupalı olmayan sığınmacıları içermektedir.

Yasal Çerçeve: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Türkiye'de mültecilerin korunması, ikincil mevzuatla ve esasen idari genelgelerle düzenlenmekteydi. İlgili kuralların bağlayıcı olmaması, farklı kentlerdeki sığınmacılara polis tarafından yapılan gayri resmi düzeydeki uygulamaların kişi ve gruplara özel ve farklı olmasına yol açmaktaydı. Yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, esasen Türkiye'de sığınma uygulamalarını düzenleyen ilk iç hukuktur. Yeni

kanun, 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi'nin kabulünün ardından Türkiye'de sığınma ve göçmenlikle ilgili konuların dönüştürülmesine ve düzenlenmesine dönük çok önemli bir adım teşkil etmektedir. Yeni kanun göçmenlerin ülkeye girişini, çıkışını ve ülkede kalışını düzenlemenin yanı sıra, Türkiye'den sığınma talep eden kişilere sağlanacak uluslararası korumanın kapsamını da belirlemektedir.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu esası itibarıyla ailenin bir araya gelmesi, uzun süreli ikamet, eğitim, sağlık hizmetleri ve düzenli ve düzensiz göçmenlerin işgücü piyasasında yaratabileceği hareketliliğe ilişkin kuralları düzenlemektedir. Yeni kanun beş bölümden oluşmaktadır: Amaç, kapsam ve tanımları içeren birinci bölümün (1-3. Maddeler) ardından, ikinci bölümde vizeler, oturma izinleri, vatansız bireyler ve yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin hükümler (4-60. Maddeler) yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise uluslararası korumayla ilgili kurallar ve tanımlar, mültecilerin hakları ve yükümlülükleri ve düzensiz göçmenlerin geçici olarak korunmasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir (61-95. Maddeler). Dördüncü bölümde yabancılar ve uluslararası koruma konusundaki genel düzenlemeler ele alınmıştır (96-107. Maddeler). Son olarak beşinci bölümde, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ile ilgili ayrıntılar yer almaktadır (108-127. Maddeler). GİGM ağırlıklı olarak her türlü göçmenin uyumu konusunda çalışmakla görevlendirilmiştir.¹⁸ Ancak özel olarak siyasi katılım, vatandaşlık erişimi ve ayrımcılıkla mücadele kurallarını düzenlememektedir.¹⁹

15. 1934 tarih, 2510 sayılı İskan Kanunu sadece Türkiye'ye yerleşme amacı güden Türk kültürüne bağlı göçmenlerin göçmen statüsünü kazanabileceğine (Madde 3) ve Türk soyuna mensup olmayanların ise Türkiye'de göçmen olarak kabul edilmeyeceğine (Madde 4) hükmetmektedir. Bu kanun 2006 yılında yeniden düzenlenmiştir ancak kimlerin göçmen sayılacağına dair kanundaki temel anlayış esası itibarıyla aynı kalmıştır. 26 Eylül 2006 tarih, 5543 sayılı yeniden düzenlenen İskan Kanunu için bkz. http://www.nvi.gov.tr/Files/File/Mevzuat/Nufus_Mevzuati/Kanun/pdf/IskanKanunu.pdf [son ziyaret tarihi 17 Ağustos 2015]

16. İçduygu, Ahmet (2015b). "Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead," Working Paper, Transatlantic Council on Migration, Migration Policy Institute, Washington DC. (Nisan)

17. 30 Kasım 1994 tarih, 22127 sayılı Resmi Gazete.

18. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı Entegrasyon Birimi tarafından 12 Kasım 2015 tarihinde Ankara'da düzenlenen bir uzmanlar toplantısında Türk devletlerinin olası entegrasyon politikalarının ayrıntıları ele alınmıştır.

19. Türkiye Cumhuriyeti'nin entegrasyon politikalarının ayrıntılı analizi için Brüksel'de bulunan Göçmen Entegrasyonu Politikası Endeksi'nin web sayfasına bakınız (<http://www.mipex.eu>). MİPEX tüm Avrupa Birliği üyesi devletler ve ayrıca Norveç, İsviçre, Kanada ve ABD'de 31 Mayıs 2010 tarihi itibarıyla uygulanmakta olan entegrasyon politikalarını ölçmektedir. Avustralya ve Japonya'ya ait veriler Eylül 2010'a kadar, Sırbistan'a ait veriler Ocak 2012'de ve Türkiye'ye ait veriler 2013 yılında toplanmıştır.

Geçici Koruma Yönetmeliği (61 ila 95. Maddeler)

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesine dayalı olarak hazırlanan 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği'nde Geçici Koruma Statüsü'nün ayrıntıları düzenlenmiştir. 8 Nisan 2014 tarihinde 53 kamu kurum ve kuruluşuna bir taslak gönderilmiştir. Ardından, Geçici Koruma Yönetmeliği, 22 Ekim 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğin amacı, geçici koruma altında yaşayan kişilerin statüsüne ilişkin belirsizliği gidermektir. Zira, kanunda sadece bir tanımla atıfta bulunulmakta olan bu statüye ilişkin olarak "ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya Türkiye sınırlarını geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir" hükmü yer almaktadır (Madde 91/1). Söz konusu yönetmelik olanaklar dahilinde tüm

mültecileri kapsamakla birlikte, içerdiği hükümler hâlihazırda sadece Türkiye hükümeti tarafından geçici koruma sağlanan tek grup olan Suriyeliler için uygulanmaktadır.²⁰

Geçici koruma altında olan kişiler Türkiye'de kalma hakkına sahiptir (Madde 25) ve ücretsiz sağlık hizmetlerine erişebilirler (Madde 27). Yönetmelik ayrıca kişilerin yasadışı giriş ve bulunuştan dolayı cezalandırılmamalarına (Madde 5); geri gönderilmemelerine (Madde 6); kişilere devlet okullarına gitmek ve çalışma izni almak için yapılacak başvurularda kullanılacak bir kimlik belgesi verilmesine (Madde 22) ilişkin hükümler içermekte; çalışma izni alma sürecini netleştirmekte (Madde 29) ve ücretsiz tercümanlık hizmeti sağlanmasına dair bir hüküm (Madde 30) içermektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında sağlanan bu haklara rağmen Suriyeli mülteciler sağlık hizmetleri, eğitim, sosyal yardım, işgücü piyasası ve barınma konularında çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar.

20 Gümüş, Burak ve Deniz Eroğlu (2015). "Partial integration of Syrian 'escapees' under the rule of Turkey's Justice and Development Party (JDP)," *Contemporary Arab Affairs*, 8:4, 469-487, DOI: 10.1080/17550912.2015.1080965

3. Amaç, Kapsam ve Yöntem

Araştırmanın konusu, İstanbul'da ikamet eden Suriyeli mültecilerin zarar görebilirliklerinin saptanması ve temel korunma ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Bu kapsamda profilleri, göç güzergahları, barınma ve hijyen koşulları, koruma, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri, gelir kaynakları, harcamaları, gıda tüketimleri, baş etme stratejileri ve aldıkları yardımlarla ilgili veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda Hayata Destek, kamplar dışında İstanbul'da yerleşmiş olan Suriyeli mültecilerin baş etme stratejilerine, kırılganlıklarına ve ihtiyaçlarına ilişkin kapsamlı bir anlayış elde etmenin yanı sıra, ev sahibi toplumun ve başlıca paydaşların konuyla ilgili bakış açılarına da hakim olmuştur.

İhtiyaç analizi/değerlendirmesinin genel amacı şu soruların yanıtlanmasını sağlamaktır:

- Suriyeli mülteciler neden İstanbul'a yerleşmeye karar vermiştir ve kentsel alanda nasıl başa çıkabilmektedirler? Suriyelilerin mevcut yaşam koşulları nelerdir?
- İstanbul'daki Suriyelilere hangi hizmetler ve fırsatlar sunulmaktadır? Eğitim, sağlık hizmetleri ve kültürel faaliyetler de dahil olmak üzere hizmetlere erişimde hangi engellerle karşılaşmaktadırlar?
- İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin yaşam şartlarının ve onlara sunulan fırsatların iyileştirilmesi için hangi tavsiyelerde bulunulabilir?



Suriyelilerin zarar görebilme göstergelerini belirlemek için hem nicel hem de nitel veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Birebir mülakatlar, odak grup görüşmeleri ve anket uygulamaları için Suriyeli mülteciler, yerel halk ve yine hem Suriyeli hem de Türkiyeli paydaşlarla ve kurum temsilcileri ile temasa geçilmiştir.

İhtiyaç analizi/değerlendirmesi İstanbul'un Küçükçekmece, Başakşehir, Bağcılar, Fatih, Sultanbeyli ve Ümraniye ilçelerini kapsayan ve çeşitli araştırma teknikleri kullanılarak yürütülen saha çalışmasından elde edilen bulgulara göre yapılmıştır. Saha çalışmasına mülteci hanelerinin yanı sıra, muhtarlar, belediyeler, sivil toplum örgütleri, yardım grupları, uluslararası STK'lar, Suriyeli dernekler, gençler ve yerel girişimciler gibi çeşitli paydaşlar da dahil edilmiştir.

Hedef kitleden istatistiksel analizler doğrultusunda tesadüfi örnekleme yöntemiyle bir örneklem elde edebilmek için dördü İstanbul'un Avrupa yakasında, ikisi ise Asya yakasında olacak şekilde kentin farklı coğrafi bölgelerinde bulunan 6 ilçe seçilmiştir. Bu ilçeler, Suriyeli mültecilerin yoğunluklu yaşadığı, büyük bir kısmının yetersiz hizmet aldığı, genellikle marjinalleştirildiği yerlerdir. İhtiyaç analizi /değerlendirmesi kapsamında veri toplama aşağıdaki yöntemlerle yapılmıştır:

- **Kapsamlı mülakatlar:** 6 ilçenin hepsinde toplam 200 kurum temsilcisi ve yerel paydaş ile kapsamlı mülakat yapılmıştır.
- **Hane anketleri:** Altı ilçenin hepsinde Arapça konuşan ekip tarafından toplam 744 bireyin katıldığı 124 anket yapılmıştır. Anket için bkz. Ek I.
- **Odak Grup Görüşmeleri (OGG'ler):** Her ilçede Suriyeli mülteci erkek-kadınlar ve mahalle sakinlerinin katılımıyla odak grup görüşmeleri düzenlenmiştir. Odak grup görüşmelerinin her birine yaklaşık 6-8 kişi, toplamda 136 kişi katılmıştır. (Suriyeli mültecilerle 18 OGG, ev sahibi toplum mensuplarıyla 6 OGG yapılmıştır). OGG soruları için bkz. Ek II.

Anketler ve odak grup görüşmeleri Hayata Destek Derneği'nin Arapça, Kürtçe ve Türkçe konuşan Suriyeli personeli tarafından düzenlenmiştir. Yapılandırılmış anketler, etnik olarak Arap veya Suriyeli Kürt ya da Suriyeli-Filistinli anketörler tarafından yapılmıştır. İngilizce olarak hazırlanan anketler, Suriyeli personel tarafından Arapça'ya tercüme edilmiştir. Mülakat ekipleri 20-30 yaş aralığında kişilerden oluşmaktadır.

Anketörler (Hayata Destek saha görevlileri) genellikle bir erkek ve bir kadın görevliden oluşan ekipler halinde çalışmıştır. Görüşme yapılan kişinin talep etmesi halinde hemcins görevlilerden oluşan ekipler görevlendirilmiştir. Örneğin, evinde yalnız olan ve evine bir erkeğin girmesini istemeyen kadınlarla mülakat yapmak için Hayata Destek tarafından iki kadın görevli gönderilmiştir. Yerel paydaşlarla yapılan kapsamlı mülakatların çoğu Türkçe konuşan Hayata Destek görevlileri tarafından yürütülmüştür.

Örneğin seçilmesi için Hayata Destek araştırma ekibi tarafından tesadüfi örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Yapılandırılmış hane anketlerinin uygulanacağı Suriyeli müteccilerin seçilmesi için ise şu yol izlenmiştir: Hayata Destek araştırma ekibi

muhtarlardan veya yerel STK'lardan bazı isimler almış, bu kişilerin evlerine giderek mülakatın ardından ilave bağlantılar bildirmelerini talep etmiştir. Ayrıca araştırma ekibi üyeleri mülakatlarını, park, pazar veya lokanta gibi kamuya açık yerlerde mülakat yapmayı kabul eden Suriyelilerle gerçekleştirmiştir.



İlçe	Hane Anketleri	Önemli Bilgi Veren Kişilerle Yapılan Mülakatlar						FGDs
		STK	Sağlık Kuruluşları	Devlet Okulları	Geçici Eğitim Merkezi*	Kamu Görevlileri	Diğer **	
Sultanbeyli	22	2	1	5	0	11	5	3
Ümraniye	20	0	0	0	1	21	1	3
Fatih	20	12	1	1	0	18	0	3
Başakşehir	20	2	0	0	1	3	0	3
Bağcılar	22	0	0	0	0	8	0	3
Küçükçekmece	20	7	12	25	1	45	2	3
İstanbul	-	8	0	3	0	2	2	
Toplam	124	31	14	34	3	108	10	18

Şekil 2: Odak Grup Görüşmeleri, Anketler

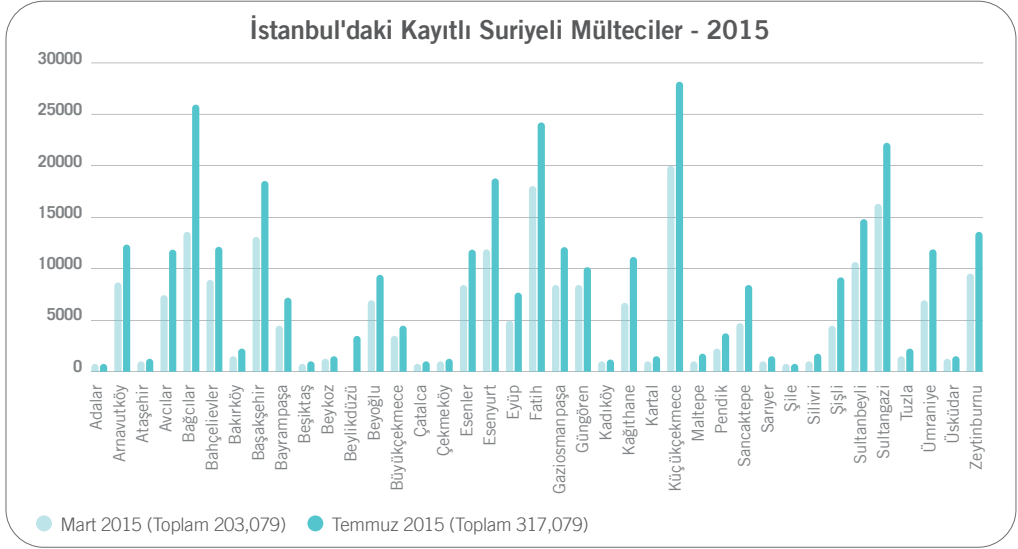
*Geçici Eğitim Merkezleri Türk müfredatına bağlı Arapça eğitim veren, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar veya hayır kurumları tarafından yönetilen ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış okullardır.

**Diğer kategorisinde yerel işletmeler, sağlık odaları ve diğer yasal odalar yer almaktadır.

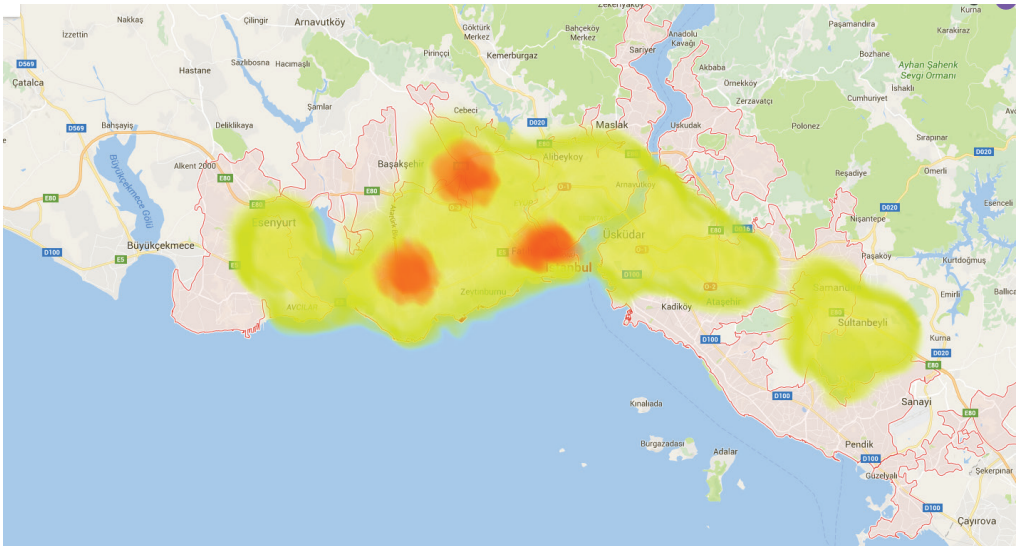
3.1 Seçilen İlçelerin Profili

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden (GİGM) alınan bilgilere göre Mart 2015 itibarıyla İstanbul'daki kayıtlı Suriyeli-lerin sayısı 203.000'in üzerindedir (diğer bir ifadeyle, Türkiye'deki toplam Suriyeli mültecilerin %12'si). Avrupa'ya geçme teşebbüsünde bulunan mültecilerin giderek artmasıyla birlikte bu sayı Temmuz 2015 itibarıyla 317.000'i aşarak (%64 artış) Mart 2016'da 395.000'e ulaşmıştır.

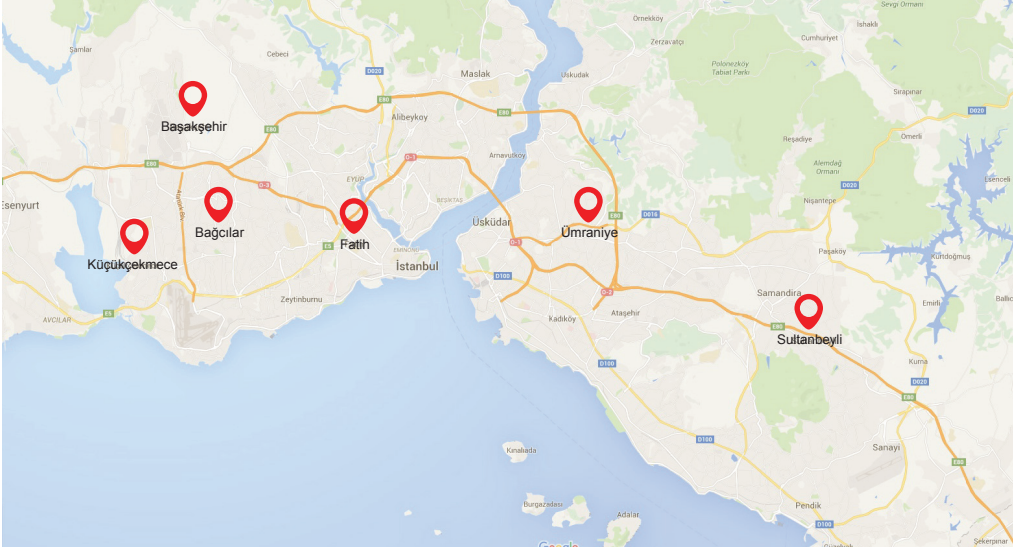
Mülteci ailelerin ve bireylerin sınır illerdeki kamplardan ve yerleşim yerlerinden ayrılarak İstanbul gibi kent merkezlerine gelmelerinin pek çok nedeni vardır. Büyük şehirlerdeki hareket özgürlüğü, ekonomik ve sosyal olanaklar mülteciler tarafından dile getirilen nedenler arasındadır. Büyük kentler daha geniş barınma seçenekleri, daha iyi eğitim olanakları ve daha çeşitli, düzenli istihdam imkânları sunmaktadır.



Şekil 3: İstanbul'da Resmi Olarak Kayıtlı Bulunan Suriyeli Mülteciler - Mart 2015 ve Temmuz 2015 Karşılaştırması, Kaynak: GİGM



Şekil 4. İstanbul'daki Kayıtlı Suriyeli Mülteci Kümeleri - Mart 2015 Verileri



Şekil 5: İlçelerin konumları ihtiyaç analizi/değerlendirmesi veri toplama amaçlı hedef gözeterek belirlenmiştir. (Küçükçekmece, Bağcılar, Başakşehir, Fatih, Sultanbeyli, Ümraniye)



Herkes Suriyelilerden yakınıyor. Neden Türkiye'ye geldiklerini merak ediyorlar. Eğer ben olsaydım ülkemi terk etmezdim. Orada kalır ve düşmanlara karşı ülkemi savunurdum. Onlar korkak, bu yüzden ülkelerini terk ettiler. Diğer ülkelerin aksine bizim ülkemiz onları kabul ediyor. Onlara iyilik yapıyoruz ama karşılığı bizim için iyi olmuyor."

Türk Erkek (20), Odak Grup Görüşmesi, Sultanbeyli

Küçükçekmece

İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan Küçükçekmece, kentin üçüncü en büyük belediyesi olup, ağırlıklı olarak işçi sınıfının bulunduğu, ortalama hane büyüklüğünün 3,6 ve ortalama yaşın 30,3 olduğu bir yerleşim yeridir. Nüfusun çoğunu son yıllarda Anadolu'dan, özellikle de Güneydoğu'dan göçerek gelen kişiler oluşturmaktadır. İlçe, Küçükçekmece Gölü olarak adlandırılan gölü çevrelemektedir. Bu göl, Marmara

Denizi'ne dar bir kanalla bağlıdır. Göle boşaltılan sanayi atıkları nedeniyle gölde önemli bir kirlilik sorunu yaşanmaktadır. Geçmişte mevsimsel göçmen kuşlara ev sahipliği yapan gölü yeniden yabani hayata kavuşturma çalışmaları yavaş bir şekilde ilerlemektedir.

1990'lı yıllarda Trans Avrupa Kuzey-Güney Otoyolu'nun gelişimiyle birlikte ilçede bulunan Sanayi Bölgesi'ne önemli yatırımlar yapılmıştır. Halihazırda belediye sınırları dahilinde yaklaşık 200 büyük fabrika ve yaklaşık 10.000 kayıtlı sanayi işletmesi bulunmakta bu da ilçeyi işgücü piyasasında önemli bir pay sahibi yapmaktadır.

21 mahalleye sahip Küçükçekmece'nin nüfusu 785.000 olup, nüfus yoğunluğu km2 başına 19.952 kişidir. Temmuz 2015 itibarıyla ilçedeki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı yaklaşık 27.419'dur. Bu sayı, ilçe nüfusunun toplamının %3,5'ine karşılık gelmektedir.

Fatih

Adını İstanbul Fatih Sultan Mehmet'ten alan ilçede Aksaray, Fındıkzade, Çapa, ve Vatan Caddesi gibi son derece kozmopolit bölgeler bulunmaktadır. İlçe, muhafazakâr Müslüman topluluklarına ev sahipliği yapmanın yanı sıra Sahra Altı Afrika'dan gelen transit

göçmenlerden Suriyeli mültecilere, göçmen Orta Asya Türklerinden Rus turistlere, Ermenilerden Gürcülere ve diğer gruplara kadar çok çeşitli toplulukları da barındırmaktadır. Kozmopolit yapısının yanı sıra, Çarşamba Mahallesi'nin dindar sakinleri nedeniyle aşırı muhafazakâr imajıyla da bilinen bir ilçedir.

Bölge 1960'lardan itibaren giderek daha da kalabalıklaşmış, orta sınıf sakinlerinin büyük bir bölümü İstanbul'un Anadolu yakasına ve kentin diğer bölgelerine taşınmıştır. Fatih bugün büyük ölçüde bir işçi sınıfı mahallesi konumundadır. Ancak geçmişte zengin bir bölge oluşu nedeniyle, geniş kaynaklara ve şehrin batısında daha yakın bir tarihte kurulan, nüfusunun neredeyse tamamını 1980 sonrası çaresiz koşullarda kente göç edenlerin oluşturduğu Bağcılar veya Esenler gibi bölgelere göre daha köklü ve yerleşik sakinlere sahiptir. İlçede çok sayıda otel, üniversite kampüsü, tarihi eser ve alışveriş merkezi bulunmaktadır.

Nüfusu 428.857 olan ilçede 57 mahalle bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğu km² başına 26.319 kişidir. Temmuz 2015 itibarıyla ilçedeki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 23.800'dür. Bu sayı, ilçe nüfusunun toplamının %6,1'ine karşılık gelmektedir.

Bağcılar

Kentin Avrupa yakasında bulunan Bağcılar, Atatürk Havalimanı'na komşudur. İlçe son 30 yıl içinde kentleşmiştir. Bağcılar'daki konutların çoğu yasa dışı gecekonduardan oluşmaktadır. Bu gecekonduar günümüzde yerlerini minimum düzeyli düzenlemelere tabi olarak inşa edilen dar apartmanlara bırakmaktadır. Bağcılar, çok sayıda TOKİ toplu konut inşaatının görüldüğü bir yerdir. İlçe, yakın zamanda Güneydoğu Anadolu'dan gelen genç aileler ile ülkesinde yerinden edilmiş yoksul Kürt göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır. Diğer taraftan iktidardaki AKP hükümetine son derece güçlü bir destek veren ilçe, aynı zamanda sağın muhafazakâr ve İslamcı kalesi konumundadır. Bağcılar'da tekstil, matbaacılık, toptan manifatura pazarı, büyük bir ikinci el araç pazarı ve çok sayıda kamyon taşımacılığı şirketi gibi sanayi kolları bulunmaktadır.

749.024 nüfuslu ilçede 22 mahalle bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğu km² başına 33.688 kişidir. Temmuz 2015 itibarıyla ilçedeki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısının 25.406 olduğu rapor edilmektedir. Bu sayı ilçenin toplam nüfusunun %3,4'üne karşılık gelmektedir. Ülkesinde yerinden edilmiş Kürt kökenli kişilere benzer şekilde, Suriyeli mülteciler de ağırlıklı olarak kayıt dışı işgücü piyasasında, özellikle de tekstil atölyelerinde ve inşaat işlerinde çalışmaktadır.

Başakşehir

Başakşehir İstanbul'un Avrupa yakasında, Büyükçekmece ve Küçükçekmece göllerinin arasında konumlanmıştır.

İstanbul'un Eyüp, Esenler, Bağcılar, Küçükçekmece, Avcılar, Esenyurt ve Arnavutköy ilçeleri tarafından çevrelenmiştir. İlçenin tamamını büyük çaplı toplu konut siteleri kaplamaktadır. Bu nedenle ilçe, yeni gelenlere yönelik olarak çok çeşitli barınma olanakları sunmaktadır. İlçede çok sayıda inşaat işletmesini de kapsayan geniş bir hizmet sektörü gelişmiştir.

342.422 nüfuslu Bahçeşehir'de 10 mahalle bulunmaktadır. İlçedeki nüfus yoğunluğu km² başına 32.477 kişidir. Temmuz 2015 itibarıyla ilçedeki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 18.291'dir. Bu sayı, ilçe nüfusunun toplamının %5,3'üne karşılık gelmektedir.

Sultanbeyli

İstanbul'un Asya yakasında bulunan Sultanbeyli, Kartal ve Pendik ilçelerine komşudur. Seçmenleri bakımından iktidardaki AKP hükümetinin kalelerinden biridir. Sultanbeyli yakın zamana kadar ekilebilir arazilerle kaplı bir yerdirdi. 1940'lı ve 1950'li yıllarda Osmanlı döneminin geniş toprakları Bulgaristan'dan gelen Türk göçmenler için parsellendi. İlçenin nüfusu 2011 yılında 298.143'e ulaştı. Bu rakam, 1990 yılındaki 82.298 seviyesinin üç katından daha fazladır. İlçe, Suriyeli mülteciler de dahil olmak üzere çok sayıda farklı dini topluluğa ev sahipliği yapmaktadır. Halihazırda ilçede oldukça güçlü bir tekstil ve inşaat sektörü yer almaktadır.

Nüfusu bugün itibarıyla 302.388 olan Sultanbeyli'de 15 mahalle bulunmaktadır. İlçedeki nüfus yoğunluğu km2 başına 14.661 kişidir. Kayıtlı Suriyeli mültecilerin sayısı Temmuz 2015 itibarıyla 9.789 olup, bu sayı, toplam ilçe nüfusunun %4,8'üne karşılık gelmektedir.

Ümraniye

Sultanbeyli gibi Ümraniye de İstanbul'un Asya yakasında yer almaktadır. 1990'lı yıllara kadar Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden gelen iç göçmenlerin yaşadığı bir gecekondu mahallesi konumunda olan Ümraniye, şu an kentteki en büyük çalışan kesim yerleşim yerlerinden biridir. Ümraniye'nin gelişimi Avrupa yakasında çalışan kesim için çekim merkezi olan Esenler ve Gaziosmanpaşa gibi diğer ilçelere kıyasla daha iyi bir şekilde kontrol edilebilmiştir.

Daha geniş yollara, apartmanlar arasında daha fazla mesafeye sahip olan ve daha fazla yeşil alan barındıran Ümraniye'nin altyapısı genel anlamda daha iyidir. İlçe, bu olanaklarıyla büyük bir ticari bölge halini almıştır. İlçe merkezinden geçen ana yol üzerinde gösterişli kamu binaları, büyük mağazalar, alışveriş merkezleri ve banka şubeleri görülebilir. İlçede oldukça güçlü bir tekstil, inşaat ve hizmet sektörü yer almaktadır.

897.000 nüfuslu ilçede 34 mahalle bulunmaktadır. İlçedeki nüfus yoğunluğu km2 başına 14.881 kişidir. Temmuz 2015 itibarıyla ilçedeki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 10.928'dir. Bu sayı, toplam ilçe nüfusunun %1,2'sine karşılık gelmektedir.

4. Değerlendirme Bulguları

Hane anketleri İstanbul'un Küçükçekmece, Başakşehir, Bağcılar, Fatih, Ümraniye ve Sultanbeyli ilçelerinde uygulanmıştır. Her ilçede Suriyeli mülteci ailelere yapılan anketler Arapça ve/veya Kürtçe konuşan değerlendirme görevlileri tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada toplam 124 anket yapılmıştır.

4.1 Profil

4.1.1 Mülakat Yapılan Kişilerin Cinsiyeti ve Aile İçindeki Roller

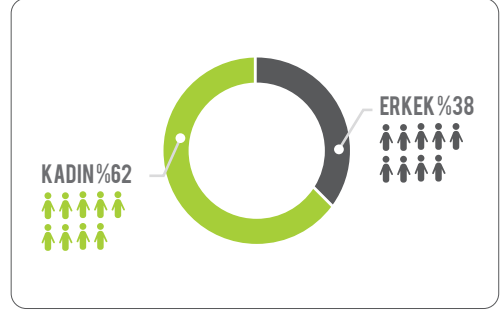
Mülakatların %62,4'ü kadınlarla, %37,6'sı ise erkeklerle yapılmıştır. Ankete katılanlara aile içindeki rolleri sorulmuştur. Katılımcıların %40,3'ü evin reisi olduklarını ifade ederken, %47'si eşlerden biri olduklarını belirtmiştir. Katılımcıların %6,7'si ailedeki çocuklar ve %4,2'si aile reisinin annesi veya babasıdır.

Mülakata katılanlara hane reisinin cinsiyeti sorulmuştur. Katılımcıların %88'i hane reisinin erkek olduğunu söylerken, %12'si ise hane reisinin kadın olduğunu ifade etmiştir. Bu oran, Suriyeli hane reislerinin %22'sinin kadınlar olduğu tahmin edilen ulusal ortalamasının altındadır.²¹

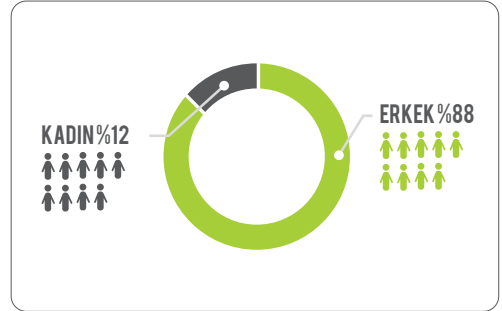
Aile kavramının aynı bütçeden harcama yapan bir grup insan olarak tanımlandığını belirtmek gereklidir. Hane ise ailenin/ailelerin ikamet ettiği yer olup, birden fazla aile içerebilir. Hane reisi kadın olan hane, çeşitli nedenlerle bir kadın tarafından liderlik edilen hane anlamındadır.

4.1.2 Yaş Dağılımı

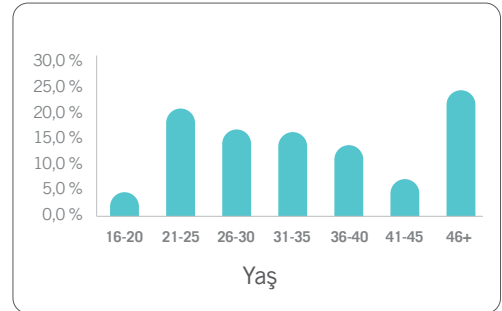
Ankete katılan mültecilerin %24'ü 46 yaşın üzerinde, %20'si ise 21-25 yaşları arasındadır. Yaş aralıkları saha genelinde nispeten homojen bir dağılıma sahiptir.



Şekil 6: Mülakat Yapılan Kişilerin Cinsiyeti



Şekil 7: Hane Reisinin Cinsiyeti



Şekil 8: Yaş Grupları

21. <https://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=7898>

4.1.3 Aile Fertlerinin Sayısı

Mülakat yapılanların %22,9'unun aileleri 6 üyeye sahipken, diğerlerinin aileleri 1 ile 14 arasında değişen üye sayısına sahiptir. Bunlardan %14,7'sinin ailesi 5 üyeli, %12,8'inin ailesi ise 4 üyelidir. Ailelerin ortalama büyüklüğü 5,4 olarak bulunmuştur. Bu ortalama, Hatay ve Şanlıurfa'daki Hayata Destek ekipleri tarafından rapor edilen verilerle tutarlıdır.

4.1.4 Hanedeki Aile Sayısı

Mültecilerin çoğunluğu (%56,5) hanelerinde sadece bir aile yaşadığını söylemiştir. Öte yandan, %29'u aynı evde iki aile olarak yaşadıklarını belirtmiş, %10,5'i aynı evde üç aile, %4'ü ise dört aileden fazla yaşadığını ifade etmiştir.

4.1.5 Zarar Görebilir Gruplar

Hamile ve Emziren Kadınlar

Ankete katılan ailelerin % 20,8'i en az bir aile ferдинin hamile ve/veya emzirmekte olduğunu ifade etmiştir.

Kronik Hastalıklar

Ankete katılan ailelerin %8'i hane içinde kronik hastalığı olan bir kişi olduğunu belirtmiştir. En sık görülen hastalıklar şeker, kalp hastalıkları, yüksek tansiyon ve böbrek yetersizlikleridir.

Engelliler

Ankete katılan ailelerin %29,6'sının ailesinde fiziksel ve/veya zihinsel engelli bir kişi bulunmaktadır.

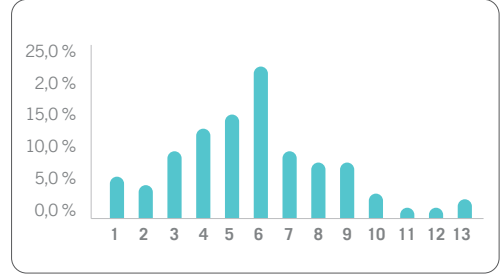
4.1.6 Üyeleri Arasında Kayıplar Olan Ailelerin Yüzdesi

Mültecilerin %18,8'i aile üyelerinden en az birini savaş sürecinde kaybettiklerini belirtirken %81,2'si herhangi bir kayıp yaşamadıklarını söylemiştir. Bu ortalama, UNHCR tarafından Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli ailelere ilişkin olarak yapılan ve ailelerin yaklaşık %21'inin üyeleri arasında kayıplar olduğu rapor edilen anket çalışmasıyla aynı doğrultudadır.²²

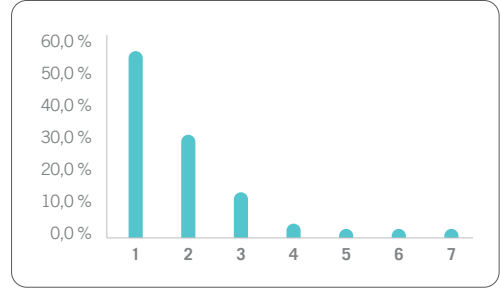
4.1.7 Evde Konuşulan Ana Dil

Mülakat yapılan mültecilerin büyük çoğunluğunun (%87,4) ana dili Arapça olup, %9,2'si Türkçe, %3,4'ü ise Kürtçe konuşmaktadır. Bu

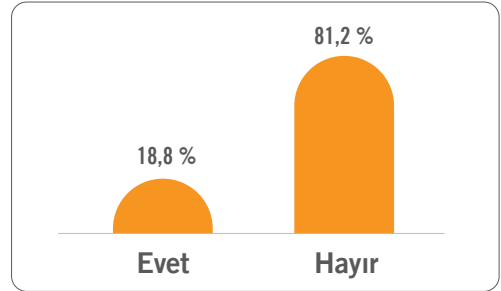
sonuç, araştırmaya konu altı ilçeye yerleşen Suriyelilerin büyük çoğunluğunun Arap olduğunu göstermektedir.



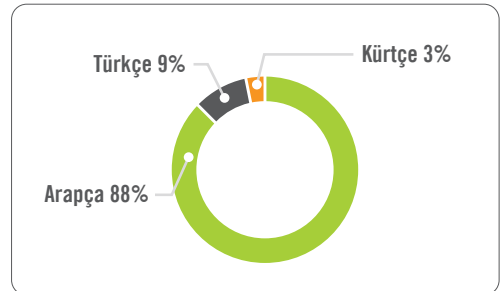
Şekil 9: Aile Fertlerinin Sayısı



Şekil 10: Hanedeki Aile Sayısı



Şekil 11: Üyeleri Arasında Kayıplar Olan Ailelerin Yüzdesi



Şekil 12: Evde Konuşulan Ana Dil

22. UNHCR Parçalanmış Aileler Raporu <http://unhcr.org/FutureOfSyria/fractured-families.html>

4.2 Varış Şekilleri

4.2.1 Geliş Noktası

Bu tablo, İstanbul'daki Suriyeli mültecilerin çok büyük bir çoğunluğunun (%86,4) Halep bölgesinden, kritik öneme sahip bir azınlığın (%7,2) ise Şam'dan geldiğini göstermektedir.

Halep, 1,5 milyonu aşan nüfusuyla Suriye'nin en büyük ikinci kentidir. Ülkenin en önemli ticari ve üretim merkezi olan kentin souq olarak adlandırılan pazar yeri kent merkezine doğru 10 km.'den fazla uzanmaktadır. 1957 tarihli nüfus sayımına dayalı olarak hazırlanan en son nüfus istatistiklerine göre kentin toplam nüfusu ağırlıklı olarak (1.045.455) Sünniler ve Hristiyanlardan (yaklaşık 150.000) oluşmaktadır.

4.2.2 Giriş Noktası

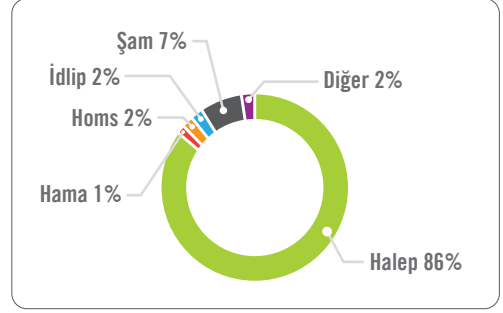
Suriyeli mültecilerin çoğunluğunun (%62,5) güneydoğudaki Kilis il sınırını geçerek Türkiye'ye giriş yaptığı tespit edilmiştir. Beşte birinden daha azı (%16,7) Türkiye'ye Hatay üzerinden giriş yapmıştır. Adı geçen illerin ikisi de Halep'e yakın sınır illeridir. Ankete katılanların %9,2'si ise Gaziantep'ten giriş yaptıklarını söylemiştir.

4.2.3 İstanbul'a Yerleşme Nedenleri

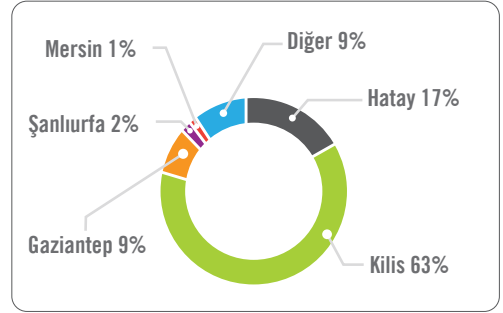
Anket sonuçları İstanbul'a yerleşmenin ardında yatan temel nedenin iş bulmak olduğunu göstermektedir (%54,8). İkinci en yaygın neden aile bağları ve diğer ilgili sosyal, etnokültürel ve dini ağlar gibi mevcut sosyal ağları izlemektir. Üçüncü bir neden olarak İstanbul'un Suriyeli mülteciler için güvenlik ve emniyet sağlayan bir kent olarak görülmesidir.

4.2.4 İstanbul'a Geliş Zamanı

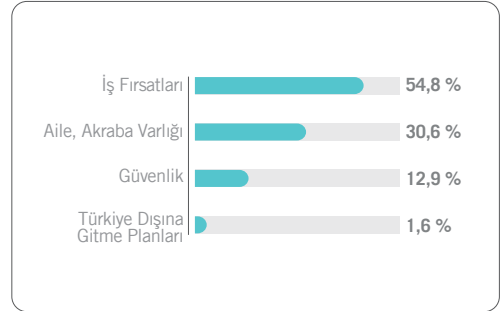
Mültecilerin yarısına yakın bir bölümü (%46,4) İstanbul'a son bir ya da iki yıl içinde gelmiştir. Yaklaşık üçte biri (%36) geçtiğimiz yıl içinde kısa bir süre önce İstanbul'a geldiklerini, beşten birinden azı ise (%17,6) son üç ya da dört yıldır İstanbul'da olduklarını belirtmiştir.



Şekil 13: Geliş Noktası



Şekil 14: Giriş Noktası

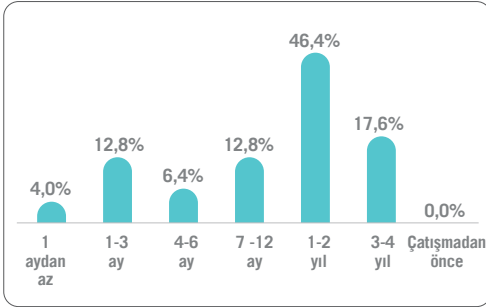


Şekil 15: İstanbul'a Yerleşme Nedenleri

Bu bulgu, ağ bağlantıları üzerinden İstanbul'a daha fazla mültecinin gelecek olduğuna işaret etmektedir. Göç ve yerinden edilmenin nedenlerini ve gerekçelerini tanımlamak için kullanılan çeşitli teoriler mevcuttur. Bunlardan İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin durumuna en uygun olanı muhtemelen Ağ Teorisidir.

Ağ Teorisi, göçmenlerin yerleşim yeri seçimlerini yönlendiren unsurları deneye dayalı olarak açıklamaya çalışan teorilerden biridir. Beş yılı aşkın bir süredir devam eden krizin varlığında, Türkiye’de yeni bir hayata başlamak için çalışan Suriyeli mülteciler, göçmenlerle aynı refleksleri göstermektedirler. Göçün temel nedenlerinden biri olarak görülen ağlar, göçmenlerle potansiyel göçmenler arasında güçlü bir bağ oluşturmaktadır.²³

Çalışma ağları yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu, Suriyeli mülteciler için de açıklayıcı bir durum olarak görülmektedir. Çalışma ağları, potansiyel göçmenlerin mevcut çalışma olanaklarıyla ilgili bilgi almalarını sağlamanın yanı sıra, yeni iş arayanların da fiilen iş bulmadan önce yerleşmelerini kolaylaştırmaktadır. Çalışma ağları faydalı olabilmekle birlikte, her zaman güvenilir olmadıklarının altı çizilmelidir. Mülakatlarda çok sayıda mülteci, kendi ağları kanalıyla buldukları işlerin kötü çalışma koşulları barındırdığını, çoğu zaman maaşların zamanında ve düzenli olarak ödenmediği düşük maaşlı işler olduğunu ifade etmiştir.



Şekil 16: İstanbul’a Geliş Zamanı

İkinci olarak, aile ağları, yeni gelen yerinden edilmiş kişilere misafirperverlik ve yakınlık hissi vermekte ve onların kültürlerini ve aileleriyle olan yakın bağlarını korumalarına yardımcı olmaktadır.²⁴ Yerinden edilmiş insanlar yerleşecekleri yerleri seçerken, genellikle arkadaşlarının veya aile üyelerinin ya da kendi ülkelerinden daha önce oraya gitmiş olan tanıdıklarının olduğu yerleri seçme eğiliminde olurlar.



Zor ama burada daha mutluyum. Çünkü burada diğer ülkelere göre daha iyi bir muamele görüyoruz. Başka bir ülkeye gitmeyi planlamıyorum ama bir gün Suriye’ye geri döneceğim. Keşke çalışma iznim olsaydı ve işverenler bize daha yüksek ücret ödeselerdi. Bu koşullar altında çalışmak istemiyoruz. Burada ki insanların bize daha iyi davranmalarını ve daha fazla yardımda bulunulmasını isterdik. Çünkü hiçbir şey almıyoruz. Ayrıca, ev sahiplerinin bize karşı daha merhametli olmalarını ve sözleşmede ne yazıyorsa onu almalarını isterdik.”

Abu Bashar (55), Odak Grup, Ümraniye

Böylelikle yerleşmeyi planladıkları kentle ilgili bilgilere kolayca ulaşabilirler.²⁵ Ağlar, yerleşme öncesinde çok önemli bir rol oynayabilir. Mevcut ağlar konusunda bilgi sahibi olan yeni gelenler, ellerinde herhangi bir bilgi olmadan göç etme riskini almak yerine, kendilerinden önce oraya yerleşenlerin tecrübe ettikleri yoldan gitme eğiliminde olurlar.²⁶ Ağların Suriyeli mültecilerin Türkiye içindeki seyahat güzergâhlarını belirleme, yerleşecekleri yeri seçme, sosyal yardım mekanizmaları ve gelire erişim konularında yaptıkları seçimlerde etkili olduğu Hayata Destek değerlendirme ekipleri tarafından teyit edilmiştir.

Aile ağlarının zayıf olduğu hallerde bile bu bağlar, göç sürecinde önemli bir rol oynayabilmektedir.²⁷ Yeni gelenler ve uzun süredir orada olanlar arasındaki ilişkiler zayıf olabilir, ancak yabancı bir ortamda aynı dili, etnisiteyi, kültürü ve dini paylaşan kişiler arasındaki bağlar güçlenmektedir. Bu nedenle aralarında karşılıklı bir güven tesis ederler. Hayata Destek ekiplerinin odak grup görüşmelerinde edikleri izlenimlere göre, Suriye’nin farklı kentlerinden ve mahallelerden gelen çok sayıda

23. King, Russell (2012). "Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer," Willy Brandt Professorship Working Paper Series, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö.

24. Castles, Stephan, J. Miller ve H. Haas (2013). The age of Migration. Kanada: Guilford Press.

25. King, Russell (2012). "Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer," Willy Brandt Professorship Working Paper Series, Malmö Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmö.

26. Massey, Douglas ve Felipe García-España (1987). "The Social Process of International Migration." Science, Vol. 237, no 4816: 733-738.

27. Tilly, Charles (2007). "Trust Networks in Transnational Migration," Sociological Forum, vol. 22. No. 1.

İstanbul'da ikamet ettikleri yerlerde yakın ilişkiler kurmaktadır. Bu ilişkiler, maliyetleri düşürme, hayatı kolaylaştırma ve refah sağlama gibi konularda bilgi paylaşımlarında bulunarak birbirlerine destek olmaya çalışan kişiler arasında çoğu zaman yakın arkadaşlıklara dönüşmektedir.

En önemlisi de, yeni mülteciler kendilerinden önce göç edenlerin deneyimlerinden faydalanma konusunda son derece heveslidirler. İnternetin daha geniş kitlelerce erişilebilir olmasıyla birlikte ağların daha belirgin ve daha faydalı hale geldiğini vurgulamak isteriz.



İstanbul'da polise nasıl kayıt yaptırılacağını sosyal medyadan öğrendim. Prosedürle ilgili bilgi edinme konusunda herhangi bir sorun yaşamadım ancak kayıt yaptırmam kolay olmadı, çünkü ev sahibim kayıt için gerekli olan belgeleri bana vermekten imtina etti. Temel haklarımıza kavuşmak için kayıt yaptırmamız şart, ancak pek çoğumuz prosedürle ilgili yeterince bilgi sahibi değil. Ben şanslıydım, çünkü sosyal medyaya erişim olanağım var."

Modammad (27), Odak Grup, Ümraniye

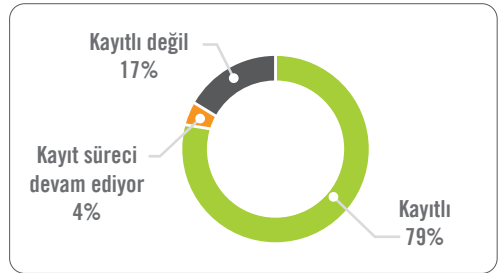
4.2.5 Türkiye'ye Kayıt Yaptırma Durumu

İstanbul'da bulunan her 5 Suriyeli mülteçiden neredeyse 4'ü Türkiye devletine kayıt yaptırdıklarını belirtmiş, %4'ü ise kayıt işlemlerinin devam ettiğini söylemiştir. Mültecilerin %17'si kayıt yaptırmak için henüz başvurmamıştır.

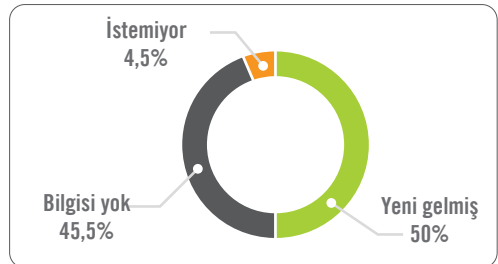
Sağ tarafta görülen grafikte, Türkiye devletine kayıt yaptırmama nedenleri gösterilmiştir. Kayıt yaptırmamış olanların yarısının kayıt yaptırmama nedeni İstanbul'a çok yakın bir zamanda gelmiş olmalarıdır. Kayıt yaptırmamış olanların diğer yarısının büyük bölümü kayıt sürecinin aşamalarıyla ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmiştir. Sadece sınırlı sayıda kişi (%4,5) kayıt yaptırmaya niyetinde olmadıklarını belirtmiştir.

4.2.6 Geçici Koruma Kapsamındaki Haklara Erişim

Odak grup görüşmelerinden ve saha çalışmasından elde edilen bulgular, Suriyeli mültecilerin Türkiye devleti tarafından sağlanan geçici koruma kapsamındaki haklarına erişimlerinin önünde bir dizi engel olduğunu göstermektedir. Örneğin, Irak, Lübnan ve Ürdün gibi üçüncü ülkelerden gelen Suriyeli mülteciler, Türkiye'de koruma hakkına sahip olamamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin diğer illerinde veya Türkiye'ye ilk giriş noktalarında kayıt yaptırmış olan mülteciler, genellikle sonradan taşındıkları ilde yeniden kayıt yaptırmaları gerektiğini bilmemekte ve bunu çoğu zaman acil tıbbi yardıma ihtiyaçları olduğunda ya da çocuklarını yerel okullara kayıt ettirmeye çalıştıkları esnada öğrenmektedirler. Türkiye'ye sınır illerden birinden giriş yaparak orada kayıt yaptıran ve İstanbul'a yeni gelen çok sayıda mülteci için de bu durum söz konusudur. İstanbul'da kayıt yaptıranın uzun bir bekleme süresini gerektirdiği, sağlık hizmetlerine veya eğitim hizmetlerine acil olarak ihtiyaç duyan mültecilere öncelik tanınmakla birlikte, yerel emniyet birimleri tarafından kayıt işlemleri için 4 ay sonrasına randevu verilebileceği de unutulmamalıdır. Öte yandan, emniyet birimlerinde kayıt sürecini anlatmak ve kayıt için gerekenler hakkında bilgi vermek için ihtiyaç duyulan tercümanlar genellikle bulunmamaktadır.



Şekil 17: Türkiye'ye Kayıt Yaptırma Durumu



Şekil 18: Kayıt Olmama Nedeni

4.3 Barınma ve Hijyen

4.3.1 Konut Tipleri

Mülakat yapılan mültecilerin %95,2'si apartmanlarda veya evlerde yaşadıklarını ifade ederken kalan kısmı, tamamlanmamış inşaatları ve derme çatma yapıları ev olarak kullandıklarını belirtmiştir.

Mülteci ailelerin çoğu, çok katlı binalarda, yüksek katlara göre nispeten daha ucuz olan zemin katta veya bodrum katında oturmaktadır. Hayata Destek araştırma ekipleri, özellikle 7 veya daha fazla aile ferдинin bir arada barındığı evlerin üçte birinin iyi durumda, ancak aşırı kalabalık yaşam alanları olduğunu sıklıkla gözlemlemiştir. Suriyeli mültecilerin evlerinin hemen hemen tamamında yeterli su temini ve su drenajı olanağı olduğu görülmüştür.

Kentin diğer bölgelerinde, özellikle Fatih'te, Arapça tabela taşıyan lokanta, fırın, telefoncu, kafe, yerel yardım kuruluşu ve küçük çaplı atölyeler gibi çok sayıda işyeri ve dükkan mevcuttur. Türkiye medyasında da geniş yer bulan bu durum, kamuoyunun dikkatini Suriyeli mültecilerin İstanbul'a daimi olarak yerleşmekte oldukları gerçeğine çekmiştir.²⁸

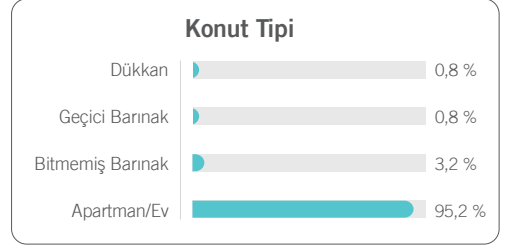


Doğduğumdan bu yana Fatih'te yaşıyorum. Suriyelilerin gelişinden sonra dairemın kirası arttı. Pek çok insan bundan şikayetçi. Satın almak istediğim bir ev vardı ve fiyatı 130.000TL idi. Şu anda fiyatı 300.000TL'ye yükseldi ve alamıyorum. Diğer taraftan, Türk dükkân sahipleri burada yaşayan Suriyelilerden memnunlar, çünkü bu onlar için daha fazla müşteri demek."

Türk Kadın (70), Ev Sahibi Toplumla Yapılan Odak Grup Görüşmesi, Fatih

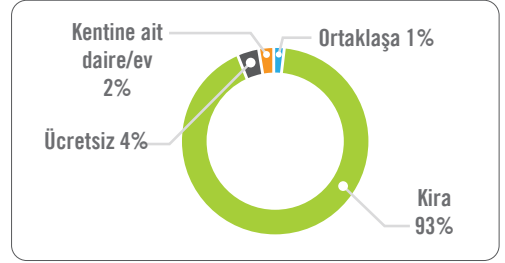
4.3.2 Oturma Tipi ve Evdeki Hizmetler

Suriyelilerin çok küçük bir bölümünün (%1,6) kendi mülklerini satın aldıkları görülmüştür. Çoğunluğu (%93) kiralık dairelerde oturmaktadır.



Şekil 19: Konut Tipleri

Ankete katılanların hemen hemen hepsi yaşam alanlarında elektrik, gaz ve su gibi hizmetlerin tümüne sahip olduklarını belirtmiştir. Öte yandan, mülakat yapılan kişilerin %36'sı oturdukları apartmanda ısınma olanağı olmadığını ve zorlu kış döneminde sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir.

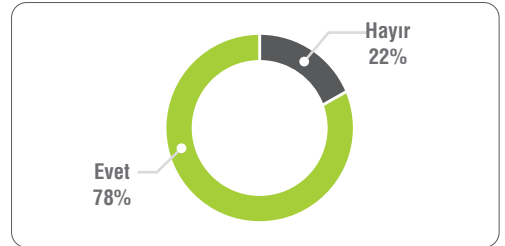


Şekil 20: Oturma Tipi ve Evdeki Hizmetler

4.3.3 Hijyen Malzemeleri

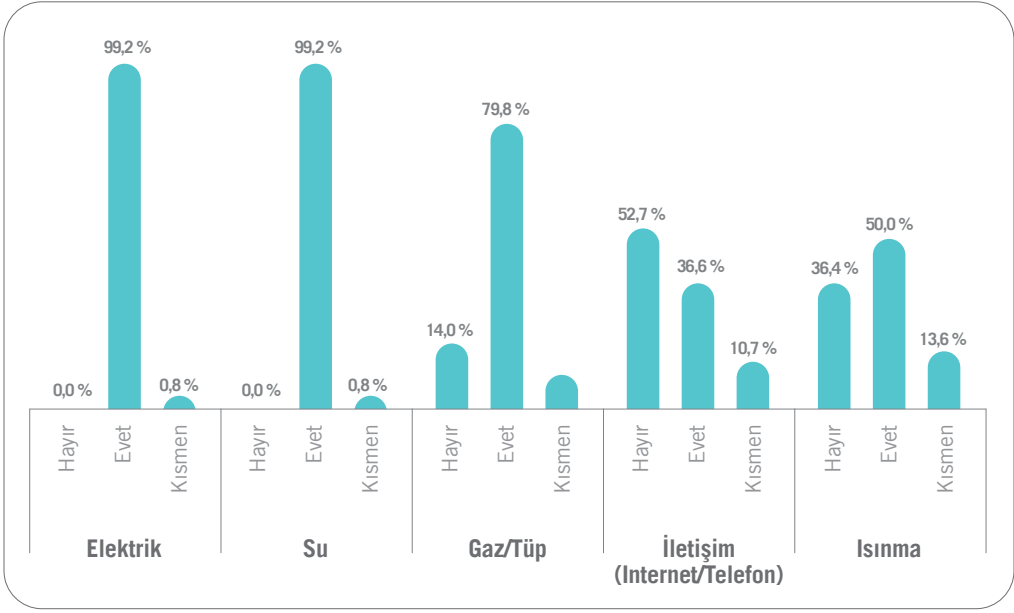
Mülakat yapılan kişilerin çoğunluğu (%77,7) evde yeterli hijyen malzemesine sahip olduklarını ifade etmiş, %22,3'ü ise günlük yaşamlarında bu tür malzemelere erişim olanakları olmaması nedeniyle endişelerini dile getirmiştir.

Hijyen malzemeleri arasında diğerlerinin yanı sıra sabun, diş macunu, diş fırçası, havlu ve kadın sağlığı ürünleri gibi kalemler yer almaktadır.



Şekil 21: Hijyen Malzemeleri

28. See Hurriyet Daily, <http://www.hurriyet.com.tr/istanbulda-kulturuyule-sanatiyla-ve-restoraniyla-suriye-mahallesi-40026339>, giriş tarihi 15 Aralık 2015; Daily Vatan, <http://www.gazetevatan.com/iste-istanbul-daki-beyaz-suriyeliler--718280-gundem/>, giriş tarihi 15 Aralık 2015.



Şekil 22: Evde Sahip Olunan Olanaklar; Elektrik, Su, Gaz, İletişim, Isınma

4.4 Koruma

4.4.1 Suriyeli Mültecilerin Türkiye'de Karşılaştıkları Birincil Büyük Sorunlar

Suriyeli mültecilere günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunların neler olduğunu sordüğümüzda; görüşme yapılanların %30,4'ü işsizlikten şikayet ederken kalan kısmı bu sorunları Türkçe bilmemeleri (%17,4), yoksulluk (%13), istismar (%12,2), ayrımcılık (%11,3) ve sosyal hizmetlere erişimlerinin sınırlı olması (%7,8) şeklinde sıralamıştır. Mülteciler tarafından dile getirilen temel sorunların başında yoksulluk, istismar, dışlanma ve ayrımcılık gelmektedir.

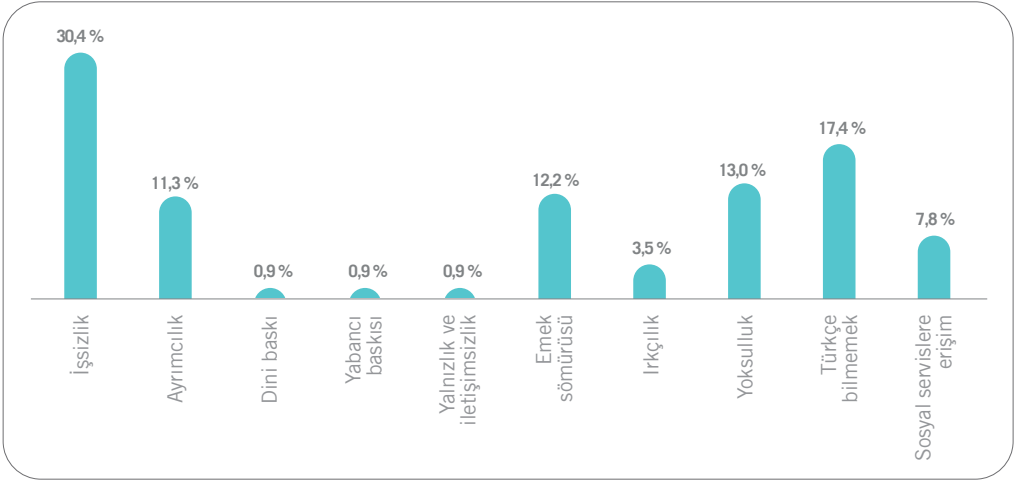
Aşağıda cinsiyete göre verilen çapraz tablolama, günlük yaşamda ayrımcılığın ve ırkçılığın kadınlar tarafından daha fazla hissedildiğini göstermektedir. Ekonomik baskıyı daha fazla hisseden erkekler işsizlik, işgücü istismarı ve yoksulluk gibi sorunlara odaklanmaktadır. Odak grup görüşmelerinden edinilen bulgular, mahalle içindeki ilişkilerin yürütülmesi bakımından kadınların günlük yaşamda mahalle sakinleriyle daha fazla etkileşim halinde olduğunu göstermektedir. Kadınlar ev işlerini yaparken ve aile üyelerine bakarken, örneğin

alışveriş yaparken, çocukların okulu ve sağlık hizmeti almayla ilgili işlemleri yaparken ve şehirde yol bulmaya çalışırken çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.

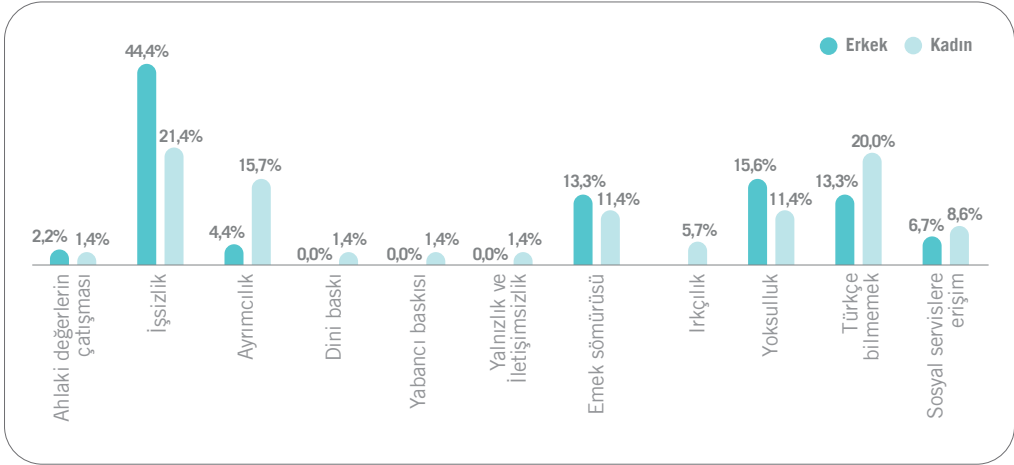


Bazı çocuklar Türkçe bilmedikleri için, bazıları da maddi olanaksızlıklar nedeniyle okula gidemiyor. Dinimize ve Arapça diline sahip çıkmak amacıyla bazı çocuklar dini eğitimlere devam ediyorlar. Bazı çocuklar bunu da yapamıyor, çünkü eğitim veya ulaşım ücretlerini karşılayamıyorlar. Çocuklarımız 'yoksul Suriyeliler' oldukları için okulda öğretmenleri ve diğer öğrenciler tarafından hor görüldüklerini söylüyorlar. Çalıştığımız yerde her zaman istismar ediliyoruz. İşverenler maaşlarımızı ödemiyor, ya da eksik ödüyorlar. Çalışma iznimiz olmadığından bizi işten atmakla tehdit ediyorlar."

Suriyeli Erkek (44) Odak Grup Görüşmesi, Fatih



Şekil 23: Suriyeli Mültecilerin Türkiye'de Karşılaştıkları Birincil Büyük Sorunlar



Şekil 24: Suriyeli Mültecilerin Türkiyede Cinsiyete Göre Karşılaştıkları Sorunlar

4.4.2 Suriyelilerin Türkiye'de Karşılaştıkları İkincil Büyük Sorunlar

Suriyeli mültecilerin Türkiye'de günlük yaşamda karşılaştıkları ikinci en büyük sorun Türkçe bilmemeleridir. Odak grup görüşmelerinde mültecilerin daha iyi istihdam olanaklarına sahip olmak, hizmetlere daha kolay erişim sağlamak ve Türkiyeli komşularıyla daha iyi ilişkiler kurmak amacıyla Türkçe öğrenmek için zaman ve enerjilerini ortaya koyma isteğinde oldukları görülmüştür. İstanbul'daki mültecilerin Türkçe öğrenmelerini sağlayacak resmi kurumların olmayışı bu konudaki en büyük sorun olarak gösterilmiştir. Yalnızlık hissi ve sürekli yas tutma halinin yanı sıra dışlanma ve

ayrımcılığa maruz kalma hissi, mülteciler tarafından sıklıkla dile getirilen sorunlar arasındadır. Bunlar, mültecilere yönelik olarak acil sosyal, psikolojik ve hatta psikiyatrik destek sağlanmasını gerektiren sorunlardır.

4.4.3 Ev Sahibi Toplumla İlişkiler

Kamplar dışında yaşayan mültecilerin sayısındaki olağanüstü artış ve bu mültecilere sağlanan yardımların yetersizliği, bir dizi sosyal sorunun giderek derinleşmesine neden olmuştur. Mülteciler, özellikle büyük şehirlerde uyum sorunları yaşamakta ve günlük yaşamda çok sayıda sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Dil sorunu da Türkiye toplumu içerisinde

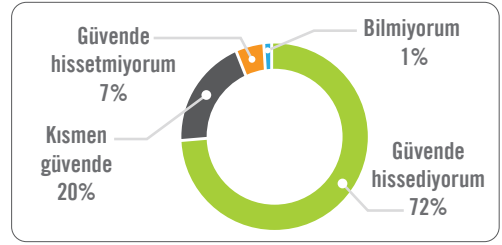
kendilerine bir yer bulabilmelerini çok ciddi şekilde zorlaştırmaktadır. Sokaklarda dilenen Suriyeliler sadece İstanbul'da değil, Türkiye'nin tüm büyük kentlerinde yerel nüfusta kızgınlıkla karşılanmaktadır. Mültecilerle yerel nüfus arasında şiddet olaylarının yaşandığına dair bilgiler de mevcuttur. Bu da Suriyeli mültecilerin suç, şiddet ve ahlâksızlıkla ilişkilendirildiği genel algıyı güçlendirmektedir. Bu algı, yerel makamların ve güvenlik birimlerinin gerçekte suç oranının şaşılacak düzeyde düşük olduğuna, Suriyeli toplum liderlerinin suçu önleme ve mültecilerle yerel nüfus arasındaki gerilimi azaltma konularında son derece etkin olduğuna dair gözlemleriyle çelişmektedir.²⁹

4.4.4 Türkiye'de Kendinizi Ne Kadar Güvende Hissediyorsunuz?

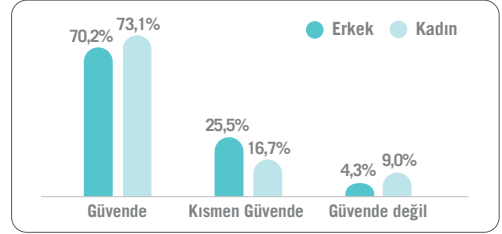
Mültecilere kendilerini İstanbul'da ne kadar güvende hissettikleri sorulduğunda çoğunluğu (%91,8) güven duygusu içinde olduğunu ifade etmiş, sadece %6,8'i kentte güvenlik konusunda endişeli olduğunu belirtmiştir. İstanbul'daki mültecilerin kendilerini güvende ve rahat hissetmeleri açısından en belirleyici faktörlerin savaş bölgesinden ve Halep'teki terör ve şiddet ortamından uzakta olmaları, kültürel ve dini yakınlık olduğu görülmüştür. Ancak Suriyeli kadınlar, kentte kendini güvende hissetme ve güvensizlik duygusu içinde olma yönünden erkeklerle göre skalanın daha uçlarında olma eğilimindedirler. Kendini güvende hissetme hissi erkekler arasında bu skalanın daha ortalarındadır.

İstanbul'da kendimi güvende hissediyorum ve Halep'e geri dönmek istemiyorum. Halep'te savaş nedeniyle sürekli bir evden diğerine taşınmak zorundaydık. Türkiye'de kalmak istiyorum çünkü bizim geleneklerimize ve kültürümüze benzer gelenek ve kültürleri var. Ayrıca ailem de burada. Avrupa'ya gitmek de istemiyorum, çünkü orada kimsem yok. Suriye'ye geri dönmek hiç istemiyorum, çünkü orada kocamı kaybettim."

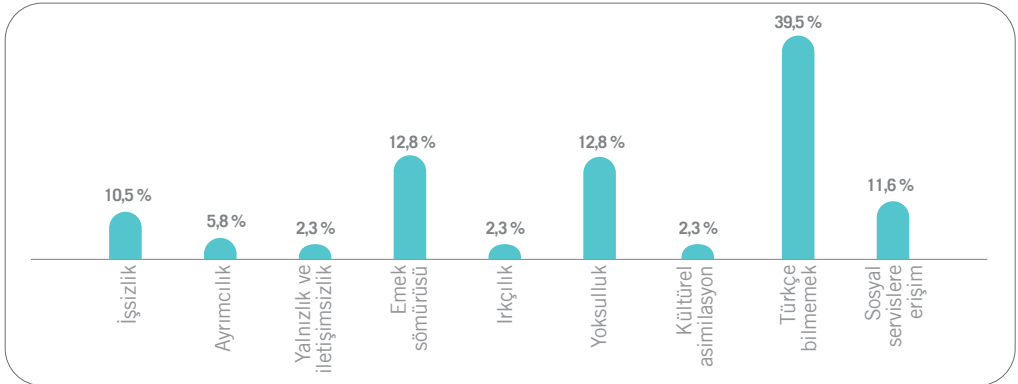
Marwa (28), Odak Grup Görüşmesi, Sultanbeyli



Şekil 25: Türkiye'de Kendinizi Ne Kadar Güvende Hissediyorsunuz?



Şekil 26: Cinsiyete Göre Güven Algısı



Şekil 27: Suriyelilerin Türkiye'de Karşılaştıkları İkincil Büyük Sorunlar

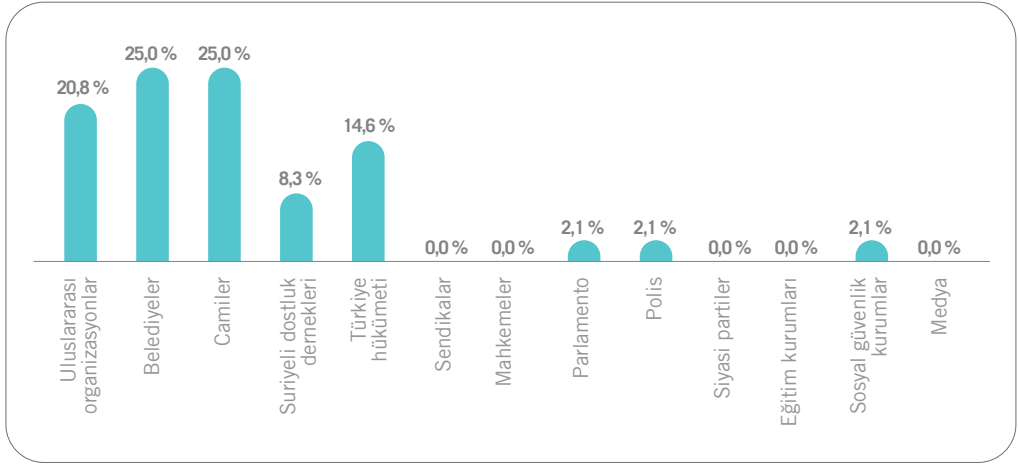
29. Oytun, Orhan and Sabiha Şenyücel (2015). "Effects of the Syrian Refugees on Turkey," ORSAMTESEV Report no. 159, Ankara (January).

4.4.5 Türkiye'de En Çok Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?

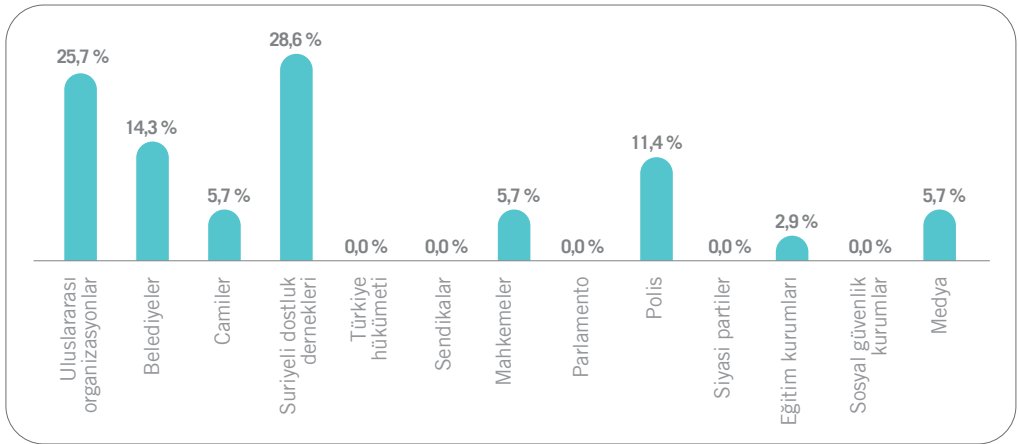
Suriyeli mültecilere en çok güvendikleri kurumun hangi kurum olduğuna dair bir soru yöneltilmiştir. Mültecilerin %25'inin en çok geleneksel ve dini kurumlara güvendiği, %25'inin de yerel belediyelere güvendikleri tespit edilmiştir. Bu kurumları UNHCR ve uluslararası STK'lar gibi uluslararası örgütler izlemektedir (%20.8). Bu örgütleri %15'le Türkiye hükümeti ve Türkiye'de kurulu Suriyeli hayır kurumları izlemektedir. Türkiye'de en çok güvendikleri ikinci kurumun hangi kurum olduğu sorusuna verilen cevaplarda, Türkiye hükümeti ilk sırada yer almıştır.

4.4.6 En Az Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?

En az güvenilen kurumlar arasında başta Suriyeli dostluk dernekleri, ardından uluslararası örgütler ve yerel belediyeler gelmektedir. Suriyeli mültecilerin %11'i Türkiye'de en az güvendikleri kurumun polis teşkilatı olduğunu belirtmiştir. Güvenilir bir kurum gibi görünmeyen medya, mültecilerin %6'sı tarafından en az güvendikleri kurum olarak gösterilmiştir. Diğer taraftan en az güvendikleri ikinci kurumun hangi kurum olduğu sorusuna verilen cevaplarda ilk sırayı sosyal yardım kurumları ve eğitim kurumları almıştır.



Şekil 28: Türkiye'de En Çok Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?



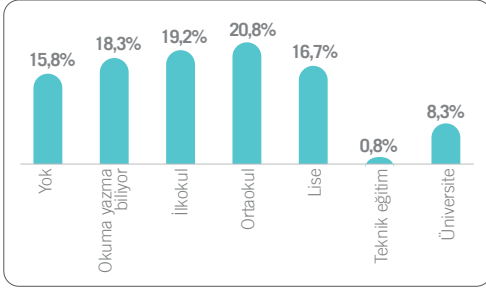
Şekil 29: En Az Hangi Kuruma Güveniyorsunuz?

4.5 Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim

4.5.1 Hane Reisinin Eğitim Düzeyi

Eğitim seviyeleri okur yazar olmayanlardan orta okul eğitimine kadar homojen bir dağılım göstermektedir. Hane reislerin %16'sının okur yazar olmadığı, %17'sinin ise ortaokulu bitirdiği belirtilmiştir. Hane reislerinin sadece %8,3'ü üniversite mezunudur.

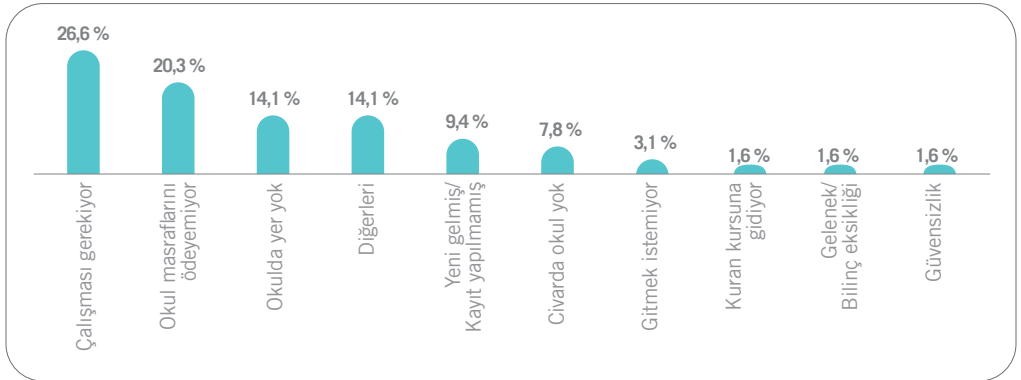
Suriye eğitim sistemine göre 6 yaşında başlanan ilköğretim eğitimi 6 yıl sürmekte, ortaokul eğitimi ise ilave üç yıl daha devam etmektedir. İlkokula ve ortaokula gitmek zorunludur.³⁰



Şekil 30: Hane Reisinin Eğitim Düzeyi

4.5.2 Okula Kaydolmama Nedeni

Kamplar dışında yaşayan okul çağındaki 800.000 mültecinin yaklaşık %25'inin okullara kayıt yaptırdığı rapor edilmektedir (Kılıç ve Üstün, 2015) ancak Hayata Destek bu ortalamının ilçeler ve mahalleler arasında önemli



Şekil 31: Okula Kaydolmama Nedeni

ölçüde farklılıklar gösterdiğini tespit etmiştir. İstanbul ili için okul çağındaki mülteci çocuklar arasında ortalama okula kaydolma oranının %14 olduğu belirlenmiştir. Geçici koruma kapsamında okul çağındaki mülteciler, gerek Türk okulları gerekse Arapça eğitim veren Geçici Eğitim Merkezleri olmak üzere toplumsal eğitim kurumlarına erişim hakkına sahiptir. Ancak çok sayıda aile kayıtlı ilgili engellerle ve güçlüklerle karşılaştıklarını belirtmiştir.

Toplam 1.200 öğrencimiz var. Batman, Mardin ve Nusaybin'de, Başakşehir ve Okmeydanı'nda okullarımız var... Arapça, İngilizce, Türkçe ve bazen de Kürtçe eğitim veriyoruz. Diplomamız 8. sınıfa kadar Türk Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kabul görmektedir. Sınıflarımızda kızlar ve erkekler bir arada eğitim görmektedirler. Şu anda burada 480 öğrenci ve 21 öğretmenimiz var."

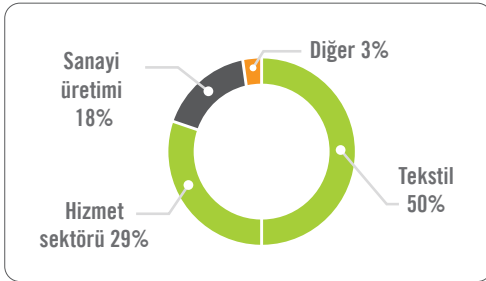
Suriye Can Okulunun Müdürü, Başakşehir

30. UNESCO Raporu http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Syrian_Arab_Republic.pdf

kabul etmediğini belirtmiştir. Okula kayıt yaptırmamanın diğer nedenleri arasında; eğitim kurumlarının çok uzakta olması, kente yeni gelmiş olan ailelerin civardaki okulların durumuyla ilgili bilgiye sahip olmamaları, mülteci çocukların maruz kaldıkları zorbalık ve ayrımcılık nedeniyle okula gitmek istememeleri ve ailelerin kendilerini çocuklarını okula gönderecek kadar güvende hissetmemeleri yer almaktadır. Ankete katılanlardan bazıları, bazı mülteci ailelerin çocuklarının eğitimi önceliklendirme konusundaki bilinçsizliğini de dile getirmiştir.

4.5.3 Çocukların Çalışma Alanları

Ankete katılanlara çocuklarını çalışmak için nerelere gönderdikleri sorulduğunda, katılımcıların yarısı çocuklarının hazır giyim ve ayakkabı imalatı da dahil olmak üzere tekstil sektöründe çalıştıklarını söylemiştir. İstanbul'da çalışan çocukların üçte biri kiosklar, bakkal dükkanları, servis hizmetleri, kafeler ve restoranlar da dahil olmak üzere hizmet sektöründe çalıştırılmaktadır. Çalışan çocukların ebeveynlerinin beşte bire yakını çocuklarının mobilya üretimi, otomobil fabrikaları gibi sanayi sektörlerinde çalıştığını belirtmiştir.



Şekil 32: Çocukların Çalışma Alanları

4.5.4 Sağlık Hizmetlerine Erişim

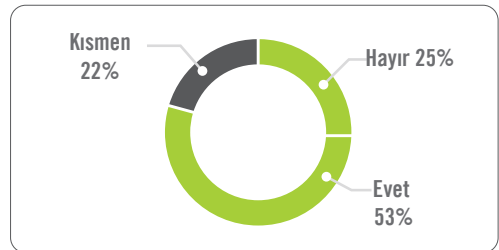
Mültecilerin %25'i sağlık hizmetlerine hiç erişimleri olmadığını belirtmişler, kalan %75'i ise kısmen de olsa erişim sahibi olduklarını ifade etmiştir. Bu süreç, tam erişime sahip olanlar için bile kolay değildir.

Mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları sorunlarda iki engel öne çıkmaktadır: Öncelikle, pek çok aile bu hizmetlere

erişim sağlamak için İstanbul'da yeniden kayıt yaptırmak zorunda olduklarını bilmemektedir. İkinci olarak, İstanbul'da sağlık hizmetleri sistemi kliniklerden randevu alma ve uzman doktorlara sevk edilme gibi karmaşık sayılabilecek adımlar içermektedir. Mülteciler, dil engelinin de bu sorunlara eklenmesiyle birlikte sağlık hizmetlerine erişiminin son derece güç ve zaman alıcı olduğunu dile getirmiştir. Özel hizmet ve ilaç bedelleri mülteciler için diğer bir engeldir. Bunun nedeni, eczanelerin hükümetin mülteci ihtiyaçlarının karşılanması yönündeki çalışmalarının koordinasyonundan ve uygulanmasından sorumlu kuruluş olan AFAD'dan geri ödeme alımlarında yaşadıkları sıkıntılardır.

Suriye'deki çatışma ortamından kaçmanın getirdiği psikolojik travma, çok sayıda mülteciyi son derece hassas bir duruma getirmiştir. Bunun yanı sıra, uzmanlar zamanın travmayı iyileştirmediği konusunda görüş birliği içerisindedir. Travma konusunda araştırma yapan uzmanların çoğu gerek kısa gerekse uzun vadede yaşanan travmaların özünde, özellikle çocuklar bakımından, bastırılan anıların ve duyguların yattığını düşünmektedir.³¹ Ancak, psikolojik desteğe erişimde sorunlar yaşanmaktadır. Değerlendirmeye katılan mültecilerden psikolojik destek aldığını belirten olmamıştır.

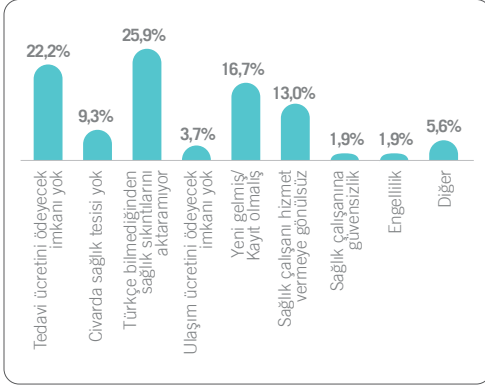
Aşağıdaki tabloda, mültecilerin sağlık hizmetlerine erişememe nedenleri gösterilmiştir. En kritik nedenler; sağlık çalışanlarına sağlık sorunlarını anlatacak kadar Türkçe bilmemeleri (%26), sağlık hizmetlerini karşılayacak maddi güce sahip olmamaları (%22) ve sağlık personelinin kendilerine bakmaya istekli olmadıklarını düşünmeleridir (%13). Mültecilerin ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine erişimlerini kısıtlayan diğer bir faktör de sağlık merkezlerine uzak olmaktır (%9).



Şekil 33: Sağlık Hizmetlerine Erişim

31. UNICEF <http://www.unicef.org/sowc96/7trauma.htm>

İstanbul'daki mültecilerin yaklaşık beşte biri (%17) kayıt yaptırmayı denediği halde başarısız olmuş, veya çok kısa bir süre önce gelmiş olduğundan henüz kayıt yaptıрма girişiminde bulunmamıştır. Kayıtlı olmamak Türkiye'deki mülteciler için sağlık hizmetlerine ve diğer pek çok temel hizmete erişim dahil olmak üzere genel koruma bakımından ciddi bir engel teşkil etmektedir.



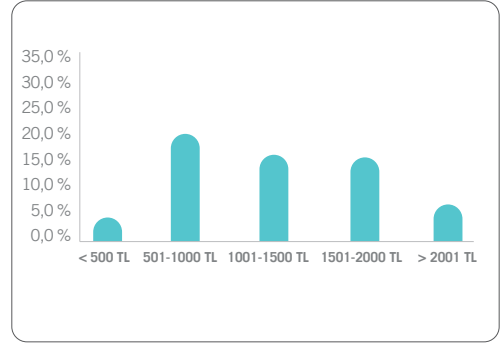
Şekil 34: Sağlık Hizmetlerine Erişememe Nedeni

4.6 Gelir ve Geçim Kaynakları

4.6.1 Aile Gelir Seviyeleri

Mülteci hanelerin aylık toplam gelir seviyesi çoğunlukla 500 TL (180 USD) ila 2.000 TL (700 USD) arasındadır. Ankete katılanların %87'si bu aralıkta bir geliri olduğunu beyan etmiştir. Aylık ortalama gelir 1.490TL (525 USD) tutarındadır. Mültecilerin %4'ü aylık 500 TL'nin altında bir kazançla sahip iken yaklaşık %9'u ayda 2.000 TL'nin üzerinde kazanmaktadır.

Hayata Destek tarafından çeşitli illerde gelirle ilgili olarak yapılan araştırmalarda, ortalama gelir seviyesinin en yüksek olduğu ilin İstanbul olduğu görülmektedir. Diğer yandan, diğer iller arasında yaşam giderlerinin en yüksek olduğu ilin İstanbul olduğu da mülteciler tarafından ifade edilmiştir. Bu ifade, İstanbul'daki aylık harcamalara ilişkin inceleme ile doğrulanmıştır. İstanbul'da maaşlar daha düzenli olarak ödenmekte ve gelir düzeyi daha yüksek olmakla birlikte, geçim giderleri diğer tüm illere göre daha yüksektir ve bu da mültecilerin yaşam koşullarını iyileştirmelerini zorlaştırmaktadır.



Şekil 35: Aile Gelir Seviyeleri

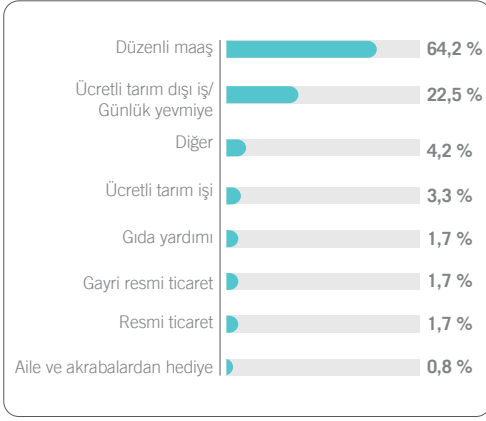
4.6.2 İstanbul'daki Gelir Kaynakları

Mülakat yapılan kişilerin yaklaşık %64'ü geçimlerini ağırlıklı olarak tekstil, inşaat ve hizmet sektörlerinde düzenli maaşla çalıştıkları işlerden kazandıklarını, %23'ü kendi becerilerine uygun hizmet sektöründe çalışarak günlük yevmiye kazandıklarını belirtmiştir. Mültecilerin sadece küçük bir bölümü İstanbul'da resmi veya gayri resmi olarak kendi işini kurmuştur.

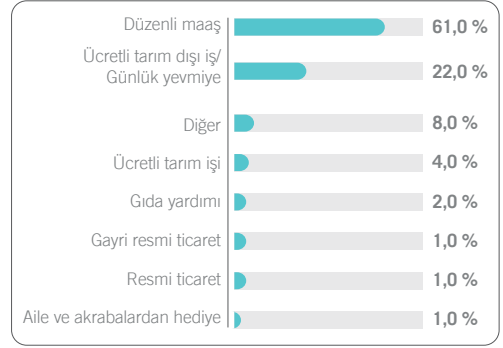
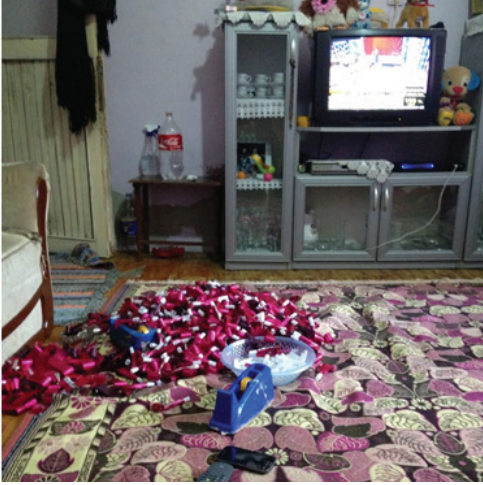
Yerel makamlar ve yardım kuruluşları tarafından verilen gıda kuponları/kartları da temel gelir kaynaklarından biri olarak gösterilmiştir. Anketten elde edilen sonuçlarda, bazı ailelerin gıda yardım kuponlarını/kartlarını nakit para karşılığında sattığı görülmüştür.

Bağcılar'da mülakat yapılan kişiler, ilçede çok sayıda fabrika ve atölye bulunması nedeniyle Suriyelilerin büyük çoğunluğunun ağır işlerde (inşaat, tekstil vb.) işçi olarak çalıştığını belirtmiştir. Görüşme yapılan kurum temsilcilerinden biri, çalışanlara düşük maaşlar ödendiğini dile getirmiştir: "Tekstilde Türklere 1.500 TL, Suriyelilere 750 TL; inşaat sektöründe ise Türklere 70-100 TL, Suriyelilere 30-40 TL yevmiye ödenmektedir".

Tekstil atölyelerine bir örnek, Bağcılar'da mültecilerle yapılan mülakatlar esnasında çekilen fotoğrafta görülebilir. Başakşehir'de gerçekleştirilen hane anketleri esnasında çekilen fotoğraf, para kazanmak amacıyla yerel satıcılara satmak üzere parti oyuncakları üretilen bir oturma odasını göstermektedir.



Şekil 36: İstanbul'daki Gelir Kaynakları



Şekil 37: Suriye'de Eskiden Sahip Olunan Gelir Kaynakları



4.6.3 Suriye'de Eskiden Sahip Olunan Gelir Kaynakları

Anket yapılan mültecilerin büyük çoğunluğu Suriye'deki gelir kaynaklarıyla ilgili soruya verdikleri cevapta genellikle düşük vasıflı işçi olarak düzenli maaşla çalıştıklarını ifade etmiş, beşte biri ise (%22) vasıflı ve vasıfsız maaşlı işçi olarak çalıştıklarını söylemiştir. Ankete katılanların yaklaşık onda biri Suriye'de iken gerek resmi, gerekse kayıt dışı bir işe sahip olduğunu belirtmiştir. Başakşehir'de mülakat yapılan kişiler, Suriyeli mültecilerin çoğunu istihdam eden yerel fabrikalara ek olarak, Suriyeliler tarafından işletilen çok sayıda yerel işletmenin de iş imkânı sağladığını ifade etmiştir.

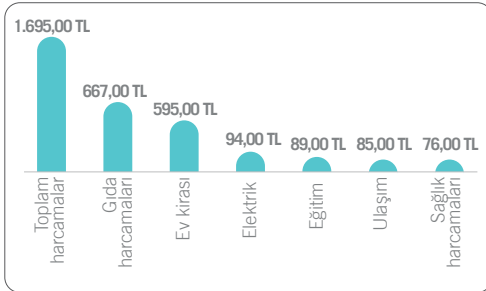
4.6.4 Kendi Kendine Yeterlik, İstihdam ve Beceri Geliştirmeyle İlgili Güçlükler

Kendi kendine yeterlik, özü itibarıyla bireylerin hayatlarını kazanabilme ve ailelerinin geçimini sağlayabilme yeteneğidir. İş olanakları genellikle tekstil sektöründe veya sanayi sektörlerinde bulunmakta olup, istihdam edilenlerin önemli bir bölümünü çocuklar oluşturmaktadır. Suriyelilere ödenen ücretlerin genellikle yerel ücretlerin yarısı olduğu dile getirilmiş olup, ankete katılanlardan bazıları günlük 15 TL gibi düşük bir ücretle çalıştıklarını söylemişlerdir. Bu işlerden hiçbirinde iş ve işçi güvenliği veya sosyal güvenlik/sigorta sağlanmadığı da ayrıca belirtilmelidir.

4.7 Ortalama Aylık Giderler

Aylık giderlere ilişkin verileri elde etmek amacıyla mültecilere son 30 gün içinde çeşitli mal ve hizmetler için ortalama ne kadar harcama yaptıkları sorulmuştur. Veriler, bir önceki ay gıda için ortalama 667 TL (238 USD), ev kirası için ise ortalama 595 TL (212 USD) harcama yapılmış olduğunu göstermektedir.

Mülteci ailelerin aylık giderleri içinde en büyük payı ortalama 1,695 TL (605 USD) ile gıda ve kira giderleri oluşturmaktadır. Suriyeli mülteci bir ailenin ortalama aylık giderlerinin toplamı, Türk-İş Sendikası'na göre dört kişiden oluşan bir Türkiyeli aile için yoksulluk sınırı olan 4.561 TL seviyesinin çok altındadır. Ayrıca, aylık ortalama 667 TL tutarındaki gıda harcaması, dört kişiden oluşan Türkiyeli bir aile için Mart 2016 itibarıyla açlık sınırı olarak kabul edilen 1.400 TL seviyesinin neredeyse yarısıdır.³²



Şekil 38: Ortalama Aylık Giderler

4.8 Gıda Tüketimi

4.8.1 Tüketilen Gıda Türleri

Harcamalara göre mültecilerin gıda tüketimindeki en önemli kalemler ekmek - makarna (21%) ve meyve - sebze (%19). Kırmızı et, tavuk ve yumurta gibi proteinlerin payı %9'dur. Süt ve süt ürünlerinin payı %9, bakliyatın payı ise %4'tür.

4.8.2 Gıda Tüketim Skoru

Dünya Gıda Programı'nın (WFP) gıda güvenliği ve geçim kaynakları izleme sisteminden uyarılan gıda tüketim skoru, çeşitli gıda gruplarının bir hanede yedi günlük bir dönemde kaç defa tüketildiğini dikkate alır. Bu skor, hem her gıda grubunun tüketim sıklığının, hem de beslenmedeki çeşitliliğin bir ölçüsüdür. WFP standardının (0-21 Zayıf; 21,5-35 Sınırdaki; >35 Kabul Edilebilir) gıda tüketim skoru için eşik değerler olarak kabul edildiği anketten elde edilen bulgular, İstanbul'daki mülteci nüfusunun %12'sinin yeterli beslenemediğini ve açlık tehdidi altında olduğunu göstermektedir. Mülteci hanelerin yaklaşık %15'i sınırdaki, diğer bir ifadeyle, açlık tehdidi altında olma bakımından risk altındadır. Son olarak, İstanbul'daki Suriyeli mültecilerin %73'ünün gıda güvenliğine sahip olduğu görülmüştür.

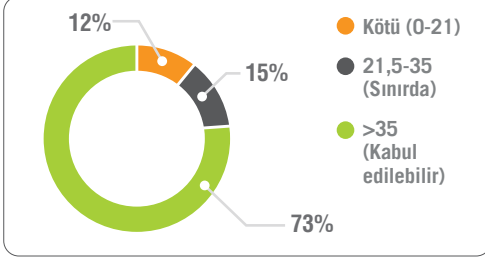
Gıda güvenliğine sahip ailelerin oranındaki bu yükseklik, kısmen Hayata Destek tarafından yürütülen anketin yapısından kaynaklanmaktadır.



Şekil 39: Tüketilen Gıda Türleri

32. Bkz. Türk-İş web sitesi, http://www.teksif.org.tr/subat-2016-acilik-ve-yoksulluk-siniri-1407tl_icerik_10248-1.html

WFP gıda tüketim skorunda sadece 9 gıda kategorisi ağırlıklandırılmasına rağmen Hayata Destek tarafından oluşturulan ankette 15 gıda kategorisine yer verilmiş, verileri WFP standartlarına göre analiz edebilmek için bu kategorilerin sayısı daha sonra 9'a indirilmiş, bu da gıda güvenliği lehine bir hata marjı oluşmasına neden olmuştur.



Şekil 40: Gıda Tüketim Skoru

4.9 Baş Etme Stratejileri Endeksi

Mülakat yapılan mülteciler, sosyo ekonomik kısıtlamalar bakımından çeşitli baş etme stratejilerine başvurmaktadır. Yukarıdaki tablo, söz konusu stratejilerin ne kadar geniş bir çeşitlilikte olduğunu göstermektedir. Aileler tarafından uygulanan baş etme stratejilerinden en sık gözlenen, %89 payla daha az tercih edilen ve daha ucuz gıda ürünlerine yönelmektir. Ailelerin %59'u her gün tüketilen öğün sayısını azaltırken, %58'i başka kişilerden yiyecek ödünç alma yoluna gittiğini, %29'u öğünlerde porsiyonları küçülttüğünü, %14'ü bebek ve çocukların beslenebilmesini sağlamak için yetişkinlerin gıda tüketimini azalttığını

belirtmiş, %9'u bazı günler hiçbir şey yemediğini, %6'sı aile bireylerini yemek yiyebilmeleri için başka yerlere gönderdiğini ve %3'ü ailenin kadın fertlerinin gıda tüketiminde kısıtlamaya gittiğini ifade etmiştir.

4.9.1 Geçim Kaynaklarının Tükenmesiyle Baş Etme Stratejileri Endeksi (LDCS)

LDCS göstergesinin amacı, krizlerle baş etmek için hanelerde sergilenen davranışların anlaşılmasını sağlamak, böylelikle ailelerin içinde buldukları durumun ne derece güç olduğuna ve gelecekteki güçlüklerin üstesinden gelme olasılıklarının ne olduğuna dair genel bir fikir vermektir. Katılımcılara ailenin temel ihtiyaçlarının karşılanması için son bir ayda hane içinde hangi davranışlara başvurulduğuna dair sorular yöneltilmiştir. Bu sorular 'evet' veya 'hayır' şeklinde cevaplandırılmıştır. Uygulanan baş etme stratejilerinin önem derecesine göre sorulara 2 ile 4 aralığında farklı ağırlıklar verilmiştir.

Aşağıda görüldüğü gibi ailenin temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla en çok sergilenen davranışlar borç almak veya veresiye gıda satın almak (%44), çocukları çalışmaya göndermek (%12), tasarruflardan harcama yapmak (%11), haneye ait varlıkları satmak (%6) ve dilencilik yapmaktır (%5). %2 okul masraflarını karşılayamadığı için çocuklarını okuldan almak, verimli varlıklarını satmak, 15 yaşın altındaki bir çocuğunu anlaşmalı olarak evlendirmek veya yetişkin bir hane üyesini başka bir yerde çalışmaya göndermek zorunda kaldığını ifade etmiştir.



Şekil 41: Baş Etme Stratejileri Endeksi

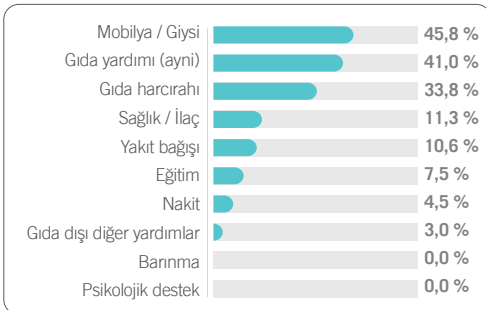


Şekil 42: Geçim Kaynaklarının Tükenmesiyle Baş Etme Stratejileri Endeksi (LDCS)

4.10 İnsani Yardım

4.10.1 Son Üç Ay İçinde Alınan Yardım Türleri

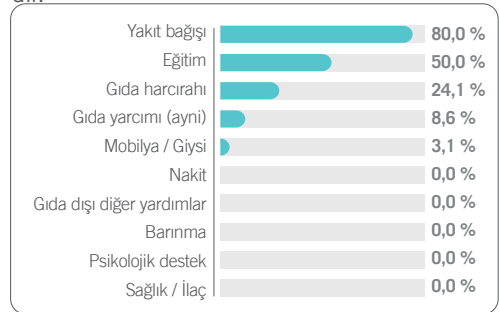
Son üç ay içinde ne tür yardımlar aldıkları sorulduğunda, mülakat yapılan Suriyelilerin %46'sı komşularından veya yardım kuruluşlarından eşya ve giysi yardımı aldığını belirtmiştir. Mülakat yapılan Suriyelilerin %41'i aynı gıda yardımı aldığını, %34'ü ise gıda kuponu/kartı aldığını ifade etmiştir. Mülakat yapılan Suriyelilerin yaklaşık onda biri ücretsiz sağlık hizmetleri/ilaç sağlandığını belirtmiş, yine her on mülteçiden biri yakacak yardımı aldığını söylemiştir. Mülteci ailelerin sadece %8'i eğitim desteğinden faydalanabilmiş, %5'i nakit yardım almış, %3'ü gıda dışı diğer yardımlardan yararlanmışlardır. Barınma yardımı veya psiko sosyal destek aldığını ifade eden



Şekil 43: Son Üç Ay İçinde Alınan Yardım Türleri

4.10.2 Düzenli Olarak Alınan Yardımlar

Aşağıda verilen grafik, düzenli sosyal ve maddi yardımların ağırlıklı olarak yakacak yardımı ve eğitim desteği biçiminde sağlandığını göstermektedir. Yakacak yardımı genellikle belediyeler ve Sosyal Dayanışma ve Yardım Fonu tarafından sağlanan kömür şeklindedir. Benzer şekilde, yerel belediyeler tarafından yerel devlet okullarına veya geçici koruma kapsamında mülteciler için kurulan Geçici Eğitim Merkezleri'ne erişim için destek sağlanmaktadır. Zaman zaman belediyeler ve yerel halk tarafından gıda kuponları/kartı ve ücretsiz ekmek dağıtılmaktadır.



Şekil 44: Düzenli Olarak Alınan Yardımlar

4.10.3 STK'lar Tarafından Sağlanan Yardım ve Koruma

Hayata Destek araştırma ekipleri, saha araştırması sırasında psiko sosyal destek hizmetleri, aynı

hizmetleri, hukuki yardım ve Türkçe kursları gibi alanlarda yardım/destek sağlayan bir dizi yardım kuruluşunu ve topluluğunu ziyaret etmiştir.

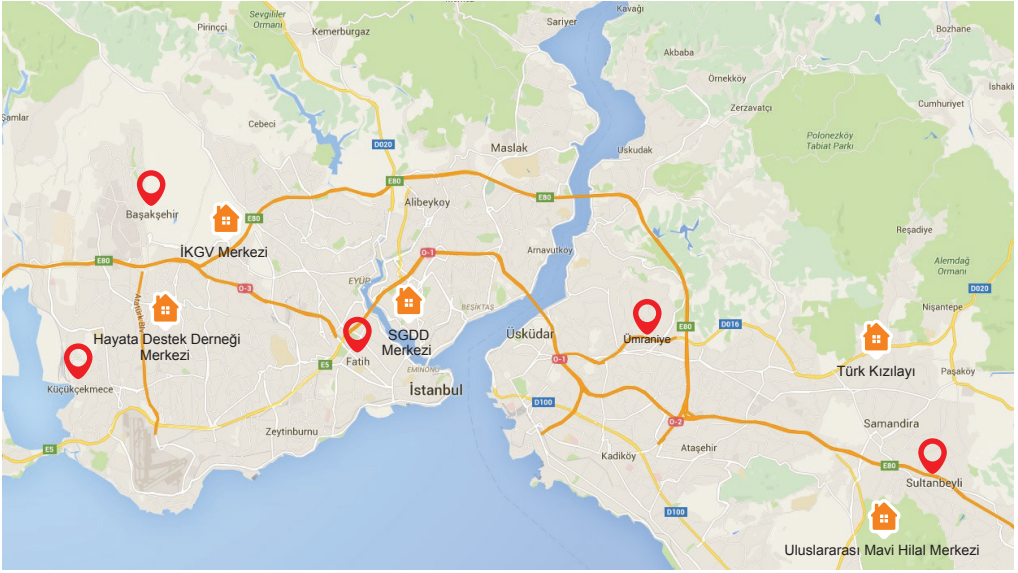
Toplum merkezleri kanalıyla verilen psiko sosyal destek ve vaka yönetimi servisleri açısından bakıldığında, aşağıdaki haritada görülebildiği gibi, 5 Türkiyeli STK ve bir belediye tarafından işletilen 7 merkez bulunmaktadır. Bu merkezlerden dördü Avrupa yakasında bulunmakta ve SGDD (Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği), İKGV (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı) ve Hayata Destek Derneği tarafından işletilmektedir. Asya yakasında bulunanlar ise Türk Kızılayı,

Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı ve Sultanbeyli Belediyesi tarafından işletilmektedir.



26 yaşındayım, kocam savaşta öldü. Bir oğlum ve görme engelli bir kızım var. Yardıma muhtaç durumdayım. Lütfen bana yardım edin."

Suriyeli Genç Anne, Odak Grup Görüşmesi, Bağcılar



Şekil 45: STK'lar Tarafından Sağlanan Yardım ve Koruma

5. Sonuçlar ve Öneriler

Ön bulgular, İstanbul'da ve Türkiye'nin diğer bölgelerinde bulunan mültecilere hizmet ve koruma sağlama konusunda çalışan çeşitli yerel ve ulusal paydaşlara sunulmuş, söz konusu paydaşlarla işbirliği içerisinde öneriler oluşturulmuştur. Bu öneriler hem kısa vadeli, hem de uzun vadeli çözümler içermektedir.

5.1 Veri Toplama, Bilgi Paylaşımı ve Koordinasyon

Paydaşlar, insani yardım ve koruma programlarına temel teşkil eden, mültecilerle ilgili, özellikle kentlerdeki yerleşik mültecilerin profili, zarar görülebilirlikleri, kapasiteleri ve ihtiyaçlarına ilişkin veri toplama ve bilgi paylaşımı kanalları ve koordinasyon çabalarını geliştirmelidir.



Şu anda burası Suriye'den daha iyi. Türkiye çok pahalı olmasına rağmen en önemli şey burada kendimizi güvende hissetmemiz. Ancak şu anda normal bir yaşam süremiyoruz. Şu anda Suriye'deki savaş nedeniyle burada kalıyoruz. Avrupa'ya gitmeyi düşündük ama yolculuk çok zor ve insanlar denizi geçerken ölüyorlar. Her durumda Suriye'ye geri dönmek istiyoruz."

Suriyeli Erkek (44) Odak Grup Görüşmesi, Fatih

Veri toplamayla ilgili olarak bazı ihtiyaçlar bulunmaktadır:

- Hizmet haritalaması: Etkin yönlendirme yollarının belirlenmesi amacıyla, Suriyeli mültecilere yönelik hizmet ve koruma sağlayan kamu ve özel kuruluşların hizmetlerinin haritalandırılması gerekmektedir.

- Akıl sağlığı ve psiko sosyal destek ihtiyaçları: Suriye'deki şiddet nedeniyle yerinden edilmiş çok sayıda mülteciye gözlenen psikolojik sorunlar için destek sağlanmalıdır.
- Nakit yardımı ihtiyaçları: Malzeme ve sosyal koruma amaçlı nakit yardımının yanısıra istihdam için nakit yardım ihtiyaçları belirlenmelidir.
- Piyasa ve işgücü analizleri: Suriyeli mültecilerin istihdam kapasitesi ve çalışma potansiyeli tam olarak bilinmemektedir. Çalışma izinlerinin verilmesiyle birlikte, mültecilerin eğitim ve mesleki beceri düzeyi ile mevcut iş olanaklarının ve çalışma koşullarının da öğrenilmesi gerekir. Ayrıca, bu tür analiz ve araştırmalar, kayıtlı ve kayıt dışı ekonomilerde çalışma koşulları ile ilgili istismaların tespit edilmesine de yardımcı olabilir.

Bilgilerin ve iyi uygulamaların paylaşılmasına, yerel, uluslararası ve Suriyeli aktörlerin çalışmalarındaki tekrarın önlenmesine ve sinerji yaratılmasına yönelik eylemlerin koordine edilmesini sağlayacak platformlar/ağlar oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.



Burada çok fazla dilenci, kadın ve çocuk var. Kadınların çoğu hamile, onlar için üzülüyoruz. Bir keresinde yapabileceğim bir şey var mı diye sordum ama 'Hayır' dediler... Duyduğuma göre burada kiralar olağanüstü düzeyde artmış. Bir evde 15 kişi yaşıyorlar. Her aile ayrı ayrı ödeme yapıyor. Açlık ve yoksulluk yüzünden hırsızlığa başvuruyorlar."

Türk Vatandaşı (52), Odak Grup Görüşmesi, Bağcılar

5.2 İnsani Yardım

Koruma programları

- Yasal haklar konusunda bilinçlendirme ve destek hizmetleri: İstanbul'a yeni gelen mülteciler için kayıt işlemleriyle ilgili bilgilendirme seminerleri düzenlenebilir.
- Akıl sağlığı ve psiko sosyal destek müdahaleleri: Özellikle kadın ve çocuk odaklı destek sağlanabilir.
- Vaka yönetimi ve sosyal çalışma: Mültecilerin okula kaydolma ve sağlık hizmetlerine erişimleriyle ilgili bürokratik işlemlerin takibi konusunda destek sağlanabilir.

Yaşam becerileri ve geçim desteği

- Mültecilerin potansiyeline uygun mesleki eğitim programları, girişimcilik ve tarımla ilgili eğitim programları hazırlanmalıdır. Bu tür eğitimler, mültecilerin istihdama yönelik beceri geliştirebilmeleri açısından kritik öneme sahiptir.
- Eğitimler hem Arapça hem de Türkçe olarak verilmeli ve hem mültecilerin hem de yerel halkın katılımına açık olmalıdır.

Kültür alışverişi ve sosyal kaynaşma fırsatları

- Mültecilerin yerel halkla entegrasyon sürecini kolaylaştırmak için mülteci topluluklarına hareket kabiliyeti kazandırılması gereklidir. Mültecilerin bir araya gelerek birbirlerine destek olabilecekleri alanlar yaratılabilir.
- Mültecilerin ev sahibi toplum mensuplarıyla bir araya gelmelerini sağlayacak alanlar/platformlar oluşturulabilir. Ayrıca mültecilerle ilgili algıya olumlu katkı sağlayabilecek iletişim kampanyaları yapılabilir.

5.3 Kurumsal Kapasite

Örgütsel ve operasyonel kapasite, aktörlerin hizmet ve koruma sağlama kabiliyetleri açısından önem taşımaktadır. Kapasite geliştirme'nin bazı unsurları şunlardır:

- Yardım kuruluşları arasında ortak bir dil geliştirmek,

- Veri toplama ve raporlama süreçlerini belirli bir düzene koyarak bulguları diğer aktörlerle paylaşmak,
- Koruma ve insani yardım alanındaki çalışmaların teknik kapasitesini geliştirmek,
- Operasyonel kapasiteyi arttırarak ilgili yetkililer ve başlıca paydaşlarla birlikte sahadaki mevcut düzenlemeler ve uygulamalar/tecrübeler arasındaki boşlukları tespit etmek ve çözümler geliştirmek,
- Suriyeli mültecilere kapsamlı ve etkili bir insani yardım programı ve koruma sağlamak amacıyla finansal sürdürülebilirlik bakımından güçlü yerel aktörler yaratılmasına olanak tanıyan bir ortam oluşturmak.

Hem Türkiyeli, hem de Suriyeli organizasyonlar müdahaleye katılmalı ve bu örgütler insani yardım ilkeleri ve eylemleri konusunda uyum içinde olmalıdır.

Mültecilerle yapılan çalışmaların etkili ve güvenli bir biçimde sürdürülmesini sağlamak amacıyla, personele psikolojik destek verilmelidir.

Türkiyeli, Suriyeli ve uluslararası STK'lar arasında koordinasyon sağlanmalı ve hem sahada yürütülen farklı alanlardaki çalışmaların hem de teknik bilgilerin paylaşılacağı bir platform oluşturulmalıdır.

Yerel hükümet, belediyeler ve STK'lar arasındaki işbirliğine daha fazla önem verilmelidir. İnsani yardım ve koruma alanında devlet-STK işbirliğinin en iyi uygulamaları belirlenerek sahada faaliyet gösteren aktörlerle paylaşılmalıdır.

5.4 Sosyal Sorumluluk

Ayrımcı terim ve söylemler, ev sahibi toplumla mülteci toplumun birbirinden uzaklaşmasına neden olabilir. Bu sebeple herhangi bir grubu rencide etmemeye özen gösteren hassas bir dil kullanılması çok önemlidir.

- Medyaya yönelik atölye çalışmaları ve/veya konuyla ilgili bilgi kitleri, ayrımcılık içermeyen medya dili ile ilgili farkındalık yaratılmasına yardımcı olabilir.

- Suriyeli mülteciler ve yerel halk arasındaki sosyal uyumun sağlanması ve toplumlar arası olası gerginliklerin yönetilebilmesi için iletişim kampanyaları düzenlenebilir.

Hem Türkiyeliler hem de Suriyeliler (özellikle gençler) tarafından yürütülen gönüllü çalışmalar teşvik edilebilir.

Özel sektörün katılımını kurumsal sosyal sorumluluk projeleri kanalıyla sağlamak önemlidir. Özel sektör; istihdam, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim, psiko sosyal destek ve sosyal uyum konuları bakımından stratejik ortak konumunu alabilir.

Akademik kurumlar ve eğitim kurumları, mültecilerin kendi durumları ve ihtiyaçlarına ilişkin bilgi ve deneyimlerini paylaşabilecekleri seminerler, atölye çalışmaları ve konferanslar düzenleyebilmeleri için yer sağlayabilir. Böylece, insani yardım çalışmalarının daha iyi bir şekilde yapılması için gerekli olan bilgi ve veri eksikliği büyük ölçüde giderilebilir.

5.5. Savunuculuk

Değerlendirmelerden elde edilen önemli bulgular temelinde, kamu kurumlarına yönelik önerilerimiz aşağıda verilmiştir:

İçişleri Bakanlığı

- İstanbul'daki ve diğer illerdeki resmi kayıt işlemlerinin hızlandırılması için daha fazla personelin görevlendirilmesine ve altyapının iyileştirilmesine ihtiyaç vardır.
- Geçici Koruma süresi netleştirilmeli ve yeniden değerlendirilmelidir.
- Sınır dışı etmeme ve kayıt işlemlerinin uygun bir şekilde ilerleyip ilerlemediği konuları takip edilmelidir.
- Bütçe harcamalarının, Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeliler için uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığı takip edilmelidir.
- Mültecilerin entegrasyonunu kolaylaştıracak uyum politikaları geliştirilmeli, bu amaçla mültecilere yönelik web tabanlı ve/veya basılı kaynaklar oluşturulmalıdır.

Adalet Bakanlığı

- Hukuki desteğin kapsamı genişletilmelidir. Mevcut yerel hukuki yardım bütçesi nüfus sayımına dayalı olarak belirlenmektedir. Ancak bu sayım, mülteci nüfusunu dikkate almamaktadır. Mülteciler için hukuki yardım bütçesi ayrılmadığından ötürü sağlanan destek yetersiz olmaktadır.
- Hukuki yardım bütçesinin izlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı

- Türkçe eğitim veren okulları tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olan ve Arapça eğitim veren Geçici Eğitim Merkezleri'nin amacı yeniden tanımlanmalı ve müfredat güncellenmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında, Suriyeli çocuklara daha iyi bir eğitim verilmesi konusuna odaklanılmalıdır. Fiziki altyapının iyileştirilmesinin yanı sıra, öğretmenlerin psikolojik olarak etkilenmiş çocuklarla çalışma ve ikinci dil olarak Türkçe'yi öğretme kapasitelerinin artırılması da öncelikli konular arasında olmalıdır.
- Yaşça daha büyük olan Suriyeli okul çağındaki çocukların resmi eğitim sistemine dahil edilebilmeleri için hızlandırılmış kurslara, takviye derslere ihtiyaç duyulmaktadır.
- Hoşgörü ve sosyal kaynaşmanın temellerini atabilmek için mülteciler ve göçmenlerle ilgili konular, ulusal müfredat kapsamına dahil edilmelidir.
- Üniversitelerde mülteci hakları, göç yönetimi, insani yardım ve sosyal koruma konularında dersler verilmeli ve böylelikle bu konularda uzmanlaşma ve mesleki eğitim sağlanmalıdır.

Sağlık Bakanlığı

- Sağlık hizmetleri sunan merkezler ve sağlık personeli mültecilerle ilgilenirken daha hassas olmalıdır. Bu konuda bilinçlendirme eğitimlerine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Sağlık merkezlerinde tercümanların görevlendirilmesi sağlık hizmetlerinin kalitesini önemli ölçüde iyileştirecektir.

- Bebekler için aşı programları geliştirilmeli ve izlenmelidir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

- Mültecilerin yeni beceriler kazanarak iş olanaklarına erişimlerini sağlamak amacıyla, Türkçe eğitimine ek olarak mesleki beceri ve girişimcilik eğitim programları geliştirilmelidir.
- İş yerlerinin çalışma izinleri ve çalışma koşulları bakımından mevzuata uyup uymadıklarını kontrol etmek amacıyla iş yerlerinde yapılan denetimler izlenmelidir.
- Suriye'deki onaylı eğitim kurumlarından mesleki yeterlik kazanmış olan mülteciler, kendi meslekleriyle ilgili sektörlerde çalışabilmelidir. Bu süreç, bürokraside yumuşaklık sağlamak bakımından ilgili resmi kurumlarda kolaylaştırılmalıdır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

- Mülteci nüfus arasındaki hassas vakalar sistematik ve doğru bir şekilde belirlenmeli, uygun müdahaleler ve maddi veya nakit sosyal yardımlarla desteklenmelidir.
- Şiddet, istismar ve kaçakçılık mağdurlarının başvurabileceği uzmanlaşmış merciler oluşturulmalıdır.
- Türk vatandaşlarına sunulan çocuk ve kadın koruma mekanizmaları, mültecilere de açılmalıdır.

Başbakanlık Göç ve İnsani Yardım Müşavirliği

- Yardım kuruluşlarının mültecilere hizmet ve koruma sağlamadaki rolü, STK'ların insani yardım ve göç yönetimine optimum düzeyde katılımını sağlayacak şekilde tanımlanmalıdır.

6. Terminoloji

Değerlendirme: Belirli bir durumun anlaşılması için gerekli olan bir dizi faaliyet. İlgili topluma ilişkin verilerin (ihtiyaçlar, kapasiteler, kaynaklar, vb.) yanı sıra, belirli bir yerdeki/bölgedeki alt yapı ve genel sosyo ekonomik şartların durumuna ilişkin verilerin toplanması, güncellenmesi ve analiz edilmesini ifade eder (UNHCR).

Savunuculuk: İnsani yardım bakımından 'savunuculuk' terimi, geniş anlamda resmi hükümetler ve/veya diğer devlet dışı aktörler nezdinde insan haklarına, insani yardım ilkelerine ve insancıl hukuka saygıyı teşvik etmeye ve politikaları etkilemeye yönelik çabaları ifade eder. (ALNAP).

Sığınma: Bir devletin, diğer bir devletin eziyetten veya ciddi bir tehlikeden kaçan bir vatandaşına kendi topraklarında koruma sağlaması. Sığınma hakkı tanınan bir kişi bir mülteci olabilir. Vatandaşı olduğu ülkeden ayrılarak başka bir ülkeye mülteci statüsü almak için başvurmuş olan ancak yapmış olduğu başvurusu henüz sonuçlanmamış olan kişiler sığınmacı olarak adlandırılır.

Kapasite Geliştirme: Bireylerin, kurumların ve toplumların faaliyetlerini yerine getirmek, sorunlarını çözümlenmek, hedeflerini belirlemek ve hedeflerine ulaşmak amacıyla kabiliyetlerini geliştirdikleri süreçtir (UNHCR).

Sivil Toplum: Sivil toplum kuruluşları, bağımsız aktivist ve insan hakları savunucuları, dini topluluklar, hayır kurumları, üniversiteler, sendikalar, yasal dernekler, aileler ve kabileler gibi hükümetlerden bağımsız olan yapıları ifade eder. Yerel sivil toplum, acil durumlarda insani yardımın sağlanması ve sivillerin korunması bakımından en kritik kaynaklardan biridir (OCHA).

Davranış Kuralları: Bir grup kurum veya örgütün, afet ve acil durumlarda gerçekleştirilen yardım faaliyeti süreçlerinde mutabakat sağladıkları bir dizi ilke veya standart. En çok uygulanan Davranış Kuralları, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi ve Sivil Afete Müdahale Örgütlerine ait olan davranış kurallarıdır (OCHA).

İnsani Yardım İlkeleri: 19 Aralık 1991 tarih, 46/182 sayılı BM Genel Kurul Kararı uyarınca, insani yardımlar, insanlık, eşitlik ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde sağlanmalıdır. Bu ilkelere uyum, yardım topluluğunun hesap verebilirliğinin ölçüsünü yansıtır.

- **İnsanlık:** İnsani mağduriyetler nerede olursa olsun ele alınmalı, çocuklar, kadınlar ve yaşlılar gibi nüfusun en zarar görebilir kesimlerine özel özen gösterilmelidir. Afetten etkilenen insanların onuruna ve haklarına saygı duyulmalı ve bu haklar korunmalıdır.
- **Eşitlik:** İnsani yardım, düşmanlık gütmek-sizin, siyasi, dini veya ideolojik temelli gruplara taraf olmaksızın sağlanmalıdır.
- **Tarafsızlık:** İnsani yardım etnik köken, cinsiyet, milliyet, siyasi görüş, ırk veya din temelinde hiçbir ayırım yapılmaksızın sağlanmalıdır. Mağduriyetin giderilmesinde yönlendirici olan tek unsur ihtiyaçlar olmalı ve aciliyet arz eden durumlara öncelik tanınmalıdır. (OCHA)

Ülkesinde Yerinden Edilmiş Kişiler (IDP'ler): Evlerini veya yaşamakta oldukları yerleri, özellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet hareketlerinin, insan hakları ihlallerinin veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin sonucunda veya bunların etkilerinden kaçınmak amacıyla terk etmiş veya terk etmeye zorlanmış olan ve uluslararası düzeyde kabul görmüş hiçbir devlet sınırını geçmemiş kişiler ya da kişi grupları (OCHA).

Göçmen: Doğrudan herhangi bir zulüm veya ölüm tehdidi nedeniyle değil, esas itibarıyla iş veya bazı durumlarda eğitim imkânı bularak daha iyi bir yaşam kurmak ve aile fertleriyle bir araya gelmek amacıyla veya diğer nedenlerle göç etmeyi seçen kişi. Evlerine dönmeleri güvenli olmayan mültecilerin aksine, göçmenlerin evlerine geri dönme konusunda herhangi bir engel bulunmaz. Evlerine geri dönmeleri halinde, devletin kendilerine sağladığı korumadan faydalanmaya devam ederler (UNHCR).

Koruma: İnsan haklarının, mülteci hukukunun ve uluslararası insancıl hukukun ruhuna uygun olarak bireysel haklara saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen bütün faaliyetleri kapsayan bir kavramdır. Koruma, onarma, eski haline getirme ve rehabilite etme yollarıyla insana saygı gösterilmesini, belirli bir istismar biçiminin önlenmesini ve/veya ani etkilerinin azaltılmasını ve onurlu yaşam koşullarının temin edilmesini sağlayan bir ortamın oluşturulmasıyla ilgilidir.

Mülteci: Irkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri yüzünden zulüm korkusu yaşayan, bu korku veya dış çatışmalar, mesleği, ülkesinin bir bölümünde

veya bütününde yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında sığınma talep etmek amacıyla, sürekli yaşamakta olduğu yeri terk etmek zorunda kalan ve vatandaşı olduğu ülkenin kendisine sunduğu korumadan faydalanamayan ya da korkusu nedeniyle faydalanmak istemeyen kişi (OCHA).

Zarar Görebilirlik: Bir bireyin veya toplumun tehlike ve tehditlerin etkisi karşısındaki hassasiyetini arttıran, fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerin belirlediği koşullar (ISDR).³³

33. Relief Web Glossary of Humanitarian Terms <http://www.who.int/hac/about/reliefweb-aug2008.pdf>

7. Ekler

7.1 Ek I: Hane Anketi

Mülakattan önce doldurun		املا قبل الاستجواب	
Tarih التاريخ / / 2015 اليوم الشهر Ay Gün		
Anketörün Adı: إسم المحاور	_____		
Mülakat Yapılan Kişinin Adı: _____			
Mülakat Yapılan Kişinin Cep Telefonu: _____			
Yer Kimliği: تعريف/هوية المكان	İlçe /: 1- Sultanbeyli 2- Ümraniye 3-Fatih 4-Küçükçekmece 5-Bağcılar 6-Başakşehir I Mahalle/ _____ Adres _____ Kapı No/ ركم المنزل: [] []		

İzin: İstanbul'daki Suriyeli mültecilerin yaşam şartlarını daha iyi anlayabilmek amacıyla bir anket yapıyoruz. Size ailenizle ilgili bazı sorular sormak istiyorum. Anketin tamamlanması genellikle bir saat sürmektedir. Verdiğiniz tüm bilgiler kesinlikle gizli ve isimsiz olarak tutulacak ve başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Katılım isteğe bağlı olup, eğer isterseniz sorulardan bazılarını veya hiçbirine cevap vermeyebilirsiniz. Ancak görüşleriniz bizim için önemli olduğundan katılacağınızı umuyoruz. Herhangi bir sorunuz var mı? Başlayabilir miyim?

EVET HAYIR

الموافقة المسبقة:

نحن بصدد إجراء مسح لفهم الظروف المعيشية للاجئين السوريين وسوف نقوم بطرح بعض الأسئلة حول عائلتك . هذه الدراسة تستغرق عادة حوالي ساعة واحدة لإكمالها. سيتم الاحتفاظ بالمعلومات التي ستقدمها بسرية تامة ولن تظهر للآخرين. هذا العمل طوعي ويمكنك اختيار عدم الإجابة على بعض أو حتى جميع الأسئلة إذا كنت لا تريد، ولكن نحن نأمل بمشاركتك حيث أن وجهة نظرك الخاصة تهمنا. هل لديك أي أسئلة؟ هل يمكنك البدء الآن؟

نعم لا

Bölüm 1 – Demografik bilgiler

القسم 1 - المعلومات الشخصية

Aile, aynı bütçeden harcama yapan bir grup insan olarak tanımlanmaktadır.

Reisi kadın olan hane, erkek partnerin geçici olarak bulunmaması, kadın reisin eşinden ayrılmış, boşanmış, dul kalmış ya da bekâr olması nedeniyle bir kadın tarafından liderlik edilen ev anlamındadır.

1.1	Mülakat yapılan kişinin cinsiyeti nedir? DAİRE İÇİNE ALIN	Erkek = 1 ذکر	Kadın = 2 أنثى	1.1			
1.2	Mülakat yapılan kişi kaç yaşındadır? (yıl olarak) yaşında	ما هو عمر المجيب؟	1.2			
1.3	Mülakat yapılan kişinin ailenin reisiyle yakınlığı nedir	Aile reisi 1 Karısı / Kocası 2 Kızı / Oğlu 3 Annesi / Babası 4 Kayın validesi/Kayın pederi 5 Diğer _____ 6	1 2 3 4 5 6	1.3			
1.4	Aile reisinin cinsiyeti nedir? DAİRE İÇİNE ALIN	Erkek = 1 ذکر	Kadın = 2 أنثى	1.4 ما هو جنس رب الأسرة؟ ضع دائرة			
1.5	Aile üyeleriniz arasında kocasını kaybetmiş olan bir kadın var mı? DAİRE İÇİNE ALIN	Evet = 1	Hayır = 2	1.5			
1.6	Aile reisi kaç yaşındadır? (yıl olarak) yaşında	ما هو عمر رب الأسرة؟ (بالسنوات)؟	1.6			
1.7	Barınakta kaç aile yaşıyor?(sayı olarak)		1.7			
1.8	Aile fertlerinin toplam sayısı(sayı olarak)		1.8			
1.9	Hangi dili kullanmayı tercih edersiniz? DAİRE	Arapça = 1	Türkçe = 2 Kürtçe = 3 Diğer = 4	1.9			
1.10	Evde kaç aile ferdi var?	سنوات العمر / Yaşı	Kadın / إنثى	Erkek / ذکور	مجموع / Toplam	كم من أفراد الأسرة هم...؟	1.10
		0 – 4 (5 yaşın altında)	[]	[]	[]		
		5 – 17 yaşında	[]	[]	[]		
		18 – 59 yaşında	[]	[]	[]		
		≥60	[]	[]	[]		

1.11	Kaç aile ferдинin özel ihtiyaçları var?	Hamile ve emziren kadınlar	<input type="text"/> (sayı olarak)	نساء حوامل والمرضعات	1.11	كم من أفراد الأسرة في أي من هذه الظروف؟
		Herhangi bir sakatlığı olanlar (fiziksel ve/veya zihinsel, örneğin, merdiven çıkamayan kişiler, körlük, işitme veya denge kayıpları; günlük yaşamda diğer faaliyetleri kısıtlayan rahatsızlıklar, örneğin ciddi uyku bozuklukları fiziksel sakatlıklar kapsamına dahildir; zihinsel sakatlık: öğrenme bozuklukları, zekâ geriliği, vb.)	<input type="text"/> (sayı olarak)	لديهم إعاقة		
		Kronik hastalığı olanlar; örneğin astım, şeker, epilepsi, Parkinson, Alzheimer, vb.)	<input type="text"/> (sayı olarak)	مصابين بأمراض مزمنة		
		Fonksiyonları geçici olarak kısıtlanmış olanlar/yaralıları	<input type="text"/> (sayı olarak)			
		Diğer (belirtiniz)	<input type="text"/> (sayı olarak)	غيرها (حدد)		
1.12	Birinci derece akrabanız olmayan 18 yaşın altında öksüz/yetim ve/veya çocuk var mı? Var ise kaç tane? Öksüz/yetim, 18 yaşın altında olan ve hem annesi hem de babası ölmüş olan çocuk anlamındadır. Yok ise 0 yazın.	<input type="text"/> öksüz/yetim	هل يوجد أي يتيم أو طفل دون سن 18 عاماً؟ إذا كان الجواب نعم، كم يتيم أو طفل؟ إذا لم يكن هناك الأيتام، ضع 0	1.12		

Bölüm 2 – Varış Profili

القسم 2 - معلومات حول الوصول

2.1	Menşe yeri SEÇENEKLERDEN SADECE BİRİNİ DAİRE İÇİNE ALIN	1 – Dera 2 – Deyrizor 3 – Halep 4 – Hama 5 – Humus 6 – Idlip 7 – Kuneytire 8 – Lazkiye 9 – Rakka 10 – Şam 11 – Suveyde 12 – Rif Şam 13 – Tartus 14 – Diğer	<input type="text"/>	مكان المنشأ ضع دائرة حول خيار واحد	2.1
2.2	Giriş noktanız neresidir? (Nereden giriş yaptınız?)	1 – Hatay, 2 – Kilis 3 – Gaziantep 4 – Şanlıurfa 5 – Mardin 6 – Mersin 7 – Diğer	<input type="text"/>		2.2
2.3	Neden İstanbul'a yerleşmeye karar verdiniz?	1 – İş imkânları 2 – Aile/akrabalar/ağlar 3 – Türkiye dışına taşınma planları 4 – Çeşitlilik 5 – Kiralık mülk olanakları 6 – Eğitim gibi olanaklara erişim 7 – Emniyet ve güvenlik 8 – Siyasi istikrar 9 – İklim	<input type="text"/>		2.3
2.4	İstanbul'a ne zaman geldiniz? Sağ taraftaki kodları kullanın	1 1 aydan daha kısa süre önce 2 منذ 1 إلى 3 أشهر 3 4-6 ay önce 4 منذ 6 أشهر إلى سنة 5 7 ay-1 yıl (dahil) 6 منذ 1-2 سنوات 7 منذ 3-4 سنوات 7 Suriye'de çatışmalar başlamadan önce	<input type="text"/>	قبل بدء الصراع في سوريا	2.4
2.5	Ailenin kaç ferdi kayıtlıdır (Cevabınız "Hayır" ise lütfen 2.6'ya geçin)	GİGM / Emniyete kayıtlı	<input type="text"/>		2.5
		GİGM / Emniyete kayıt işlemleri sürüyor	<input type="text"/>		
		Kayıtlı değil ve önceden de kaydı yoktu	<input type="text"/>		

2.6	Eğer kayıt yaptırmadıysanız, nedeni nedir? Sağ taraftaki kodları kullanın	1 – Yeni gelmiş olmak 2 – Kayıtlı ilgili bilgisi olmamak 3 – Kayıt yaptırmak istememek	2.6
-----	---	--	-----

Section 3 – Shelter and Hygiene

القسم 3 -

3.1	Konut tipleri SEÇENEKLERDEN SADECE BİRİNİ DAİRE İÇİNE ALIN	Apartman/Ev	1	ما هو نوع السكن الذي يعيشون فيه حاليا؟ ضع دائرة لخيار واحد فقط	3.1
		İnşaat halinde (tamamlanmamış) yapı	2		
		Derme çatma barınak	3		
		Çadır	4		
		Dükkan	5		
		Tek Oda	6		
		Gecekondu	7		
		Toplu olarak kalınan yer (cami, cemevi, vb.)	8		

3.2	Oturma tipi SEÇENEKLERDEN SADECE BİRİNİ DAİRE İÇİNE ALIN	Kendine ait apartman dairesi/ev	1	مملوكة	نوع الإقامة ضع دائرة حول خيار واحد	3.2
		Kira	2	إيجار غير مفروشة		
		Ücretsiz	3	إيجار مفروشة		
		Paylaşımlı	4	مشترك		
		Yardım	5	مساعدة		
		Diğer (belirtiniz)	6	غيرها (حدد)		

3.3	Hanenizde ihtiyaç duyduğunuz tüm hizmetler var mı? (Evet= 1 / Hayır = 0 / Kısmen = 2 şeklinde cevaplayın)		Evet	Hayır	Kısmen		نوع الإقامة ضع دائرة حول خيار واحد	3.3	
		Elektrik							الكهرباء
		Su							المياه
		Gaz							الغاز البترولي
		Haberleşme (İnternet / Telefon)							الاتصالات (الانترنت/التلفون)
		Isıtma							التدفئة

3.4	Eğer kirada oturuyorsanız, kira için aylık ne kadar ödüyorsunuz?	_____ TL	3.4
-----	--	----------	-----

3.5	Barınakta yaşayan aile sayısı	_____	3.5
-----	-------------------------------	-------	-----

3.6	Barınakta yaşayan kişi sayısı Hanenizin bulunduğu	_____	3.6
-----	--	-------	-----

3.7	Oda sayısı Hanenizin bulunduğu	_____	3.7
-----	-----------------------------------	-------	-----

3.4	Hanenizde yeterli sabun ve hijyen gereçleri var mı?	Evet = 1 = نعم	Hayır = 0 = لا	هل لدى أرتك صابون ومواد للتنظيف كاف؟	3.4
-----	---	----------------	----------------	--------------------------------------	-----

Bölüm 4 – Koruma

القسم 4 -

4.1	Türkiye'de yaşayan bir Suriyeli olarak karşı karşıya kaldığınız en temel sorun nedir? (birden fazla cevaplı)	Birinci	İkinci	4.1
	1- Ahlakî değerlerin çelişmesi	_____	_____	
	2- İşsizlik	_____	_____	
	3- Ayrımcılık	_____	_____	
	4- Dini hoşgörüsüzlük	_____	_____	
	5-Yabancılara karşı hoşgörüsüzlük	_____	_____	
	6- Yalnızlık ve iletişim eksikliği	_____	_____	
	7- Uyuşturucu kullanımı	_____	_____	
	8- İşgücü istismarı	_____	_____	
	9- Irkçılık	_____	_____	
	10- Yoksulluk	_____	_____	
	11- Kültürel ve dilsel asimilasyon	_____	_____	
	12- Türkçe bilmemek	_____	_____	
	13- Hizmetlere (eğitim, sağlık, sosyal ve hukuki hizmetler) erişim	_____	_____	

4.2	Toplu içerisinde kendinizi ne kadar güvende hissediyorsunuz? SEÇENEKLERDEN SADECE BİRİNİ DAİRE İÇİNE ALIN	1 – Güvende hissediyorum 2 – Kısmen güvende hissediyorum 3 – Güvende hissetmiyorum 4 – Bilmiyorum	4.2
-----	--	--	-----

4.3	İkamet izniniz var mı?	Evet = 1 = نعم	Hayır = 0 = لا	4.3
-----	------------------------	----------------	----------------	-----

4.4	Türkiye'de en çok hangi kuruma güveniyorsunuz? (birden fazla cevaplı)	Birinci	İkinci	4.4
	Uluslararası örgütler (UN, UNHCR, AB Konsoloslukları)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Belediye	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Camiler	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Suriyeli dostluk dernekleri	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Türk hükümeti	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Sendikalar ve odalar	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Mahkemeler	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Parlamento	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Polis	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Siyasi partiler	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Eğitim kurumları	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Sosyal güvenlik ve sağlık kuruluşları	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>		
Medya	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>		

4.5	Türkiye'de en az hangi kuruma güveniyorsunuz? (birden fazla cevaplı)	Birinci	İkinci	4.5
	Uluslararası örgütler (UN, UNHCR, AB Konsoloslukları)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Belediye	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Camiler	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Suriyeli dostluk dernekleri	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Türk hükümeti	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Sendikalar ve odalar	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Mahkemeler	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Parlamento	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Polis	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Siyasi partiler	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
	Eğitim kurumları	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Sosyal güvenlik ve sağlık kuruluşları	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>		
Medya	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>		

Bölüm 5 – Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Erişim

القسم 5

5.1	Eğitim düzeyi (tamamlanan) nedir SEÇENEKLERDEN SADECE BİRİNİ DAİRE İÇİNE ALIN	Hane reisi / رب الأسرة	Eş / Anne / Bakıcı الوصي الزوجة الام	ما هو مستوى التعليم المتجزة؟ ضع دائرة حول خيار واحد لا شيء يستطيع القراءة والكتابة المرحلة الابتدائية المرحلة الثانوية دروس مهنية جامعة	5.1
	Yok	1	1		
	Okuma yazma biliyor	2	2		
	İlk okul	3	3		
	Orta okul	4	4		
	Lise	5	5		
	Teknik kurs	6	6		
Üniversite	7	7			

5.2	4-17 yaş arasındaki çocuklarınızdan kaç geçiş haftaya okula GİTMEDİ?	Erkek / الفتيان <input type="checkbox"/>	Kız / الفتيات <input type="checkbox"/>	كم من أطفالك (الأطفال بين 4-17 سنة) لا يذهبون إلى المدرسة في الأسبوع الماضي؟	5.2
-----	--	--	--	--	-----

5.3	4-17 yaş arasındaki çocuklarınızdan kaç 1 yıl veya daha uzun süredir okula GİTMİYOR?	Erkek / الفتيان <input type="checkbox"/>	Kız / الفتيات <input type="checkbox"/>	كم من أطفالك (الأطفال بين 4-17 سنة) لا يذهبون إلى المدرسة لسنة أو أكثر؟	5.3
5.4	4-17 yaş arasındaki çocuklarınızdan kaç 1 geçen hafta gayri resmi eğitim faaliyetlerine katıldı?	Erkek / الفتيان <input type="checkbox"/>	Kız / الفتيات <input type="checkbox"/>	كم من أطفالك (الأطفال بين 4-17 سنة) يشاركون في أي نوع من الأنشطة التعليمية غير نظامي في الأسبوع الماضي؟	5.4

5.5	Eğer tüm çocuklar okula kayıt yaptırdıysa 5.8'e geçin Eğer yaptırmadıysa, kayıt yaptırmamanın başlıca nedenleri nelerdir? İLGİLİ NEDENLERİN HEPSİNİ OKUMADAN İŞARETLEYİN	إذا جميع الأطفال يذهبون إلى المدرسة إنتقل إلى 5.8، إذا لا، ما هي الأسباب الرئيسية لعدم الالتحاق؟		5.5
		اثر	لا تقرأ بس ضع رمز لكل الأسباب المذكورة .	
1	Okul ücreti/masraflarını (kitaplar, okula ulaşım, vb.) karşılayamama	<input type="checkbox"/>	لا يستطيعون دفع الرسوم الدراسية / التكلفة (الكتب، المواصلات، الخ)	1
2	Yakında okul olmaması / mesafe olarak uzaklık	<input type="checkbox"/>	لا توجد مدرسة في المجتمع المحلي / بعيدة	2
3	Okulda yer olmaması	<input type="checkbox"/>	عدم وجود أماكن شاغرة بالمدرسة	3
4	Çocukların evde kalarak ev işlerinde aileye yardım etmesi gereği	<input type="checkbox"/>	الأطفال يحتاجون يبقوا بالمنزل للمساعدة في قضاء الأغراض المنزلية / شغل البيت	4
5	Çocukların çalışmasının gerekli olması	<input type="checkbox"/>	الأطفال بحاجة للعمل	5
6	Çok yeni gelmiş/kayıt yaptırmamış olmak	<input type="checkbox"/>	قادمون جدد / بطريقة غير شرعية	6
7	Gayri resmi okula gitmeleri (Kuran)	<input type="checkbox"/>	يدرس بخلوى	7
8	Gelenek/görenek/bilinçsizlik	<input type="checkbox"/>	العادات / التقاليد / قلة الوعي	8
9	Güvensizlik	<input type="checkbox"/>	عدم الأمان	9
10	Zorbalık	<input type="checkbox"/>		10
11	Ulaşım	<input type="checkbox"/>		11
12	Sakatlık	<input type="checkbox"/>		12
13	Travma	<input type="checkbox"/>		13
14	Gitmek istememesi	<input type="checkbox"/>		14
15	Diğer (belirtiniz)	<input type="checkbox"/>	غيرها (حدد)	15

5.6	Eğer çalışan çocuk varsa, 5-18 yaş arası çocuklarınızdan kaç çalışmaktadır?	Erkek / الفتيان <input type="checkbox"/>	Kız / الفتيات <input type="checkbox"/>		5.6
5.7	Eğer çalışan çocuk varsa, he tür işlerde çalışmaktalar?	1 – Tekstil 2 – Hizmet sektörü 3 – Sanayi üretimi 4 – Diğer			5.7

5.8	Sağlık hizmetlerine erişebiliyor musunuz? (Evet= 1 / Hayır = 0 / Kısmen = 2 şeklinde cevaplayın)	Evet = 1 = نعم	Hayır = 0 = لا	Kısmen = 2 =	5.8
-----	--	----------------	----------------	--------------	-----

5.9	Eğer sağlık hizmetlerine erişiminiz yoksa, bunun temel nedenleri nelerdir? İLGİLİ NEDENLERİN HEPSİNİ OKUMADAN İŞARETLEYİN			5.9
		اثر		
1	İlaç ve hizmet ücretlerini ödeyecek güce sahip olmama	<input type="checkbox"/>		1
2	Mahallede sağlık kuruluşu olmaması / uzak mesafe	<input type="checkbox"/>		2
3	Dil bilmeme nedeniyle şikayeti sağlık personeline anlatamama	<input type="checkbox"/>		3
4	Ulaşım ücretini ödeme gücünün olmaması	<input type="checkbox"/>		4
5	Çok yeni gelmiş/kayıt yaptırmamış olmak	<input type="checkbox"/>		5
6	Sağlık personelinin hizmet vermekte isteksiz davranması	<input type="checkbox"/>		6
7	Güvensizlik	<input type="checkbox"/>		7
8	Sağlık görevlilerine güvenmeme	<input type="checkbox"/>		8
9	Sakatlık	<input type="checkbox"/>		9
10	Diğer (belirtiniz)	<input type="checkbox"/>		10

6.1	Son 30 gün içinde kaç aile ferdi çalıştı?		كم واحد من افراض الاسرة قاموا بالعمل في ال 30 أيام الماضية؟	6.1	
6.2	Düzenli bir geliriniz var mı?	Evet = 1 = نعم	Hayır = 0= لا	6.2	
6.3	Ortalama aylık geliriniz nedir (TL)? (Rakam olarak)			6.3	
6.4	Son 30 gün içinde geçiminizi sağlamak için üç temel nakit para/gelir kaynağınız nelerdi? (Aşağıdaki kodları kullanın - farklı bir cevabınız varsa belirtin)	Temel kaynak İkinci kaynak Üçüncü kaynak	المصدر الأولي المصدر الثاني المصدر الثالث	من خلال ال 30 أيام الماضية، ما هي أهم ثلاث مصادر الرئيسية للنقد / دخل لإعالة أسرته؟ (استخدم الرموز الآتية - وإذا أخرج حد)	6.4
	Ücretli tarım işçisi	1	العامل الزراعي المأجور		
	Tarım dışı alanda ücretli işçi (vasıfsız işçi, vasıflı işçi, hizmet sağlama)	2	عامل مهجبال غير الزراعة (عامل يومي، عامل تقني، عامل مأجور، توفير الخدمات)		
	Düzenli maaş	3	العجالة الماهرة		
	Kayıtlı ticaret	4	التجارة الرسمية		
	Kayıt dışı ticaret	5	التجارة غير الرسمية		
	İşçi dövizleri	6	التحويلات		
	Aile/akrabalardan alınan hediyeler	7	هبات من الأسرة / الأقارب		
	Gıda yardımları satışı (gıda kuponlarının veya gıda kolilerinin)	8	بيع المساعدات الغذائية (وردت من المنظمات غير الحكومية وبرنامج الأغذية العالمي، واللجنة الدولية للصليب الأحمر)		
	Gıda dışı yardımların satışı	9			
	İnsani yardım kuruluşlarından/hayır kurumlarından alınan nakit	10	لنقد الناتج من المنظمات الإنسانية / خيرية		
	Gıda kuponu	11			
	Dilencilik	12	تسول/شحاذة		
	Diğer (belirtiniz) _____	13	غيرها (حدد)		
6.5	Buraya gelmeden önce Suriye'de geçiminizi sağlamak için 3 temel nakit para/gelir kaynağınız nelerdi? (Yukarıdaki kodları kullanın - farklı bir cevabınız varsa belirtin)	Temel kaynak İkinci kaynak Üçüncü kaynak	المصدر الأولي المصدر الثاني المصدر الثالث	ما هي أهم ثلاث مصادر رئيسية للنقد / الدخل التي كانت تعتمد عليها أسرته في سوريا، قبل مجيئها؟ (استخدم الرموز الآتية - وإذا أخرج حد)	6.5

7.1	Son 30 gün içinde ailenizin tüketmesi için aşağıdaki gıdalara kaç lira harcadınız (kuponlar dahil)? هل انفقت المال (بما في ذلك القسائم) على الأطعمة التالية خلال الشهر الماضي لاستهلاك العائلي؟ Eğer hiç satın almadıysanız 0 yazın 0 إذا لم تصرف : اكتب 0	Hane içinde tüketilen ve satın almadan temin ettiğiniz (örneğin kendi ürettiğiniz, topladığınız/avladığınız, bağış veya gıda yardımı olarak aldığınız, veresiye aldığınız, takas yaparak temin ettiğiniz) gıdanın değeri nedir? ما هي قيمة الطعام الذي كانت تستهلكه العائلة، دون أن يتم شراؤه (الإنتاج، وجمع / صيد، التبرع، مساعدة غذائية، الاتئمان، وتبادل)	7.1
مقارنة الأرقام (دون فواصل) مقارنة الأرقام (دون فواصل) Rakamları yuvarlayın, virgüli kullanmayın) Geçen ay harcanan Türk Lirası			
a	Ekmek, makarna	ا	خبز، معكرونة
b	Tahıl (mısır, mercimek, darı, buğday)	ب	الحبوب (الذرة الرفيعة، الدخن، الذرة، القمح)
c	Patates	ج	الدرنيات (البطاطس)
d	Bakliyat/fasulye/baklagiller	د	الفاول / حبوب / البقوليات
e	Süt/yoğurt/peynir	ه	الحليب / اللبن / الجبن
f	Sıvı yağ, katı yağ, tere yağı	ف	زيت، دهن
g	Şeker, tatlı	غ	السكر، الحلويات
h	Konserve ürünler (domates salçası, ton balığı, et)	هـ	المواد الغذائية المعلبة (صلصة طماطم، تونة، لحوم)
i	Kırmızı et/tavuk/yumurta/balık	و	لحم / بيض / سمك
j	Taze meyve ve sebzeler	ز	الفواكه والخضروات الطازجة
k	Diğer gıdalar (çeşniler, baharatlar, tuz, vb.)	ك	الأغذية الأخرى (بهارات، توابل، ملح، الخ)
l	Aile tarafından evde veya dışarıda tüketilen pişirilmiş/işlenmiş gıdalar	ل	الطعام المطهو / الجاهز الذي تم تناوله من قبل الأسرة في المنزل أو خارجه

7.2	GEÇEN AY içinde hane tarafından aşağıdaki kalemler için tahmini ne kadar harcama yapılmıştır:	ما هو المبلغ التقديري الذي أنفقته الأسرة خلال الشهر الماضي على البنود التالية		7.2
Harcama yapılmadıysa 0 yazın		نسبة جملة المصروفات خلال الشهر الماضي GEÇEN AY harcanan Türk Lirası		اكتب 0- اذا لا توجد مصروفات
	Geçen ay içinde hanenin yaptığı toplam harcama	___	___	مجموع النفقات من قبل الأسرة في الشهر الماضي
1	Gıda harcamaları	___	___	1 نفقات الغذاء
2	Sağlık harcamaları	___	___	2 نفقات الصحة
3	Eğitim harcamaları	___	___	3 نفقات التعليم
4	Ev kirası	___	___	4 إيجار المنزل
5	İçme suyu	___	___	5 مياه الشرب
6	Alkol, şarap, tütün	___	___	6 الكحول، النبيذ والتبغ
7	Sabun ve diğer ev gereçleri	___	___	7 الصابون وغيرها من المواد المنزلية
8	Ulaşım	___	___	8 المواصلات
9	Elektrik	___	___	9 الكهرباء
10	Tarım ve canlı hayvan ürünleri (hayvan yemi, canlı hayvan, tohum, gübre, alet-edevat, vb.)	___	___	10
11	Diğer tüm harcamalar (öğütme, işgücü, törenler, yakacak odun, giysi, vb.)	___	___	11 كل ما تبقى من نفقات (الطحن، والمستلزمات الزراعية، والعمل، والاحتفالات، والنقل، وخشب الوقود، والملابس، الخ)

Bölüm 8 – Gıda Tüketimi

القسم 8 - النفقات

8.1	Son 7 gün içinde kaç gün hanenizde aşağıdaki gıda maddeleri yendi ve tüketilen her gıdanın temel kaynağı neydi? SATIR SATIR İLERLEYEREK HER KALEM İÇİN HER İKİ SORUYU DA SORUN Son 7 gün içinde hiç yenmeyen gıdalar için 0 yazın Gıda kaynakları için aşağıdaki kodları kullanın - Eğer aynı gıdanın birden fazla kaynağı varsa temel kaynağı belirtin	كم يوم في الأسبوع الماضي تناولت فيه عائلتك الأطعمة التالية وما هو المصدر الأساسي للحصول على كل صنف منها؟ اسأل السوالين لكل بند على حدة؟ اكتب 0 في المربع المقابل للطعام الذي لم يتم أكله خلال الـ 7 أيام الماضية أستخدم الرموز أدناه لمصادر الطعام، إذا كان المصادر متعددة لنفس الطعام أذكر المصدر الرئيسي		8.1
	Gıda maddesi	عدد الأيام التي أكل فيها نوع الطعام الأسبوع الماضي (0-7) a) Geçen hafta içinde gıda maddesinin kaç gün yendiği (0 - 7)	Gıda türü	
1	Bakliyat, Hububat ve Bakliyat Ürünleri (Pirinç, mısır, buğday, bulgur, mercimek, diğer bakliyat ürünleri)	___		1
2	Ekmek ve Makarna	___		2
3	Kök sebzeler, yumru sebzeler (Patates, tapyoka kökünü)	___		3
4	Kabuklu yemişler ve bakliyat (Mercimek, nohut, bezelye)	___		4
5	Sebzeler: ispanak, roka, diğer koyu yeşil yapraklı sebzeler, soğan, sarımsak, domates, salatalık, turp, lahana, marul, domates salçası	___		5
6	Diğer sebzeler:	___		6
7	Meyveler: muz, elma, narenciye, limon, kavun, mango, vb.	___		7
8	Et (sığır eti, keçi eti, tavuk eti, hindi eti, koyun eti, diğer etler)	___		8
9	Kırmızı et	___		9
10	Yumurta	___		10
11	Balık (kurutulmuş/taze/tütsülenmiş balık, diğer deniz ürünleri)	___		11
12	Şeker/şeker ürünleri/bal (şeker, şeker kamışı, bal, reçel, marmelat, tatlılar/şekerlemeler/çikolata, diğer şeker ürünleri, bisküviler, hamur işi, pastalar) Pastries, Cakes)	___		12
13	Süt/süt ürünleri (taze süt/süt tozu/ekşi süt, yoğurt, labne peyniri, peynir, diğer süt ürünleri)	___		13
14	Katı yağlar/sıvı yağlar (zeytinyağı, diğer bitkisel yağlar, tereyağı, margarin, diğer katı/sıvı yağlar)	___		14
15	Baharat/çeşniler (çay, kahve, hazır kahve/kakao, tuz, baharat, maya/kabartma tozu, ketçap/acı sos, bulyon, toz, diğer çeşniler)	___		15

9.1	Son 30 gün içinde yiyeceğinizi olmadığınız veya yiyecek alacak paranızın olmadığını bildirdiğiniz oldu mu?	Evets = 1 = نعم	لا إنتقل لي القسم 9 0= Hayır 9.3 numaralı soruya geçin	هل واجهت الأسرة نقص في الطعام خلال الشهر الماضي	9.1
9.2	Son 7 gün içinde yiyeceğinizin olmaması veya yiyecek alacak paranızın olmaması durumlarıyla baş etmek için aşağıdaki stratejilerden birine kaç defa (kaç gün) başvurmanız gerektiği?	Gün Sayısı عدد الأيام 0 -7		خلال الأيام السبع الماضية، كم مرة (في الأيام) اضطرت أسرته أن تتبع إحدى الاستراتيجيات التالية للتعامل مع نقص الغذاء أو نقص المال لشراؤه؟	9.2
1	Daha az tercih edilen, daha ucuz gıda ürünlerini tercih etmek	___		تعتمد على الأطعمة الغير محبذة، والأرخص ثمناً	1
2	Ödünç yiyecek almak veya arkadaşlar ya da akrabalarından yardım almak	___		اقتراض الغذاء أو الاعتماد على المساعدة من الأصدقاء أو الأقارب	2
3	Her gün tüketilen öğün sayısını azaltmak	___		تخفيض عدد الوجبات المتناولة يومياً	3
4	Günü hiçbir şey yemeden geçirmek	___		ينقي لأيام كاملة من دون أكل	4
5	Bebek ve çocukların beslenebilmesini sağlamak için yetişkinlerin gıda tüketimini azaltmak	___		تقليل استهلاك البالغين ليتسنى للأطفال الصغار تناول الطعام؟	5
6	Aile bireylerini yemek yiyebilmeleri için başka yerlere göndermek	___		إرسال أفراد الأسرة لتناول الطعام في مكان آخر	6
7	Öğünlerde porsiyonları küçültmek	___		تقليل حجم وجبات الطعام	7
8	Ailenin kadın fertlerinin gıda tüketiminde kısıtlamaya gitmek.	___		تقليل استهلاك الفتيات، والمسنين / أو أفراد الأسرة الممتدة (الزوجة الثانية)	8
9.3	Son 30 gün içinde hanenizde herhangi bir kişinin yeterince yiyeceğinizi veya yiyecek alacak paranız olmadığını bildirdiğiniz için aşağıdakilerden herhangi birini yapmak zorunda kaldığınız oldu mu?	Insert the code below 1-3		خلال الشهر الماضي، هل كان على أحد من أفراد أسرته القيام بالأعمال التالية بسبب عدم توافر الغذاء أو المال لشراؤه؟	9.3
1	Ev eşyalarını satmak (radyo, mobilya, televizyon, mücevherat, vb.)	___		بيع السلع المنزلية (الإذاعة، والأثاث، والتلفزيون، والمجوهرات الخ)	1
2	Verimli varlıkları veya ulaşım araçlarını satmak (dikiş makinesi, el arabası, bisikletler, otomobil, canlı hayvan, vb.)	___		بيع موجودات منتجة أو وسائل النقل (آلة الخياطة، عربية، دراجة، سيارة، الخ)	2
3	Gıda dışı temel harcamaları (eğitim, sağlık, vb.) düşürmek.	___		تخفي ض النفقات الأساسية الغير غذائية مثل التعليم والصحة، الخ	3
4	Tasarrufları harcamak	___		إنفاق المدخرات	4
5	Veresiye gıda satın almak veya gıda almak için borç para almak.	___		اقتراض المال / الغذاء من المقرض رسمي / البنك	5
6	Dilencilik	___		تسول	6
7	Çocukları okuldan almak	___		سحب الأطفال من المدرسة	7
8	Okul çocuklarını (6-15 yaş) gelir getirici faaliyetlere dahil etmek	___		هل على أطفال المدارس (6-15 سنة) المشاركة في زيادة الدخل؟	8
9	15 yaşın altındaki çocukları evlendirmek	___			9
10	Yüksek risk arz eden, sosyal açıdan küçük düşürücü veya istismara açık geçici işleri kabul etmek (örneğin hırsızlık, fuhuş)	___		قبول المخاطر العالية، والوظائف المؤقتة الغير قانونية أو المهين المستغلة اجتماعياً؟ (مثل السرقة، والدعارة)	10
11	Yetişkin bir hane ferdini başka bir yerde iş aramaya göndermek (olağan mevsimsel göçten bağımsız olarak)	___		إرسال أحد أفراد الأسرة البالغين للعمل في مكان آخر (بغض النظر عن الهجرة الموسمية المعتادة)	11
	1 = Hayır, olmadı 2 = Evet 3 = Bilmiyorum				

10.1	(a) Son 3 ay içinde herhangi bir aynı yardım aldınız mı? هل تلقيت أي نوع من المساعدة خلال ال 3 أشهر الماضية؟ 0 = Hayır / 1 = Evet	(b) Bu yardımı düzenli olarak alıyormusunuz? هل تتلقى هذه المساعدة بشكل منتظم؟ لا ذلك كل مرة واحدة فقط / فقط 0 = Hayır, sadece bir defa aldım/ 1 = Düzenli olarak alıyorum ama artık almıyorum كأنك منتظمة، ولكن لم أعد أتلقاها بعد الآن 2 = Evet, hâlâ düzenli aralıklarla alıyorum نعم، أنا لا تزال أتلقاها بصورة دورية	(c) Kaynağı / المصدر 1. Hükümet / حكومة 2. Diğer makamlar / منظمات أخرى 3. Aile/arkadaşlar / العائلة / الأصدقاء 4. Bilmiyorum / Geçerli Değil / لا أعلم
	Gıda yardımı (kupon) / المساعدات الغذائية (قسمة)	___	___
	Gıda yardımı (aynı)	___	___
	Sağlık hizmeti/ الرعاية الصحية / الأدوية	___	___
	Eğitim / التعليم	___	___
	Psikolojik sosyal destek / تقديم الدعم النفسي	___	___
	Yakacak yardımı / إعانة في الوقود	___	___
	Barınma / مأوى	___	___
	Eşya/giysi / أثاث / ملابس	___	___
	Diğer gıda dışı mallar / مواد أخرى غير غذائية	___	___
	Nakit / مساعدة نقدية	___	___

7.2 Ek II: Odak Grup Görüşmesi Sonuçları - Suriyeli Mülteciler

Hedef grup

Sultanbeyli, Ümraniye, Fatih, Bağcılar, Küçükçekmece ve Başakşehir'de her Odak Grup (OG) kategorisi için bir OG gerçekleştirilecektir. Odak grubun hedefi aşağıdaki iki insan kategorisidir:

- Suriyeli Yetişkin Erkekler, Yaş: +18
- Suriyeli Yetişkin Kadınlar, Yaş: +18

Katılımcıların seçimi

Her odak grup 6-10 katılımcıdan oluşmalıdır. Katılımcı yelpazesi mümkün olduğunda homojen bir yapıya sahip olmalıdır. Katılımcılar arasındaki ailevi bağların asgari düzeyde olması tercih edilir. Katılımcılar muhtarlar, yerel STK'lar, veri toplama çalışmaları sırasında temas edilen Suriyeli ağına danışmak suretiyle seçilecektir. Suriye'deki iç savaş mağduru mülteciler arasından grup içinde çeşitliliği sağlamak güç olmakla birlikte, OG değerlendiricisi katılımcıların geçmişlerine ve katılımcılardan oluşan örneklemin temsil gücüne dikkat etmeye gayret göstermelidir.

Mülakat yeri:

Mülakatlar Suriyeli mültecilerin yaşadığı bir mahallede yapılmalıdır. OG katılımcılarına yakınlık dikkate alınmalıdır. Mülakatlar yerel bir STK'nın bürosunda, muhtar yardımıyla bulunacak ortak kullanıma açık bir alanda veya Suriyeli mültecilerin genellikle bir araya geldiği bir yerde yapılabilir. Odada gizliliğin sağlanması için bir kapı olması ve rahat bir oturma düzeni temin edilmelidir.

Mülakatın süresi:

Bir OG en fazla iki saat sürmelidir.

Odak grubu uygulayan personel:

Odak gruplar, bir Hayata Destek moderatörü tarafından yönetilecek, bir gönüllü de moderatöre yardım edecektir. Tartışmaların yürütülmesi ve not tutmak moderatörün sorumluluğundadır. Moderatör, kapsayıcı bir ortam yaratmalı ve tartışmalar esnasında kendi görüşlerini ifade etmekten kaçınmalıdır. Moderatörün tüm soruları ele alması, tüm katılımcıların söz almasını sağlaması (ancak her bir sorunun tüm katılımcılar tarafından yanıtlanması zorunlu değildir) ve daha kapsamlı cevaplar elde etmek amacıyla

konuyu derinleştirici sorular yöneltmesi beklenmektedir. Tamamlayıcı sorular olarak ele alınabilecek başlıklara bazı örnekler soruların içinde yer almaktadır. Moderatör, daha kapsamlı cevaplar almak amacıyla şöyle sorular da sorabilir:

"Lütfen bir örnek verir misiniz?"

"Bununla ne kastettiğinizi açıklayabilir misiniz?"

"Bu konuyu biraz açabilir misiniz?"

Odak Grup görüşmesine ilişkin prosedür:

OG başlamadan önce, moderatör kendisini ve gönüllü görevliyi tanıtarak Hayata Destek ve odak grup görüşmelerinin amaçları hakkında bilgi verir. Ardından, odak gruptan nelerin beklendiğini anlatır ve tüm cevapların gizli tutulacağını belirtir. Moderatör ayrıca, her bir grup üyesinin görüşmeye katılıma dair sözlü onayını alır. Aşağıda giriş için bir şablon verilmiştir:

"Bugün buraya geldiğiniz için teşekkür ederiz. Hayata Destek tarafından yürütülen bir odak grup görüşmesine katılmanız istendi. Hayata Destek, toplumların temel ihtiyaç ve haklarının karşılanmasına yönelik olarak çalışan bir insani yardım kuruluşudur. Benim adım X ve bugün yapacağımız görüşmeyi yönetiyor olacağım. Yardımcım X tercüme ve not alma konularında bana yardımcı olacak. Odak grubun amacı, burada yaşayan Suriyelilerin ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Odak gruba katılma veya katılmama yönündeki karar size ait olup, dilediğiniz zaman gruptan ayrılabilirsiniz. Odak grup sorularının doğru cevabı ya da yanlış cevabı yoktur. Farklı bakış açıları görmek ve herkesin görüşlerini duymak istiyoruz. Cevaplarınız gruptaki diğer kişilerinkiyle aynı doğrultuda olmasa bile dürüst olacağınızı umuyoruz. Aynı anda gruptan sadece bir kişinin konuşmasını rica ediyoruz. Katılımcılar tarafından sorulara verilen cevaplar gizli tutulacaktır. Bu bilgileri anladığınızı ve bu koşullar altında katılmayı kabul ettiğinizi teyit eder misiniz?"

Giriş ve onay alma aşamasının ardından katılımcılar OG katılım formunu doldurmalıdır [Adı, cinsiyeti, yaşı, memleketi, ne kadar zamandır (ay) Türkiye'de ikamet ettiği, şu anda bulunduğu kentte ne kadar zamandır ikamet ettiği, tercih ettiği dil]

Sorular

1. Türkiye'ye ne zaman geldiniz? Sınırı geçerken ne gibi güçlüklerle karşılaştınız? Burası ilk varış noktanız mı? Neden varış noktası olarak burayı seçtiniz?
2. Bu kentte normal bir gününüz nasıl geçiyor?

Yasal statü

3. AFAD'a kayıt yaptıрма işlemlerini anlatabilir misiniz? Kayıt işlemleriyle ilgili bilgi aldınız mı, aldıysanız bu bilgi size nasıl ulaştı? (SORUYU DERİNLEŞTİRMEK İÇİN: Kayıtlı ilgili bilgi almak ne derece kolaydı?)
4. AFAD'a kayıt yaptırmakla ilgili olarak zor bulduğunuz veya tanıdığınız başka kişilerin zor bulduğu hususlar nelerdir? Oturma izni almakla ilgili olarak zor bulduğunuz veya tanıdığınız başka kişilerin zor bulduğu hususlar nelerdir?
5. Kendi tecrübelerinize göre, insanların AFAD'a kayıt yaptırmalarının veya ikamet için kayıt yaptırmalarının nedenleri nelerdir? Bu kayıtları yaptırmamalarının nedenleri nelerdir?
6. Haklarınızı biliyor musunuz? Haklarınızla ilgili bilgileri nasıl alıyorsunuz?

Koruma

Ev sahibi toplumla ilişkiler

7. Buradaki Suriyeliler ile Türkler arasındaki ilişkiler nasıldır? Ne şekilde etkileşim/iletişim kuruyorsunuz? Ne sıklıkla?
8. Mahallenizdeki Türk insanları nasıl buluyorsunuz?
9. İstanbul'da ayrımcılığa maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz? Nasıl?
10. Sizin yaşınızdaki genç kızların dışarı çıktıkları zaman bazı sorunlarla karşılaştıkları hakkında herhangi bir duyum aldınız mı? Evet ise, sizce bu sorunların üstesinden gelmek için ne yapılmalıdır?

İşgücü

11. Çocuklarınız okula gidiyor mu? Eğer gitmiyorlarsa onların okula gitmesine engel olan nedir?
 12. Çocuklarınız gayri resmi eğitim faaliyetlerine katılıyor mu? Hayır ise bu tür faaliyetlere katılmalarına engel olan nedir?
 13. Çocuklarınız çalışmak zorunda mı? Hangi sektörlerde?
 14. Siz çalışıyor musunuz? Aile bireyleriniz çalışıyor mu?
 15. Hangi sektörlerde çalışıyorsunuz? Koşullar nasıl?
- Sadece kadın grubu için:
16. Burada okul çağındaki kızların evlendirilmesi ne sıklıkla görülüyor? Sizce neden evlendiriliyorlar? Bu durum Suriye'dekinden farklı mı?

Güvenlik, psiko-sosyal ihtiyaçlar

17. Bu kentte/mahallede kendinizi güvende hissediyor musunuz? Ne tür durumlar veya olaylar güvenliksiz hissetmenize neden oluyor?
18. Evinizde yeterli düzeyde mahremiyetinizin olduğunu düşünüyor musunuz?
19. Türkiye'de yer değiştirmeye zorlandığınız oldu mu?
20. Suriyelilerle veya ev sahibi toplumla sosyalleşiyor musunuz? Evet ise nerede, ne zaman? Hayır ise buna engel olan nedir?

Yardım

21. Buradaki Suriyelilere yönelik olarak ne tür yardımlar sağlanıyor? (Örneğin Gıda, barınma, eğitim, sağlık hizmetleri)? Bu yardımlar kimler tarafından sağlanıyor?
22. Yardım sağlayıcılar ve yardım türleriyle ilgili olarak yeterli düzeyde bilgi alabiliyor musunuz? Nasıl?

Migration pattern and Future Plans

23. Do you feel satisfied with this city? Why and why not?
24. What do you plan to do in future (stay here, move to another place in Turkey, move to a third country, go back to Syria)?
25. Is there anything else you would like to talk about regarding conditions or needs here?

Hazırlık / eylem planı

- Odak grup **katılımcı isim listesi** şunları içermelidir:
 - katılımcıların adı (?)
 - memleketi
 - yaşı
- Odak gruba katılmayı kabul eden katılımcılara nasıl teşekkür edileceği
- Araştırma ekibinin ve araştırma projesinin nasıl tanıtılacağı
- Sorulara verilen cevapların nasıl tercüme edileceği
- Mülakat yapılan kişilerden mülakattaki konuşmaların kullanılması veya fotoğraf çekilmesi için izin alınması

Gerekli materyal:

- tükenmez kalemler
- kitap
- kayıt cihazı

Toplantının çıktıları:

- toplantı katılımcılarının listesi
- odak grupla ilgili taslak notlar

8. Referanslar

- Benezer, Gadi and Roger Zetter (2014). "Researching and Directions: Conceptual and Methodological Challenges and Researching Refugee Journeys," *Journal of Refugee Studies*, 28/3: 297-317.
- Boyd M., Nowak J. (2012). "Social Networks and International Migration," in M. Martiniello, J. Rath (eds), *An Introduction to International Migration Studies. European Perspectives*. Amsterdam: Amsterdam University Press: 77-103.
- Castles, Stephan, J. Miller and H. Haas (2013). *The age of Migration*. Canada: Guilford Press.
- Çatı, M. Osman (2013). "The Political Economy of the Syrian Foreign Policy, 1949-1963," Unpublished PhD Dissertation, Department of Politics and International Studies, School of Oriental and African Studies, University of London.
- Çetin, Fethiye (2002). "Yerli Yabancılar", in Ibrahim Kaboglu (ed.), *Ulusal, Ulusalüstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları*. İstanbul: İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayınları: 70-81
- Danis, Didem, C. Taraghi and Jean-François Perouse (2009). "Integration in Limbo: Iraqi, Afghan, Maghrebi and Iranian Migrants in İstanbul", in A. İçduygu and K. Kirişçi (eds.) *Land of Diverse Migrations, Challenges of Emigration and Immigration in Turkey*. İstanbul: İstanbul Bilgi University Press: 443-636
- Erdoğan, Murat and Ayhan Kaya, eds. (2015). *14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler (Migration to Turkey since the 14th Century)*. İstanbul: İstanbul Bilgi University Press.
- Gökay, Bülent (2015). "The Making of a Racist Myth," *Ottomania* (15 January), available at <http://www.fabrikzeitung.ch/the-making-of-a-racist-myth/>
- Gümüş, Burak and Deniz Eroğlu (2015). "Partial integration of Syrian 'escapees' under the rule of Turkey's Justice and Development Party (JDP)," *Contemporary Arab Affairs*, 8:4, 469-487, DOI: 10.1080/17550912.2015.1080965
- İnalcik, Halil (1994). *The Ottoman Empire: The Classical Age 1300–1600*. London: Phoenix Press.
- İçduygu, Ahmet (2003). *Irregular migration in Turkey*. International Organization for Migration. Geneva: IOM.
- İçduygu, Ahmet (2009). "International Migration and Human Development in Turkey", UNDP, Human Development Research Paper, 2009/52, <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/19235/>
- İçduygu, Ahmet (2011). "The irregular migration corridor between the EU and Turkey: Is it possible to block it with a readmission agreement?" Working Paper, European University Institute, Florence.
- İçduygu, Ahmet (2015a). "Turkey's Evolving Migration Policies: A Mediterranean Transit Stop at the Doors of the EU," IAI Working Paper 15/31, Rome (September).
- İçduygu, Ahmet (2015b). "Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead," Working Paper, Transatlantic Council on Migration, Migration Policy Institute, Washington DC. (April)
- İnalcik, Halil (1994). *The Ottoman Empire: The Classical Age 1300–1600*. London: Phoenix Press.
- Kaiser, Bianca and Ayhan Kaya (2015). "Transformation of Migration and Asylum Policies in Turkey," in Aylin Güney and Ali Tekin (eds.), *Europeanization of Turkey: Polity, Politics and Policies*. London: Routledge: Chapter 7.
- Kaya, Ayhan (2001). *Constructing Diasporas: German-Turkish Youth in Berlin*. Bielefeld: Transcript Verlag.

- Kaya, Ayhan (2004). "Political Participation Strategies of the Circassian Diaspora in Turkey," *Mediterranean Politics*, Vol. 9, No.2 (Summer): 221-238.
- Kaya, Ayhan (2005). "Cultural Reification in Circassian Diaspora: Stereotypes, Prejudices and Ethnic Relations," *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 31 (1) (January): 129-149.
- Kaya, Ayhan (2013). *Europeanization and Tolerance in Turkey: The Myth of Toleration*. London: Palgrave
- Kaya, Ayhan et al. (2008). *Günümüz Türkiyesi'nde Göçler*. Istanbul Bilgi University Press.
- Kaya, İbrahim (2008). "Legal aspects of irregular migration in Turkey," Working Paper, Euro-Mediterranean Consortium for Applied Research on International Migration, European University Institute. Florence.
- Keser, Hatice (2006). "Justice and Home Affairs: Europeanization of Turkish asylum and Immigration policy in the light of the central and Eastern European experience," *Ankara Review of European Studies*, Vol.5, No. 3 (Spring): 115-130.
- Kilic, Bugra Kanat and Kadir Ustun (2015). *Turkey's Syrian Refugees: Towards Integration*. Istanbul: Seta
- King, Russell (2012). "Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer," Willy Brandt Professorship Working Paper Series, Malmo Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, Malmo.
- Kirişçi, Kemal (1996). "Is Turkey lifting the "geographical limitation"?: The November 1994 Regulation on Asylum in Turkey," *International Journal of Refugee Law* 8:3.
- Kirişçi, Kemal (2003). *Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration*, Migration Information Source, <http://www.migrationinformation.org/Profiles/print.cfm?ID=176>
- Kirişçi, Kemal (2004). "Asylum, immigration, irregular migration and internally displacement in Turkey: Institutions and policies," Working Paper, Euro-Mediterranean Consortium for Applied Research on International Migration, European University Institute. Florence.
- Kirişçi, Kemal (2005). "'To Lift or Not to Lift' the Geographical Limitation to the 1951 Geneva Convention Relating to the Status of Refugees: Turkey's Pre-accession to the EU and Asylum paper presented at the 4th METU International Relations, Ankara (30 June – 2 July). Available at <http://www.edam.org.tr/document/Kirisci2.pdf>
- Kirişçi, K. (2009) *Harmonization of Migration Policy and Turkey's Security Challenges*, EDAM and German Marshall Fund, Istanbul.
- Kirişçi, Kemal (2014). *Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going Beyond Hospitality*. Washington DC: Brookings Institute.
- Kirişçi, Kemal and Elizabeth Ferris (2015). "Not Likely to Go Home: Syrian Refugees and the Challenges to Turkey—and the International Community," Working Paper, No. 7 (September), Brookings Institute, Washington DC.
- Kirişçi, Kemal and Sema Karaca (2015). "Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitlesel Mülteci Akınları" (Tolerance and Conflicts: Massive Refugee Flows to Turkey), in M. Erdoğan and A. Kaya, eds., 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler (Migration to Turkey since the 14th Century). Istanbul: Istanbul Bilgi University Press: 295-314.
- Kurdiova, Veronika (2012). "Europeanization of Turkish Migration Policies," Unpublished MA Dissertation, Institute of Social Sciences, Istanbul Bilgi University.

- Marfleet, Philip (2007). "Refugees and History: Why we must address the past," *Refugee Survey Quarterly*, Vol. 26, Issue 3, DOI:10.1093/rsq/hdi0248: 136-148.
- Marfleet, Philip (2013). "Explorations in a Foreign Land: States, Refugees, and the Problem of History," *Refugee Survey Quarterly*, 32/2: 14-34.
- Massey, Douglas and Felipe García-España (1987). "The Social Process of International Migration." *Science*, Vol. 237, no 4816: 733-738.
- Oytun, Orhan and Sabiha Şenyücel (2015). "Effects of the Syrian Refugees on Turkey," ORSAM-TESEV Report no. 159, Ankara (January).
- Özçürümez, Saime and Nazlı Şenses (2011). "Europeanization and Turkey: studying irregular migration policy", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 13:2: 233-248.
- Sert, Deniz (2014). "Elements of Uncertainty in Turkey's Refugee System," *Turkish Policy Quarterly*, 13/1: 159-164.
- Soykan, Cavidan (2013). "Seeking Refuge: An Analysis of the Turkish Asylum System through the Stories of Migrants," Unpublished PhD Thesis, the Department of Sociology, University of Essex.
- Spiegel Online (2014). "Antalya verweigert syrischen Flüchtlingen Aufenthalt." November 8. Accessed 6 November 2015. <http://www.spiegel.de/panorama/tuerkei-syrische-fluechtlinge-duerfen-nicht-in-antalya-bleiben-a-1001851.html>
- Tilly, Charles (2007). "Trust Networks in Transnational Migration," *Sociological Forum*, vol. 22. No. 1.
- Tokuzlu, L. Bertan (2007). "Migration Law in Turkey," Working Paper, Euro-Mediterranean Consortium for Applied Research on International Migration, European University Institute. Florence.
- UNHCR (2015a). "Refugees/Migrants Emergency Response-Mediterranean." <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.html>
- UNHCR (2015b). "The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees," July 1, <http://www.unhcr.org/5592bd059.html>.
- Van Hear, Nicholas (1998). *New Diasporas: The Mass Exodus, Dispersal and Regrouping of Migrant Communities*. Washington: University of Washington Press.
- Werz, Michael, Max Hoffman and Mark Bhaskar (2015). "Previewing Turkey's General Election," Center for American Progress Website (2 June), available at <https://www.americanprogress.org/issues/security/report/2015/06/02/114206/previewingturkeys-general-election/>
- Watenpugh, Keith David (2005). "Cleansing the Cosmopolitan City: Historicism, Journalism and the Arab Nation in the Post-Ottoman Eastern Mediterranean," *Social History*, Vol. 30, No.1: 1-24



hayatadestek

www.hayatadestek.org
info@hayatadestek.org